

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗМІСТУ ОСВІТИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ЛЬВІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ЦЕНТР ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА ГАЛИЧИНИ*

**НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ
З ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА
ДЛЯ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

2012

Навчальні програми з хореографічного мистецтва для позашкільних навчальних закладів

Укладач:

В. О. Вартовник – керівник, балетмейстер школи народного танцю та Народного художнього колективу України ансамблю танцю «Серпанок» ЦТДЮГ, методист вищої категорії, заслужений працівник культури України, відмінник освіти України

Науковий консультант:

О. Є. Кузик – директор Центру творчості дітей та юнацтва Галичини, кандидат педагогічних наук

Рецензенти:

Г. Л. Воронов – доцент кафедри хореографії Київського Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, головний балетмейстер Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина», заслужений працівник культури України;

О. П. Копильчак – голова циклової комісії хореографічних дисциплін Львівського державного училища культури і мистецтв, викладач-методист, керівник Народного ансамблю танцю «Підгір'я» Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. Гжицького

Редактор:

І. Л. Тирпак – методист, концертмейстер школи народного танцю «Серпанок» ЦТДЮГ

Збірник містить навчальні програми з хореографічних дисциплін школи народного танцю “Серпанок” ЦТДЮГ.

Пропоновані програми визначених дисциплін забезпечують цілісну систему поєднання теоретичних знань, практичних умінь та навичок в умовах позашкільного навчального закладу. У збірнику враховані вікові особливості дітей. Видання розраховано на педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів, спеціалістів, які займаються питаннями позашкільної освіти.

Зміст

Передмова	4
Положення про школу народного танцю “Серпанок”	6
Навчальні програми:	
1.1. “Ритміка і танець”	11
1.2. “Музично-ритмічний розвиток дітей та музична грамота”	19
1.3. “Танець на підлозі за системою Б. Князева»”	24
1.4. “Класичний танець”	35
1.5. “Український народно-сценічний танець”	52
1.6. “Народно-сценічний танець”	70
1.7. “Історія костюму”	92
1.8. “Візаж”	99
1.9. “Історія хореографічного мистецтва”	101
Список рекомендованої літератури	112

Передмова

Серед різноманітних структур Центру творчості дітей та юнацтва Галичини м. Львова 1 вересня 1993 року була створена Школа народного танцю «Серпанок» – структура широкого багатосистемного хореографічного навчання зі своєю метою і завданням. Автор і засновник школи в умовах позашкільного навчального закладу - хореограф, методист вищої категорії, заслужений працівник культури України, відмінник освіти України Вартовник Валентина Олександрівна, яка плідно впроваджує інноваційні технології з навчально-виховної роботи в хореографічному мистецтві.

Основною метою діяльності школи є виховання дітей та молоді естетично розвинутими й фізично здоровими, духовно збагаченими, професійно зорієнтованими. Головне завдання школи – допомогти в реалізації можливостей дітей в умовах чарівного світу музики й танцю, пізнанні краси пластики й руху тіла. Виходячи з цього було визначено основні форми роботи школи:

- залучення більшої кількості здібних дітей і молоді для поширення кола знань у галузі хореографічного мистецтва;
- систематизація навчального процесу;
- поглиблене вивчення національного хореографічного мистецтва та мистецтва інших народів через практичне і теоретичне викладання;
- робота за програмами, розробленими педагогічним колективом школи;
- якісний підхід до навчання;
- відповідні вимоги до дітей та їх оцінювання;
- підвищення професійної майстерності педагогів та учнів;
- показ творчих робіт школи на конкурсах, фестивалях, оглядах в Україні та за її межами;
- організація та проведення семінарів, конкурсів і фестивалів.

Організація занять у школі народного танцю «Серпанок» Центру творчості дітей та юнацтва Галичини забезпечують створення умов для отримання вихованцями більш досконалі й поглиблені знання порівняно із традиційним хореографічним гуртком, оскільки заняття у формі уроку дають можливість вивчати спеціальні дисципліни:

Початковий рівень

Підготовчий клас:

1. «Ритміка і танець»

1 клас:

1. «Ритміка і танець»
2. «Музично-ритмічний розвиток дітей та музична грамота»

Основний рівень

2 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»
4. «Танець на підлозі за системою Б. Князева»
5. «Музично-ритмічний розвиток дітей та музична грамота»

3 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»
4. «Танець на підлозі за системою Б. Князева»

4 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»

5 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»

Вищий рівень**6 клас:**

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»
4. «Історія костюму»

7 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»
4. «Візаж»

8 клас:

1. «Класичний танець»
2. «Український народно-сценічний танець»
3. «Народно-сценічний танець»
4. «Історія хореографічного мистецтва»

Всі перелічені дисципліни викладаються за програмами, розробленими спеціально для вихованців-учнів відповідного віку. По закінченні навчання вихованці отримують свідоцтво про отримання позашкільної освіти. Кращі учні школи, які набувають певні хореографічні знання, а також артистичні та технічні навички, мають можливість реалізувати себе в творчій лабораторії ансамблю танцю “Серпанок” (який у грудні 1998 р. здобув звання “Зразковий художній колектив України”, а в травні 2004 р. звання “Народний художній колектив України”), як вищій формі досягнення виконавської майстерності, реалізації знань у мистецтві хореографії. Школа є методичним центром хореографів міста. На базі школи постійно проходять практичні семінари, майстер-класи для хореографів міста, області, України та зарубіжжя, надається методична допомога викладачам хореографії різних рівнів освіти.

СТРУКТУРА ШКОЛИ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ШКОЛУ НАРОДНОГО ТАНЦЮ

I. Загальні положення

1. Дане положення визначає порядок організації та діяльності школи народного танцю на базі якої працює у школі ансамбль танцю “Серпанок” Центру творчості дітей та юнацтва Галичини.
2. Закладом – засновником школи є Центр творчості дітей та юнацтва Галичини.
3. Школа здійснює свою діяльність згідно з Статутом Центру творчості та даного положення на основі творчої ініціативи працівників школи.

4. Свою організаційну, господарську та фінансову діяльність школа здійснює через Центр.
5. Навчально-виховну роботу школа здійснює на підставі навчальних планів та програм.
6. Свою творчу та концертну діяльність школа проводить у відповідності до Статуту Центру.
7. Школа має свою емблему, буклет, афішу.
8. Мова навчання – українська.
9. Юридична адреса школи : 79017, м. Львів, вул. Вахнянина, 29, тел. 275-20-18.

II. Завдання школи та напрямки діяльності

- 2.1. Заслухання дітей та юнацтва для поширення кола знань в галузі хореографічного мистецтва :
 - підвищення професійної майстерності педагогів та учнів ;
 - моральне, естетичне, фізичне виховання молоді ;
 - розвиток у школі нетрадиційних напрямків навчання дітей та юнацтва в галузі хореографічного мистецтва ;
 - встановлення і розвиток творчих ділових контактів з хореографічними школами, самодіяльними та професійними хореографічними колективами України і за кордоном ;
 - показ творчих робіт школи на конкурсах, фестивалях, оглядах в Україні та за кордоном.
- 2.2. Для здійснення своїх статутних завдань школа організовує для членів школи та всіх бажаючих семінари, конкурси, фестивалі для хореографічних шкіл, колективів.
- 2.3. Школа, в особі Центру, згідно з чинним законодавством, має право :
 - укладати угоди про співпрацю з навчальними закладами як в межах України, так і за кордоном ;
 - надавати платні послуги (курси, лекції з поглибленого вивчення окремих предметів, консультації);
 - брати участь у створенні спільних творчих об'єднань

III. Викладацький склад школи

- 3.1. Викладачами школи є працівники Центру.
- 3.2. В школі мають право викладати запрошені викладачі з інших хореографічних шкіл та вищих навчальних закладів.
- 3.3. Для викладання в школі можуть бути запрошені на короткий термін за угодою фахівці з окремих дисциплін.
- 3.4. Всі викладачі приймаються в школу за конкурсом і працюють за контрактом.

IV. Права та обов'язки викладачів

4.1. Викладачі мають право :

- на належні умови праці, побуту, відпочинку, вибір форм, методів, засобів праці, вияв ініціативи ;
- на індивідуальну діяльність ;
- на підвищення кваліфікації, перепідготовку, вільний вибір змісту програм, форм навчання ;
- отримувати додаткової оплати праці за роботу, виконану в школі за наказом або угодою в кожному конкретному випадку.

4.2. Викладачі школи зобов'язані :

- керуватись посадовими обов'язками, правилами внутрішнього розпорядку та Статутом ЦТДЮГ ;
- постійно підвищувати свій фаховий рівень ;
- брати активну участь в роботі школи ;
- своєчасно подавати керівникові школи щорічний звіт про результати роботи (іспити, відкриті уроки, звітні концерти) ;
- в разі необхідності працівник виконує необхідну роботу, що не є для нього основною, за наказом або угодою в кожному конкретному випадку.

4.3. Викладачі мають право розробити авторські програми за фахом.

4.4. За порушення даного положення та умов контракту на працівників школи накладаються стягнення згідно з чинним законодавством.

V. Учні школи

Учнями школи можуть бути вихованці - діти віком від 5 років, фізично здорові, які зацікавлені в поглибленому вивченні дисциплін хореографічного мистецтва і успішно виконують навчальний план.

VI. Права та обов'язки учнів школи

6.1. Учні школи мають право :

- Отримувати методичну, індивідуальну та консультативну допомогу школи ;
- брати участь у діяльності школи ;
- вільно виходити зі складу школи.

6.2. Учні школи зобов'язані :

- дотримуватись вимог даного положення ;
- брати активну участь у роботі школи ;
- на виступах, відкритих уроках і концертах представляти школу та Центр.

6.3. Навчання в школі не вступає в суперечку з загальноосвітніми навчальними закладами.

6.4. До учнів школи, що порушили вимоги даного положення, керівництвом школи можуть застосовуватись наступні стягнення:

- попередження ;

- тимчасове звільнення від участі в заходах школи ;
- виключення зі школи.

VII. Умови набору та навчання

- 7.1. Набір дітей проводиться з 4-5 років при наявності медичної довідки про стан здоров'я на конкурсній основі, де враховуються музичний слух, відчуття ритму, фізичні дані.
- 7.2. Навчання в школі безкоштовне.

VIII. Структура школи

8.1. Навчання в школі 9 років разом з підготовчим класом :

<u>Початковий рівень</u>	1 рік навчання	-	підготовчий клас
	2 рік навчання	-	1 клас
<u>Основний рівень</u>	1 рік навчання	-	2 клас
	2 рік навчання	-	3 клас
	3 рік навчання	-	4 клас
	4 рік навчання	-	5 клас
<u>Вищий рівень</u>	1 рік навчання	-	6 клас
	2 рік навчання	-	7 клас
	3 рік навчання	-	8 клас

8.2. Народний художній колектив України ансамбль танцю “Серпанок”:

- учні 7-8 кл. та випускники, старша група (15-20 років);
- учні 4-6 кл., середня група (11-14 років);
- учні 1-3 кл., молодша група (7-10 років).

IX. Дисципліни в школі

1. Ритміка і танець;
2. Танець на підлозі за системою Б. Князева;
3. Музично-ритмічний розвиток дітей та музична грамота;
4. Український народно-сценічний танець;
5. Класичний танець;
6. Народно-сценічний танець;
7. Історія хореографії;
8. Історія костюму;
9. Візаж.

X. Організація навчально-виховного процесу

- 10.1. Організація навчально-виховного процесу будується на педагогічно обґрунтованому виборі школою навчальних планів, програм, форм, методів та засобів навчання та виховання. Вся виховна робота в школі ведеться з урахуванням інтересу та здібностей учнів, на принципах

взаємоповаги та співробітництва. Завдання виховання дітей та підлітків реалізується у спільній діяльності педагогів, учнів та батьків.

Виховний процес поєднує індивідуальний підхід з колективною творчою діяльністю, що має особову та громадську значимість.

- 10.2. Дата початку та закінчення навчального року визначається Статутом Центру творчості.
- 10.3. Кількість, тривалість та послідовність навчальних занять визначається шкільним розкладом, що складає керівник школи і затверджується директором Центру творчості.
- 10.4. Забезпечення навчально-виховного процесу здійснюється наступними формами:
 - групові заняття;
 - окремі групові заняття хлопців і дівчат;
 - індивідуальні заняття ;
 - оркестрові репетиції ;
 - підсумкові відкриті контрольні уроки, заліки, іспити, семінари та творчі лабораторії ;
 - конкурси, фестивалі, концерти, лекції, бесіди ;
 - позакласні заходи.
- 10.5. Основною формою навчально-виховної роботи є заняття - тривалістю 45 хвилин.
- 10.6. Для оцінки поточної успішності використовується система балів та якісне оцінювання (відмінно, добре, задовільно, незадовільно).
- 10.7. Форми та терміни проведення відкритих занять, іспитів, звітних концертів визначаються керівником школи.
- 10.8. Підсумкові оцінки виставляються викладачем, виходячи з поточної успішності з урахуванням оцінок, отриманих на контрольних заняттях.
- 10.9. Підсумкова оцінка на іспитах виставляється екзаменаційною комісією.
- 10.10. По закінченню терміну навчання вихованці отримують свідоцтво, що засвідчує суму отриманих знань.
- 10.11. За відмінну успішність, активну участь в громадському житті школи та зразкову поведінку вихованці нагороджуються похвальними грамотами, відзначаються подяками. Рішення про заохочення приймаються керівником школи за поданням викладачів.
- 10.12. Виключення зі школи в середині навчального року дозволяться лише в особливих випадках(грубого порушення шкільної дисципліни, виконання навчального плану та незадовільною здачею заліків та іспитів).

ПРОГРАМА дисципліни “Ритміка і танець”

Початковий рівень

Основним завданням цієї програми, яка розрахована на 2 роки навчання, є початкова хореографічна підготовка, розвиток загальної музикальності, почуття ритму, робота над артистизмом. У дітей формуються основні навички руху, які дадуть змогу надалі займатися класичним, народно-сценічним і сучасними танцями.

Програма має такі розділи:

- ритміка;
- елементи класичного, народного і бального танцю;
- музичні ігри і танці.

Розділ "Ритміка" складається з ритмічних вправ та музичних завдань, які повинні виховувати у дітей вміння слухати, сприймати і оцінювати музику, любити й глибоко розуміти її, черпати в її безмежному різноманітті натхнення, радість, підтримку. Музика для дитини повинна стати невід'ємною часткою усього її майбутнього духовного життя. Вправи цього розділу повинні привчити дитину вслухатися у музику, розрізняти настрої, які породжують звуки, формувати вміння узгоджувати свої рухи з музичною фразою, створювати відповідний музичний образ. Слід враховувати, що недостатній музичний розвиток дітей на першому етапі навчання часто стає на заваді в розвитку їх танцювальних здібностей.

Другий розділ передбачає вправи і рухи класичного, народного та бального танців, що є доступні дітям 5-6-и років. Це найпростіші кроки, елементи балетної і партерної гімнастики, вправи на орієнтацію у просторі, нескладні елементи танців. За допомогою вправ цього розділу необхідно сформувати поставу дитини (корпусу, ніг, голови, рук), розвинути фізичні дані, орієнтацію у просторі, координацію рухів.

У процесі навчання слід враховувати фізичне навантаження, не зловживати партерною гімнастикою, такими силовими вправами, як стрибки, щоб не довести дитину до перенапруги чи перевтоми. Слід навчити майбутнього танцюриста правильно дихати, не затримувати подих під час руху.

Розділ "Музичні ігри і танці" включає в себе дитячі, народні та бальні танці, широко можуть бути використані етюди, які складають самі педагоги. Це можуть бути невеличкі сюжетні замальовки казкового змісту з пташками, тваринками, магічними персонажами або сценки з реального життя. Діти із задоволенням працюють над такими етюдами, та й першим їхнім глядачам вони приносять задоволення.

Група першого року навчання комплектується з дітей віком 5-ти років. Метою програми 1-го року навчання є:

- в доступній та цікавій формі ознайомити дошкільнят з основними елементами хореографії;
- розвивати у дітей інтерес до танцю;
- навчити дітей розрізняти праву, ліву руку, плече;
- розвивати музично-слухове сприйняття нескладної музики;
- ознайомити дітей з елементами партерної гімнастики;

- навчити дітей створювати музичні образи відповідно до характеру музики.

На програму 1-го року навчання відводиться 72 год. Кількісний склад групи – 20-25 учнів. Заняття проводяться по 1 год. 2 рази на тиждень.

Група 2-го року навчання комплектується з учнів 1-го класу (6 років), які володіють знаннями та навичками, передбаченими програмою 1-го року навчання. Метою програми 2-го року навчання є:

- закріплення знань і навичок, отриманих на 1-му році навчання;
- розширення уявлення про зміст і виразність засобів музики;
- поява більш складного музичного матеріалу;
- вивчення понять такт, затакт;
- продовження засвоєння основних рухів, елементів танцю;
- активізація та розвиток творчих здібностей дітей, їх артистизм.

Програма 2-го року навчання розрахована на 144 год. Кількісний склад групи – 12-16 учнів. Заняття по 2 год. 2 рази на тиждень.

Успіх роботи з вивчення даного предмету в школі полягає не в кількості пройдених вправ, ігор, танців, а в умінні дітей розуміти й переживати їх зміст. Потрібно звертати особливу увагу на вираз обличчя дітей у русі, тому що в цей час найвиразніше видно й зрозуміло, що саме музика та рух дають дитині.

Яким би незначним був результат, педагог повинен підтримувати зусилля дітей, стимулювати їх. Перед дитиною ставиться зрозуміла і доступна мета, у досягненні якої вона зможе виявити власну ініціативу, що необхідно для виховання творчого начала. Тільки художня діяльність допомагає розкрити обдарування кожної дитини. Разом з цим, діти отримують комплекс навичок, необхідних для нормальної життєдіяльності: розвиток спритності, швидкості реакції й уваги. Діти вчаться красиво і правильно рухатися, зміцнюють здоров'я, виправляють осанку. Таким чином, на заняттях ритміки здійснюється досягнення духовної та фізичної досконалості.

Перевірка та оцінювання знань та умінь учнів здійснюється під час виконання учнями вивченого матеріалу на уроці, а також у формі проведення концертних виступів, відкритих та підсумкових уроків.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН **перший рік навчання (підготовчий клас)**

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки	1	1	–	Опитування
2.	Колективно-порядкові вправи	14	2	12	Опитування, контрольний урок
3.	Ритмічно-рухливі вправи	16	2	14	-//-
4.	Елементи класичного, народного, бального танців	14	2	12	-//-

5.	Елементи партерної гімнастики	12	1	11	-//-
6.	Музичні ігри, масові танці	14	–	14	-//-
7.	Заключне заняття	1	–	1	Відкритий урок
	Всього	72	8	64	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Ознайомлення з дітьми.

2. Колективно-порядкові вправи

1. Постановка корпусу, ніг, рук, голови.
2. Розрізнення правої-лівої ноги, руки, плеча.
3. Поняття шеренги, колони, інтервалу, кола, діагоналі. Повороти вправо, вліво.
4. Шиккування і перелаштування групи. Оволодіння найпростішими танцювальними навиками допомагають групі сформуватися як зовнішньо, так і внутрішньо. У подальшому діти набувають вмінь швидко і просто виконувати перелаштування, які їм стануть необхідні у танцювальних комбінаціях.
5. Марш на місці – по-одному; – вправо-вліво; – по колу;
6. Основні шиккування на заняттях: – в шеренгу; – в колону; – шиккування в коло; – шиккування в діагональ.
7. Рух по лінії танцю і проти лінії танцю.
8. Перелаштування на марші: з колони в коло, діагональ, вільне розміщення на майданчику.

3. Ритмічно-рухливі вправи

Здібність створювати музично-рухливий образ розвивається шляхом як сприймання музики, так і самих рухів дітей. Музика викликає у дитини моторну реакцію. Іноді вона залишається прихованою, виявляється лише в змінах м'язового тону. Необхідно створити всі умови для природного вияву цих моторних реакцій в рухах тіла. Все це виховує у дітей творчу активність і образну уяву. Різні прояви творчої активності виявляються, коли діти слухають музику і коли виконують вправи із заданими рухами. У процесі цієї роботи дітей необхідно знайомити з музикою, з образами, що виникають під час її слухання: веселими, безтурботними, спокійними, ліричними, ніжними, сумними, суворими, вольовими, тривожними, грізними і т.п. Співставлення музичних образів дає змогу дітям глибше зрозуміти і чіткіше висловити їх в рухах, збагатити емоційний світ дитини.

В цьому розділі звертається увага на:

1. розвиток музично-слухового сприйняття, прослуховування нескладної

- музики, плескання в долоні за ритмічним музичним малюнком на слух;
2. музично-ритмічне тренування, рухи згідно характеру та темпу музики, уміння виділяти сильні і слабкі долі на слух, відрізнити їх плесканням, диригувати в музичних розмірах 2/4, 3/4, 4/4;
 3. поняття: вступ, частина, вміння змінювати рух залежно від зміни частин. Імпровізація рухів під музику. Розвиток емоційного сприйняття музики, передача музичного образу у рухах (наприклад, вправа "у лісі").

4. Елементи класичного, народного, бального танців.

Вправи посеред залу

Щоб правильна постава увійшла у звичку, дітям постійно необхідно нагадувати: положення корпусу, голови, плечей, спини, руки на талії. У цей період навчання діти вперше отримують уяву про опорну ногу (робоча опорна нога повинна утворювати з корпусом пряму вертикальну лінію).

Реверанс (для дівчаток), поклін (для хлопців). Крок правою ногою в сторону закінчується VI позицією, потім ліва нога відводиться назад на носок, коліно в сторону і напівприсідання, поклін голови (руки на спідничці).

У хлопчиків – права нога в сторону, закінчується VI позицією, без напівприсідання, поклін голови, руки вздовж тіла.

1. Кроки:
 - побутовий;
 - легкий танцювальний крок з носка;
 - крок на півпальцях;
 - легкий біг;
 - крок з підскоком;
 - боковий рух (галоп);
 - змінний крок;
 - крок польки (у народній манері);
 - крок в сторону з присіданням у V позиції.
2. Позиції ніг: I, III, VI.
3. Положення рук:- на край спіднички;
 - руки розкриті в сторони на рівні плечей і утворюють з ними пряму лінію;
 - руки підняті вперед на рівні плечей і паралельні одна одній;
 - руки підняті вгору вертикально і паралельні одна одній.

У всіх цих положеннях плечі опущені, лікті максимально випрямлені, кисть і пальці продовжують лінію всієї руки.

 - руки на талії. Великі пальці спрямовані назад, лікті відведені в сторони, кисті рук міцно охоплюють талію.
4. Напівприсідання (I, III, VI поз.);
5. Виведення ноги: - в сторону з VI та III позицій;
 - вперед з V та I позиції.
6. Виведення ноги у поєднанні з напівприсіданням вперед на каблук.
7. Винос ноги в сторону на каблук, опорна нога зігнута, корпус низько нахилений.

8. Виведення ноги з переводом з носка на каблук (вперед, у сторону, у поєднанні з напівприсіданням).
9. Піднімання на півпальцях з V та I позицій.
10. Стрибки на обох ногах у VI позиції.
11. Рухи для голови: повороти направо, наліво, вгору, вниз, по колу.
12. Рухи плечей і корпусу: - підйом та опускання плечей;
- поклони корпусу вперед і в сторони;
- повороти з висуненням правого чи лівого плеча вперед

5. Елементи партерної гімнастики

1. Положення на спині, хребет усіма точками торкається підлоги.
2. Лежачи на спині, ноги витягнуті, виконуємо вправу скорочення і витягування стопи в положенні VI та I позиції.
3. Положення – лежачи на спині, ноги витягнуті. Розвертаємо стопи ніг з IV в I позицію і повертаємо їх у VI позицію.
4. Лежачи на спині, піднімаємо витягнуту ногу вперед і в сторону.
5. Вправа для розвитку виворотності: положення – лежачи на спині, ноги зігнуті в колінах, коліна розводимо в сторони, п'ятки разом.
6. Вправи для розвитку пресу: лежачи на підлозі робимо "велосипед", "ножиці".
7. Вправи для гнучкості тіла: лежачи на животі, носками ніг дістати носа ("коло").

6. Музичні ігри, масові танці

Ігри (Література: Л.Бондаренко "Ритміка і танець", С.Руднева "Ритміка"):

1. Гра "Курчата та яструб" – стор.32;
2. Гра "Кіт та миші" – стор.77;
3. Гра "Ведмідь та діти" – стор.29;
4. Гра "Після дощу" – стор.72.

Танці (за книгою С.Рудневої "Ритміка"):

1. "Побіжимо-потанцюємо" – стор.130;
2. "Круговий галоп" – стор.87;

(за книгою Л.Бондаренко "Ритміка і танець"):

3. "Дощик" – стор.42;
4. "Весело у нас" – стор.45.

7. Заключне заняття

Підсумковий урок. Переведення дітей у I клас. Перспективи роботи школи на наступний рік.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
другий рік навчання (1 клас)

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки	2	2	–	Опитування
2.	Колективно-порядкові вправи	28	4	24	Опитування, контрольний урок
3.	Ритмічно-рухливі вправи	32	4	28	-//-
4.	Елементи класичного, народного, бального танців	28	4	24	-//-
5.	Елементи партерної гімнастики	24	2	22	-//-
6.	Музичні ігри та масові танці	28	–	28	-//-
7.	Заключне заняття	2	–	2	Проведення іспиту
	Всього	144	16	128	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття. Техніка безпеки

Завданням другого року навчання є закріплення знань і навичок, отриманих на першому році навчання. Розширюється уявлення про зміст і виразність засобів музики, з'являється більш складний музичний матеріал. Вводяться нові поняття: такт, затакт. Продовжується засвоєння основних рухів, елементів танцю. Робота спрямована на активізацію і розвиток творчих здібностей дітей, їх артистизм.

2. Колективно-порядкові вправи

1. Фігурне марширування (крокування): хода по-діагоналі, по колу, розходження парами і четвірками.
2. Знайомство з поняттями "ланцюжок", "змійка", "равлик", "в'юн", "маленькі кола", "велика зірка".
3. Перешикування з колони в шеренгу на марші, з шеренги – в ланцюжок.

3. Ритмічно-рухливі вправи

1. Необхідно звернути увагу на подальший розвиток музично-слухового сприйняття.
2. Знайомство з темпами, притопами, ударами в долоні в темп музики. Вправи на ритмічний малюнок у різних темпах за допомогою рухів.
3. Поняття про музичну фразу, затакт.
4. Розвиток артистизму, рухів імпровізації за музикою, почуття контрастності звучання.

4. Елементи класичного, народного, бального танців

1. Кроки: - танцювальний крок назад (у повільному темпі);
- крок на півпальцях вперед;
- крок з високим підйомом коліна вперед на півпальцях;
- спортивна ходьба з маховими рухами рук;
- біг зі згинанням ніг ззаду;
- біг з виносом наперед прямих ніг (ноги не згинати).
2. Напівприсідання за I та III позиціями.
3. Висунення ноги: - у сторону з III позиції;
- вперед з III позиції.
4. Підйом на півпальцях з III позиції.
5. Стрибки на двох ногах у VI та I позиціях.
6. Положення рук: - підготовче положення;
- I, II, III позиції;
- перевід руки з позиції в позицію.
7. Розкриття рук вперед, у сторони (з положення рук на поясі).
8. Руки – на край спіднички, лікті зігнуті.

Танцювальні рухи:

1. Крок польки.
2. Колупалочка (російська).
3. Притопу.
4. Гуцульський крок.
5. Приставний боковий крок.
6. "Чесанка" – змінний винос ніг вперед.
7. "М'ячик" – за VI позицією (для хлопчиків).
8. Присядка з виносом ноги на каблук вперед.
9. Вальсова доріжка з рухом вперед і назад.

5. Елементи партерної гімнастики

Продовжуємо виконувати вправи першого року навчання і поповнюємо їх такими вправами:

1. Лежачи на підлозі, піднімаємо ноги за голову і виростаємо в "берізку".
2. Вправи "дельфін", "місток", "шпагати".

6. Музичні ігри, масові танці

Ігри:

1. гра "Гуси і вовк" (для розвитку музичного слухового сприйняття) – (С.Руднева "Ритміка", вправа 76);
2. гра "Півник" – (Л.Бондаренко "Ритміка і танець", стор.71).

Танці:

1. Веселе хоро (Л.Бондаренко "Ритміка і танець", стор.87).
2. Українська полька (Л.Бондаренко "Ритміка і танець", стор.81).
3. "Хочу-не-хочу" (Л.Бондаренко "Ритміка і танець", стор.131).

4. "Відійди і підійди" (С.Руднева "Ритміка").
5. Танець курчат (С.Руднева "Ритміка").

7. Заключне заняття

Контроль набутих знань у формі іспиту. Перспективи роботи школи на наступний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

- назви основних танцювальних елементів;
- постановку корпусу, ніг, рук, голови;
- розрізняти праву, ліву ногу, руку, плече;
- поняття шеренги, колони, інтервалу, кола, діагоналі, повороти вправо, вліво;
- позиції ніг: I, VI, III;
- позиції рук: підготовча, I, II, III;
- поняття "ланцюжок", "змійка", "равлик", "в'юн", "маленькі кола", "велика зірка";
- поняття про музичну фразу, затакт

Учні повинні вміти:

- виконувати марш, хід по-діагоналі, по колу, розхід парами та четвірками;
- перелаштовуватись з колони в шеренгу на марші, з шеренги в ланцюжок;
- виконувати основні танцювальні кроки;
- виконувати напівприсідання за I та III позиціями;
- виконувати танцювальні рухи (полька, "колупалочка", притопи, гуцульський крок, "чесанка", "м'ячик");
- виконувати підйом на півпальцях з III позиції;
- виконувати стрибки в VI та I позиціях;
- виконувати музично-ритмічні вправи під музику;
- створювати образи відповідно музичного матеріалу.

ПРОГРАМА дисципліни

”Музично-ритмічний розвиток дітей та музична грамота“

(Л. В. Архангельська – керівник гуртка школи народного танцю «Серпанок» ЦТДЮГ)

Процес опанування учнями музичної грамоти з використанням різних видів музично – рухливої діяльності розвивають та збагачують естетичний та культурний рівень дитини. Без ритму нема танцю, і це слід враховувати на першому етапі навчання у школі народного танцю.

Програма розрахована на дворічний термін навчання.

Група 1-го року навчання комплектується з дітей від 6-ти до 7-ми років (початковий рівень). Метою 1-го року є:

- в доступній та цікавій формі знайомити дітей з жанрами танцювальної музики (марш, полька, вальс);
- розвивати у дітей чуття ритму, плескати сильну долю, пульс та ритм музики;
- ознайомити дітей з шумовими музичними інструментами (трикутник, кастаньєти, маракаси, чокало, палички, барабани, металофони);
- навчити дітей користуватись шумовими музичними інструментами для створення образу;
- прищеплювати дітям любов до музики, навчити їх слухати, розуміти, визначати її характерний розмір, передавати свої враження в малюнках;
- ознайомити дітей з нотними знаками (нота, ключ);
- проводити відкриті уроки та екскурсії.

На програму 1-го року навчання відводиться 72 години на рік.

Кількісний склад групи – 15 дітей.

Група 2-го року навчання комплектується з учнів 2 класу віком 7 – 8 років (основний рівень), які володіють знаннями та навичками, передбаченими програмою 1-го року навчання.

Метою навчання 2-го року є:

- закріпити початки знань та навичок, отриманих за 1-й рік навчання;
- розвивати ритмічні здібності дітей та вміння застосовувати отримані знання на практиці;
- формувати навички роботи з різними шумовими інструментами (ритмічний супровід до вальсу, польки, маршу, тощо);
- розширювати знання з музичної грамоти;
- проводити відкриті уроки, екзамени та екскурсії (фабрика музичних інструментів, театр опери та балету ім. С. Крушельницької).

Програма 2-го року навчання розрахована на 72 години. Кількісний склад групи – 15 учнів.

Програма складена з урахуванням вимог Державного стандарту початкової загальної освіти в галузях ”Музика”, ”Мистецтво“, ”Людина і світ“, спрямована на формування в учнів системного мислення, вміння слухати, розуміти і любити музику, поєднувати музику з рухом, ритмом та малюванням. Програма включає

елементарні відомості з музичної грамоти, слухання музики з використанням різних видів музично – рухливої діяльності дітей.

У бесідах порушуються питання історії музики, мистецтва.

Важливе значення у школі народного танцю надається вивченню музичної грамоти, розвитку музично-ритмічних здібностей дітей, слуханню та розумінню музики.

Кожне заняття включає теоретичний матеріал, слухання музики, ритмічні та музичні вправи та ігри, розвиток образного мислення дітей.

Програма передбачає варіативність форм і методів навчання. На заняттях використовують пояснювально-ілюстративні (розповідь, бесіда, пояснення, демонстрації), репродуктивні (відтворювальні) методи навчання.

Перевага надається ігровим методикам.

Під час заняття використовуються різноманітні за змістом дидактичні ігри: ритмічно-мовні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові та інші.

Перевірка та оцінювання знань та умінь учнів здійснюється під час опитувань та тестувань на уроках, виступах, підсумкових уроках та екзаменах.

Тематичний план Початковий рівень, 1-й рік навчання (1 клас)

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теор.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2.	Знайомство з елементами музичної грамоти.	20	9	11	Опитування
3.	Музично-ритмічний розвиток дітей.	16	2	14	Практична гра
4.	Слухання музики.	20	8	12	Опитування
5.	Розвиток образного мислення дітей.	12	-	12	Малювання, практична гра
6.	Підсумковий урок.	2	1	1	Опитування, практична гра
	Всього	72	22	50	

Зміст програми 1-го року навчання.

1. Вступне заняття.

Значення музики в житті людей. Порядок та план роботи гуртка, його перспективи. Знайомство з дітьми. Техніка безпеки.

2. Елементи музичної грамоти.

Музична грамота вивчається з метою розвитку слуху, пам'яті, ознайомлення з основами нотної грамоти, музичних термінів. Звуки, ноти, ритм в музиці, сильні та слабкі долі – це перший етап знайомства з елементами музичної грамоти.

Практична робота:

Діти мають розрізняти низькі, середні, високі звуки, підбирати шумові інструменти для створення образів: пташки, ведмедя, шелесту листя, цокання лошака.

При слуханні музики діти мають розрізняти низькі, середні та високі звуки, давати назву музичному твору за висотою звуку, знати ноти, вміти їх писати, знати на який рахунок іде сильна доля або слабка, ритм в музиці.

3. Музично-ритмічний розвиток дітей.

Музично-ритмічні рухи – це система виховання чуття ритму через рух. Сюди входить різноманітний матеріал для практичного музикування, складений відповідно до вікових особливостей дітей. Педагогічна практика стверджує, що введення активних рухових елементів на уроці (оплески, хода, гра на шумових музичних інструментах) неодмінно підвищує зацікавленість, активність, сприйняття дітьми відчуття ритму.

Практична робота:

При слуханні музики діти повинні вміти плескати в долоні, притупувати ніжками сильну долю, пульс музики маршу, вальсу, польки.

Мовно-ритмічні вправи розвивають координацію слів і рухів. Для цього послуговуються лічилками, скоромовками, віршиками.

Ритмічні ігри активізують увагу дитини, а саме: вчитель плескає ритм – діти повторюють його, вчитель запитує – діти відповідають ("Луна", запитання – відповідь).

Музично – ритмічні ігри ("Депо", "Годинник") розвивають цікавість дитини, її творчість при виборі шумових музичних інструментів. Діти мають знати назви інструментів і вміти на них грати.

4. Розвиток образного мислення дітей.

Розвиток творчих здібностей та ініціативи дітей складає основу системи музичного виховання. Під час слухання музики потрібно розвивати уяву у дітей, давати можливість учням самостійно слідкувати за розвитком музики.

Практична робота:

При слуханні музики дати можливість дітям свої враження передати в малюнках, самостійно аналізувати, порівнювати і давати свою назву музичній п'єсі.

5. Слухання музики.

Справжнє слухання музики починається з вивчення та слухання такої музики, яка відповідає вікові дитини та буде близькою до її рухливої природи. Добирати музичний матеріал необхідно так, щоб він цілком відповідав віку дитини, щоб був зрозумілим їй.

Практична робота:

Діти мають знати музику маршу, польки, вальсу, колискової пісні, її рахунок, характер. В казці "Колобок" – вміти підібрати музику для героїв, а пізніше зіграти ролі цих героїв. Діти мають визначати вступ музичного твору, вказувати, яка музика є інструментальною.

Підсумкове заняття в 1 класі.

Проведення підсумків роботи за 1-й рік. Відкритий урок для батьків. Перспективи роботи на наступний рік.

Прогнозований результат:

Діти повинні знати: високі, середні, низькі звуки, напрям мелодії, ноти, їх назву і правопис, нотоносець, ключ, сильні та слабкі долі, рахунок музики (розмір), знати назви шумових музичних інструментів, що таке марш, полька, вальс, пісня.

Діти повинні вміти: писати скрипковий ключ, ноти, плескати сильну долю, пульс і ритм музики: маршу, польки, вальсу; ритм в мовно-ритмічних вправах: віршиках, скоромовках, лічилках; визначати музику зі вступом і без нього; грати на шумових інструментах; підбирати шумові інструменти для створення образів

Тематичний план Основний рівень, 2-ий рік навчання (2 клас)

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теор.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки	2	2	-	Бесіда
2.	Елементи музичної грамоти	20	8	12	Опитування, тестування
3.	Музично – ритмічний розвиток дітей	20	4	16	Практична гра
4.	Слухання музики	16	8	8	Опитування
5.	Розвиток образного мислення у дітей	12	-	12	Складання кросвордів, нотограм
6.	Екзамен	2	1	1	Білет, гра на інструментах
	Всього	72	23	49	

Зміст програми 2-го року навчання

1. Вступне заняття.

Бесіда про техніку безпеки. Повторення матеріалу за 1-й рік навчання.

2. Елементи музичної грамоти.

Поглиблення і поширення знань з музичної грамоти, вивчення нових термінів і правил. Знайомство з тривалостями нот і пауз, їх правопис; поняття про такт, затакт і тактову риску; розмір твору і прикладів.

Практична робота:

Вміти рахувати тривалості нот і пауз, складати з них ритми, плескати ритм сильної долі, визначати розмір, розставляти тактові риси, доповнювати такти паузами.

3. Музично – ритмічний розвиток дітей.

На другому році навчання ускладнюється робота над ритмом. Ритмічні ігри "Телевізор", "Естафета", "Навздогін" потребують певних ритмічних навиків, уваги, пам'яті і розуміння завдання. Удосконалюється робота з шумовими ударними інструментами.

Практична робота: Вистукування сильної долі, пульсу, і ритму під музику. В ритмічних іграх "Телевізор", "Естафета" вміння кожної дитини передати первинний ритм і останньому з них записати його правильно. Ритмічні диктанти розвивають увагу і закріплюють знання про ритм, тривалість нот, такт і тактову риску. Треба записати ритм, проплесканий вчителем. Основний, завершальний етап всієї роботи над ритмом є: ритмічний супровід до музики вальсу, польки, маршу, коли кожний інструмент має свій ритм, а разом звучить оркестр шумових ударних інструментів, як супровід мелодії, яку грає вчитель.

4. Слухання музики.

Той, хто навчився чути в музиці марш, танець, пісню, може увійти до будь-якої "музичної" країни: опери, балету, сюїти. На уроках учні знайомляться із складними формами музики, як от: рондо, варіації, сюїта; вчать вирізняти фрази в мелодії. Балет – одна із вершин "музичної країни". Екскурсія в театр опери і балету ім. С. Крушельницької є завершальним етапом слухання музики. Діти дивляться балет "Лускунчик", знайомляться із спектаклем, його складовими частинами як от: музика, декорації, костюми, танці, симфонічний оркестр, диригент.

Практична робота:

Діти мають знати такі форми музики: рондо, варіації, сюїта, балет; чути і плескати початок фрази в музиці, вступ, знати основні групи симфонічного оркестру.

5. Розвиток образного мислення дітей.

1. Ритмічний супровід вальсу, польки.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Діти повинні знати :

- ноти (їх назву і правопис);
- тривалості нот;
- ритм;
- сильні та слабкі долі;
- такт, затакт, тактова риска;
- напрям мелодії;
- музичні терміни і їх значення (гучність, динамічні відтінки, тембр, темп, акцент, інтервали, паузи, реприза);
- музику маршу, польки, вальсу, пісні (колискова, колядка, веснянка), їх розмір, темп;
- форми музики: рондо, варіації, сюїта, балет;
- інструментальну та симфонічну музику.

Діти повинні вміти :

- записувати музичні знаки (ключ, ноти 1-ої октави);
- плескати ритм в мовно-ритмічних вправах (віршики, скоромовки, лічилки);
- плескати сильну долю, пульс і ритм музики (маршу, польки, вальсу);
- визначати розмір музики, тактувати в розмірі 2/4, 3/4;
- на основі знань музичних термінів, нот скласти самостійно нотограми, кросворди, чайнворди;
- володіти шумовими музичними інструментами, грати ритмічний супровід, запропонований вчителем, до вальсу, польки, маршу.

ПРОГРАМА дисципліни

“Танець на підлозі за системою Бориса Князева”

Танець на підлозі за системою Бориса Князева – розрахована система підготовки під час занять без станка. Це 30 вправ на 16 чи 32 такти, більшість яких виконується лежачи на спині, з наступним повторенням у положенні лежачи на животі. Під час проведення цих вправ можна досягти:

- правильної підготовки до танців;
- виправлення фізичних вад (повноти, сутулості, викривлення хребта, рахіту, кривих ніг, плоскоступтя);
- досягти гнучкості і еластичності усього тіла.

Рекомендація: не слід виконувати всі вправи одночасно. Їх необхідно запам'ятовувати поступово, щотижня вчити по 10 вправ, щодня повторюючи їх протягом години.

Програма розрахована на 2 роки навчання (основний рівень).

Заняття починаються у групі, яка переведена з груп початкового рівня. Основним завданням 1-го року навчання є постановка ніг, корпусу, голови, рук у процесі засвоєння основних рухів гімнастики на підлозі, розвиток елементарних навичок координації рухів. Вивчаються основні вимоги класичного танцю: виворотність, осанка, гнучкість, музикальність. На програму 1-го року навчання відводиться 36 годин. Заняття відбуваються 1 раз на тиждень по 1 годині.

Основним завданням 2-го року навчання є розвиток сили ніг, вивчення нових рухів. Це рік роботи над розвитком гнучкості та еластичності всього тіла. Заняття 2-го року навчання помітно ускладнюються у порівнянні з 1-м роком. В цей час діти вже показують достатню організованість, їх рухи стають більш точними та виразними. На програму 2-го року навчання відводиться 72 години. Заняття відбуваються 2 рази на тиждень по 1 годині.

Додаток.

Словник термінів

En dedans	– поворот (ноги, ступні, пальців) всередину;
En dehors	– поворот (ноги, ступні, пальців) на зовні;
Tendu	– витягнуті (ноги, ступні, пальці, корпус);

Leve	– підйом (піднімання) – рух ступні з положення «леве» в положення «релеве» готує стопу до підйому на півпальці;
Passe	– згинання одного чи обох колін;
Deve loppe	– рух, що розвертає ногу, повільно відкриває ногу, що «працює», доки вона не буде витягнута;
Plier	– зігнути;
Battement	– підйом (удар) ноги;
De cote	– рух в сторону;
Battement avant	– підйом ноги вперед;
Battement an arriere	– підйом ноги назад;
Petit battement	– підйом ноги на половину висоти;
Grand battement	– підйом ноги на максимальну висоту;
Pointers tendu	– підйом ноги, пальці витягнуті;
Rond de jambe	– рух ноги по колу;
Adajio	– повільні рухи (для розвитку);
Port de breu	– рух рук чи перехід рук з одного положення в інше.

Позиції ніг і ступнів у вправах:

I-а позиція – tendu en dehors – (лежачи на спині) – ноги витягнуті, підйом і пальці витягнуті, ноги і ступні розвернуті назовні (виворітно);
tendu en dedans – (лежачи на спині) – ноги витягнуті, підйом і пальці витягнуті, ступні витягнуті (не виворітно);
leve en dedans U leve en dehors.

II-а позиція – tendu en dedans – (звичайна позиція) – нога розставлені в сторону наполовину, підйом і пальці витягнуті, ноги і пальці повернуті всередину (без вивертання);
Leve en dehors – (звичайна позиція) – ноги розкриті в сторону наполовину, підйом піднятий або розігнутий, ноги і ступні повернуті назовні (виворітно);
Tendu en dehors – (широка позиція) – ноги максимально розкриті в сторони, підйом і пальці витягнуті. Ноги і ступні розвернуті на зовні (виворітно);
Tendu en dedans – (широка позиція) – ноги максимально розкриті в сторони, підйом і пальці витягнуті, ноги і ступні повернуті всередину (без вивертання).

Положення рук:

I-а позиція – руки витягнуті вздовж тіла, долоні на підлозі;
II-а позиція – руки витягнуті під прямим кутом до тіла, трохи вище лінії плеча;
III-я позиція – руки над головою утворюють коло, кінчики пальців майже торкаються одні одних.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
перший, другий рік навчання (2, 3 клас)

№ п/п	Тема	Кількість годин						Контроль
		Всього		теоретично.		практично		
		1р.н.	2р.н.	1р.н.	2р.н.	1р.н.	2р.н.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	1	1	1	1	-	-	Опитув.
2.	Вправи для розвитку гомілкостопного нахилу.	3	6	1	2	2	4	Оцінюв. практич. Занять
3.	Вправи для голови і рук.	2	5	-	1	2	4	
4.	Вправи для розвитку стегнових та гомілкостопних суглобів.	6	12	1	2	5	10	-//-
5.	Вправи для м'язів спини і живота.	5	10	1	2	4	8	-//-
6.	Вправи для розвитку виворотності і кроку	3	6	1	1	2	5	-//-
7.	Вправи для попереку і ніг.	3	6	1	1	2	5	-//-
8.	Вправи для корпусу і попереку.	4	8	1	1	3	7	-//-
9.	Вправи для ніг і ступнів.	4	9	1	1	3	8	-//-
10	Вправи для еластичності корпусу.	4	8	1	1	3	7	-//-
	Заключне заняття.	1	1	-	-	1	1	Підсум. Урок
	Всього	36	72	9	13	27	59	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Гімнастика на підлозі, як засіб підготовки до класичного танцю.

2. Вправи для розвитку гомілкостопного нахилу.

Вправа №1:

Ноги – 1-а позиція (en dedans) ноги і ступні повернуті всередину;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – pointes tendus en de dans:

1) скоротити підйом, ноги не рухаються;

2) витягнути підйом і пальці у висхідне положення;

(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №2:

Ноги – 2-а позиція звичайна en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors:

- 1) скоротити підйом;
- 2) витягнути підйом і пальці
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №3:

Ноги – 2-а позиція звичайна en dedans;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dedans:

- 1) повернути ноги і ступні en dehors;
- 2) повернути ноги і ступні en dedans
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №4:

Ноги – 2-а позиція звичайна en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors:

- 1) ноги і ступні повернути в en dedans;
- 2) повернути у висхідне положення;
- 3) леве, ноги не рухаються, тільки ступні і підйом згинати en dehors;
- 4) релеве, витягнути ноги і ступні у висхідне положення.
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

3. Вправи для голови і рук.

Вправа №1:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 1-а позиція;

Ступні – tendus;

Голова – прямо:

- 1) повернути голову направо;
- 2) голова – прямо;
- 3) повернути голову на ліво;
- 4) голова – прямо;
- 5) розкрити руки в 2-гу позицію;
- 6) повернути руки в 1-у позицію.
(вправа виконується 16 раз, лише лежачи на спині).

Вправа №2:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 1-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

Голова – прямо.

- 1) голова праворуч, одночасно руки в 2-гу позицію;
- 2) висхідне положення;
- 3) голова ліворуч, одночасно руки в 2-гу позицію;
- 4) висхідне положення;
(вправа виконується 16 раз, лише лежачи на животі).

4. Вправи для розвитку стегнових та гомілкостопних суглобів.

Вправа №1:

Ноги – 1-а позиція (розвернуті всередину) en dedans;

Руки – 2-га позиція;

Ступні – підйом не витягнутий, положення en dehors:

- 1) ноги і ступні повертаються в положення en dehors;
- 2) Ноги і ступні en dedans;
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №2:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні: tendus en dehors;

- 1) passe правою ногою. Зігнути праве коліно, зберігаючи en dehors;
- 2) повернутися у висхідне положення;
- 3) релеве, розігнути обидва підйома, зберігаючи en dehors;
- 4) витягнувши обидва підйома, рух закінчити, зберігаючи en dehors;
- 5) , 6), 7), 8) – вся вправа з лівої ноги;
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №3 («жабка»):

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) passe обома ногами en dehors;
- 2) витягнуті ноги і ступні повернути у висхідну позицію – tendu en dehors
- 3) релеве, розігнути підйом обидвох ніг;
- 4) витягнути обидва підйома і пальці, зберігаючи tendu en dehors;
(вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз – на животі).

Вправа №4:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні– tendus en dehors;

- 1) passe правою ногою. Зігнути праве коліно, не відриваючи ноги від підлоги;
- 2) підняти праву ногу вперед tendu під кутом 90^0 ;
- 3) відвести праву ногу як можна далі вправо і покласти на підлогу;
- 4) повернути праву ногу у висхідне положення tendus en dehors;
- 5) релеве, розігнути обидва підйома;
- 6) витягти обидва підйома;
- 7) розігнути обидва підйома;
- 8) витягти обидва підйоми;
(вправа виконується 16 раз на спині, і 1 раз на животі. Згодом довести кількість вправ до 32 у кожній позиції).

Вправа №5.

Battement en avant (вперед):

- 1) батман правою ногою на 90^0 , зберігаючи tendus en dehors);
- 2) повернутися у висхідне положення;
- 3) , 4) – все з лівої ноги;
(вправа 32 рази на животі і спині, Battement en arriera).

Вправа №6.

Passe двома ногами:

Ноги – лежать з зігнутими колінами у позиції en dehors, пальці обох ніг дотикаються;

Руки – 2-а позиція

Ступні – tendus en dehors;

- 1) підняти ноги, зберігаючи початкове їх положення;
- 2) повернутися у висхідне положення;

(Ця вправа одна з найскладніших. Розвертайте коліна, витягуйте підйом і пальці ніг. Вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і 16 раз, лежачи на животі).

Вправа №7

Passe:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) passe правою ногою;
- 2) degage a'la seconde, розігнути праве коліно і витягувати праву ногу в сторону;
- 3) passe лівою ногою, (як 1) позиція вправи);
- 4) degage a'la seconde (як 2) позиція вправи);
- 5) passe, як 1), 3);
- 6) degage a'la seconde як 2) і 4) позиція;
- 7) passe, як 1), 3), 5);
- 8) корпус і ноги - у висхідну позицію;
(вправа виконується кожною ногою по 32 рази: 16 раз, лежачи на спині, 16 раз, лежачи на животі).

Вправа №8.

Rond de jambe (коло витягнутою ногою):

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) підняти пряму праву ногу на 90^0 . Опустити її з правої сторони, ковзаючим рухом повернути ногу у висхідне положення. Увесь рух йде на рахунок «3». Повторити 4 рази підряд без зупинки.
- 2) наступний рух аналогічний попередньому, але йде у зворотньому порядку.
- 3) , 4) той же набір рухів з лівої ноги.
(вправа виконується по 16 раз кожною ногою, 32 рази – на спині і на животі).

Вправа №9.

Passe:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) passe правою ногою. *Degage a'la seconde Passe* . Нога повертається у висхідну позицію;
- 2) перша позиція вправи, але з лівої ноги;
- 3) passe обома ногами одночасно;
- 4) витягнути і розкрити ноги в сторони. *Passe* обома ногами, повернутися у висхідну позицію.
(вправа виконується 32 рази на спині і на животі).

5. Вправи для м'язів спини і живота

Вправ №1:

Ноги – 1-а позиція *en dehors*;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – *tendus en dehors*;

- 1) сісти, спина пряма, ноги і ступні не з'єднувати, не відривати від підлоги;
- 2) повільно лягти, повертаючись у висхідне положення;
- 3) повторити першу позицію вправи;
- 4) повільно лягти у висхідне положення;
- 5) перевести ноги в 2-гу позицію і одночасно корпус в сидяче положення з прямою спиною;
- 6) повільно лягти у висхідне положення;
- 7) повторити 5 позицію вправи;
- 8) повільно повернутись у висхідне положення.

Вправа №2.

Battement en avant з одночасним підніманням корпусу:

Ноги – 1-а позиція *en dehors*;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – *tendus en dehors*;

- 1) батман правою ногою і одночасне піднімання корпусу;
- 2) повільне повернення у висхідну позицію;
- 3) батман лівою ногою з одночасним підніманням корпусу;
- 4) повільне повернення у висхідну позицію;

(вправа виконується 16 раз з кожної ноги, лежачи на спині. Останній батман робити з великою затримкою у повітрі)

Вправа №3.

Battement en lier з одночасним підніманням корпусу:

Ноги – 1-а позиція *en dehors*;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – *tendus en dehors*;

Вправа виконується, як і попередня, лежачи на животі. Різниця з попередньою вправою – руки знаходяться у 2-й позиції.

Вправа №4.

Battement de cote з підніманням корпусу:

Ноги – 1-а позиція *en dehors*;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – *tendus en dehors*;

- 1) злегка підняти праву ногу і в повітрі перевести її з 1-ї у 2-гу позицію, одночасно повільно піднімаючи корпус. Сісти;
- 2) повільно лягати, ковзаючи правою ногою по підлозі. Повернутися у висхідне положення;
- 3) повторити 1 позицію вправи з лівої ноги;
- 4) повернутись у висхідне положення, ковзаючи лівою ногою;
У кінці вправи, перш ніж її завершити, затримати ногу у повітрі з піднятим корпусом (вправа виконується по 16 раз з кожної ноги у положенні, лежачи на спині. Та ж вправа повторюється і у положенні – лежачи на животі, але руки знаходяться у 2-й позиції).

Вправа №5.

Battement en avant з підйомом корпусу:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) battement en avant лівою ногою, одночасно підняти тулуб до ноги, зберігаючи при цьому рівновагу;
- 2) повільно лягти – зайняти висхідне положення;
- 3) , 4) – права нога;
- 5) battement en avant обома ногами і одночасно підняти корпус і ноги;
- 6) повільно лягти, повернутись у висхідне положення;
- 7) battement en avant обома ногами (повтор 5) позиції вправи);
- 8) повернутись у висхідну позицію;
(вправа виконується 16 раз).

6. Вправи для розвитку виворотності і кроку.

Вправа №1.

Passe decote et releve:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) passe правою ногою, зігнути праве коліно, не відриваючи ноги від підлоги;
- 2) витягнути ногу в сторону без руху у верхній її частині;
- 3) зігнути праве коліно;
- 4) привести праву ногу у висхідне положення, зберігаючи tendus en dehors;
- 5) релеве, розігнути обидва підйома;
- 6) витягнути обидва підйома;
- 7) розігнути обидва підйома і повернутись у висхідне положення.
(Вправа виконується 8 раз правою ногою, 8 раз – лівою ногою, 32 рази – лежачи на спині, 32 рази – на животі).

Вправа №2.

Battement de cote (всторону):

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) battement de cote (правою ногою якнайдалі);
- 2) висхідне положення;
- 3) , 4) - все з лівої ноги;
- 5) розтягнути обидві ноги одночасно у 2-у позицію;
- 6) висхідне положення;
- 7) , 8) - повторити 5) і 6) позиції вправи;
(виконувати по 16 раз кожною ногою, 32 рази, лежачи на спині і животі).

Вправа №3:

Ноги – 1-а позиція en dehors;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) повертати ступні і ноги en dedan поступово у напрямку 2-ї позиції (звичайної);
- 2) закінчити рух ніг у 2-й позиції, повернути ноги і ступні en dehors;
- 3) повернути ноги і ступні en dehors і рухати їх у напрямку 2-ї широкій позиції;
- 4) закінчити рух ніг у 2-й широкій позиції, повернути ноги і ступні en dehors;
- 5) повернути ноги і ступні en dehors і поступово зсувати ноги назад у 2-у звичайну позицію;
- 6) зсувати ноги у кінцеву 2-у позицію, повернути ноги і ступні;
- 7) повернути ноги і ступні та повільно зсувати їх, доки вони не повернуться у висхідну 1-у позицію;
- 8) привести ноги і ступні у висхідну позицію та повернути їх en dehors;
(під час вправи ноги повертаються від стегна, підйом і пальці ніг витягнуті (tendus). Вправа повторюється по 16 раз на спині і животі).

7. Вправи для попереку і ніг

Вправа №1.

Port de breu:

Лежачи на спині:

- 1) зігнути тулуб вправо як можна сильніше, але не зсовуючи ніг, голову повернути вправо;
- 2) повернутися у висхідне положення;
- 3) зігнути тулуб вліво, голову повернути вліво;
- 4) висхідне положення;
- 5) вивести обидві ноги вправо (наскільки можливо), не рухаючи верхньої частини тулуба і рук;
- 6) повернутися у висхідне положення;
- 7) відвести обидві ноги вліво;
- 8) висхідне положення tendus en dehors
(вправа виконується 1 раз на спині, 16 раз на на животі).

8. Вправи для корпусу і попереку

Вправа №1.

Port de breu:

Ноги – 2-а позиція;

Руки – 2-а позиція;

Ступні – tendus en dehors;

Голова – прямо

- 1) максимально зігнути корпус вправо і повернути голову направо;
- 2) продовжувати повертати тулуб колом, максимально схиляючись до підлоги. Ноги знаходяться у 2-й широкій позиції;
- 3) продовжувати повертати тулуб у напрямку лівої ноги;
- 4) повернути тулуб у висхідне положення;
- 5) , 6), 7), 8) – у зворотному напрямку.
(вправа повторюється 16 раз на спині, 16 раз на животі)

Вправа №2:

Для корпусу (впродовж всієї вправи коліна витягнуті, пальці ніг – tendus en dehors, м'язи ніг – напружені)

Ноги – 2-а позиція широка en dehors;

Руки – 3- позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) сісти рямом, спина прямо;
- 2) сильно нахилитись вперед – «скоастися вдвоє»;
- 3) випрямитись, сісти прямо;
- 4) повільно лягти (повернутись у висхідне положення).
(Вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і животі).

9. Вправи для ніг і ступнів

Вправа №1:

Ноги – зігнуті, коліна зігнуті і повернені на зовні, пальці ніг дотикаються.

Руки – 2-а позиція

Ступні – підйом і пальці ніг tendus en dehors;

- 1) розкрити ноги у 2-у позицію з добре розігнутим підйомом і пальцями ніг;
- 2) повернути ноги у висхідне положення з розігнутими пальцями;
- 3) повторити 1 позицію вправи (ступні tendus);
- 4) повторити 2 позицію вправи (ступні tendus);
(Вправа виконується 16 раз, лежачи на спині і животі).

10. Вправи для еластичності корпусу

Вправа №1: (виконується за допомогою іншої особи)

Ноги – 1-а позиція;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – tendus en dehors;

- 1) сісти, не згинаючи ніг, спина пряма;
- 2) нагнути корпус вперед, пальці рук повинні доторкнутися до пальців ніг;
- 3) сісти знову, спина пряма;
- 4) повільно лягти у висхідне положення;
- 5) підняти обидві ноги одночасно вперед і вгору на 90^0 ;
- 6) вести обидві ноги за голову, доторкнутися пальцями ніг до підлоги;
- 7) вести обидві ноги назад, до позиції в 90^0 до тулуба;
- 8) повернутись у висхідне положення.

Вправа №2:

Вправа виконується від положення стоячи до положення лежачи на підлозі.

Протягом усієї вправи не можна згинати коліна – це основна вимога.

Ноги – у 2-й позиції en dehors широкій;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – в позиції en dehors;

- 1) максимально нахилити корпус вперед, не згинаючи колін, схопитися руками за ікри ніг, голова між ногами;
- 2) поставити долоні на підлогу і пересувати їх по підлозі, доки не ляжете на живіт. Коліна під час руху не згинати;
- 3) повільно піднятися до 1) позиції вправи (вхопитися руками за ікри ніг, голова між ногами);
- 4) розпрямитися і повернутися у висхідне положення. Руки у 3-й позиції.
(вправа виконується 16 раз).

Вправа №3.

Адажіо:

Ноги – стоячи на колінах;

Руки – 3-я позиція;

Ступні – пальці в середину;

- 1) нагнути корпус вперед, руки відтягнути назад якомога далі;
- 2) випрямитися, повернутися у висхідне положення;
- 3) зігнути корпус максимально назад. Руки – вперед і вгору;
- 4) повернутись у висхідне положення.
(вправа виконується 16 раз).

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- назви вправ на підлозі;
- основні положення ніг, стоп, рук у вправах;
- послідовність виконання вправ;
- темпоритм виконання кожної вправи.

Учні повинні вміти:

- показати основні положення ніг, стоп, рук;
- грамотно і правильно виконувати вправи на підлозі;
- виконувати вправи під музику;
- володіти своїм тілом під час виконання вправ;
- показати свою виворотність та гнучкість під час виконання вправ.

ПРОГРАМА **дисципліни «Класичний танець»**

Класичний танець є фундаментом комплексу усього навчання танцювальних дисциплін. Він дає добрий розвиток фізичних даних, формує необхідні технічні дані у дітей, одночасно є джерелом високої виконавської майстерності та сценічної культури. У цьому головне виховне значення класичного танцю.

Проходження запропонованої програми повинно опиратися на такі основні принципи: поступовий розвиток природних даних учнів; чітка послідовність в оволодінні лексикою і технічними прийомами; систематичність і регулярність занять; ціленаправленість учбового процесу. Без дотримання цих вимог класичний танець втрачає силу впливу на особистість як засіб естетичного виховання.

Вивчення класичного танцю починається з екзерсису. В екзерсисі розвиваються різносторонні м'язи ніг, їх вивернутість, крок пліє, постава корпусу і голови, координація рухів. Екзерсис починається біля станка, потім, в ході засвоєння, переноситься на середину зали, згодом – адажію, алегро. Педагог повинен мати відповідний підхід до кожної конкретної групи учнів в залежності від віку і ступеня підготовки. Головне завдання педагога – творчий пошук методів роботи, який і забезпечить високу якість навчання протягом усього навчального процесу.

Програма розрахована на 7 років навчання (4 роки – основний рівень, 3 роки – вищий рівень).

Група першого року основного рівня формується з вихованців 2 –го класу віком 7-8 років, які переходять з груп початкового рівня. Основним завданням 1-го року навчання є постановка ніг, корпусу, голови, рук у процесі засвоєння основних рухів класичного тренажа біля станка, розвиток елементарних навичок координації рухів. Вивчаються основні вимоги класичного танцю: виворотність, осанка, гнучкість, танцювальний крок, пліє, музикальність. На програму 1-го року навчання відводиться 72 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 1 годині.

Група другого року основного рівня формується з учнів 3 класу школи. Основним завданням 2-го року навчання є розвиток сили ніг, вивчення нових рухів класичного екзерсису і введення V позиції. Це рік роботи над розвитком танцювальності та акторської майстерності. Заняття 2-го року навчання помітно ускладнюються у порівнянні з 1-м роком. В цей час діти вже показують достатню організованість, їх рухи стають більш точними та виразними. На програму 2-го року навчання відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група третього року основного рівня формується з учнів 4 класу. Навчальний матеріал 3-го року навчання спрямований на зв'язок корпусу, голови і позицій рук та ніг. У цьому році особливу увагу слід звернути на виразність виконання рухів і на виворотність ніг. На програму 3-го року навчання відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група четвертого року основного рівня формується з учнів 5 класу школи. Протягом 4-го року навчання діти вивчають нові елементи рухів біля станка. Значну увагу приділяємо манері виконання, акторській майстерності. На програму 4-го року навчання відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група першого року вищого рівня формується з учнів 6 класу школи, які переходять з груп основного рівня. В цьому році продовжується вивчення більш складних елементів біля станка, які вимагають відповідної координації рухів. У виконанні значно зростають фізичні навантаження. На програму 1-го року навчання вищого рівня відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група другого року вищого рівня формується з учнів 7 класу. Протягом цього року навчання відбувається повторення і закріплення матеріалу 1-го року навчання вищого рівня. Перевірка точності і чіткості виконання вивчених рухів. Проводиться робота над закріпленням стійкості на півпальцях, над подальшим розвитком координації рухів і стрибка за рахунок прискорення темпу і навантаження у вправах. Посеред зали вправи починають виконувати ан тур нон. На програму 2-го року навчання вищого рівня відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група третього року вищого рівня формується з учнів 8 класу. В цьому році в цілому завершується вивчення вправ біля станка. Велика увага приділяється правильності та чіткості виконання вправ, свободі та виразності рухів у більш складному їх поєднанні. Значна частина уроку відводиться на вправи посеред зали. Рекомендується давати багато танцювальних комбінацій та варіацій у поєднання з великими та милими стрибками. Загальний темп уроку стає швидшим. Більш складний і різноманітний музичний супровід. На програму 3-го року навчання вищого рівня відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ

Тематичний план перший рік навчання (2 клас)

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	1	1	Опитув.
2.	Позиція рук і ніг, засвоєння основних рухів класичного тренажа біля станка, розвиток елементарних навичок координації рухів.	30	4	24	Опитув., Оцінюван.
3.	Екзерсис посеред залу – як досконалення стійкості, навичок володіння руками, тулубом, розвитку координації.	28	2	20	- // -
4.	Аллегро (стрибки) обличчям до станка.	10	2	5	- // -
5.	Партерна гімнастика (програма окремо)	-	-	-	- // -

б.	Заключне заняття	2	-2		Підсум. відкритий урок
	Всього	72	9	63	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Діти ознайомлюються з правилами поведінки та технікою безпеки у Центрі творчості, роздягалках, балетному класі.

2. Позиції рук і ніг, засвоєння основних рухів класичного тренажу біля станка, розвиток елементарних навичок координації рухів:

- постановка корпусу, рук, ніг, голови;
- позиція ніг – I, II, III, V;
- позиція рук – підготовче положення, I, II, III (спочатку вивчаємо ці положення посеред залу з неповною виворотністю ніг);
- демі пліе в I, II, V позиціях (напівприсідання);
- батман тандю (витягування ноги на носок):
 - з I-ї позиції в сторону (з паузами в кожній точці);
 - з демі пліе в I-й позиції вбік;
 - пассе партер (переведення ноги вперед і назад через I-у позицію).
- поняття напрямків: ан де ор, ан де дан;
- демі ронд де жамб партер (рух ногою півколіном по підлозі по точках);
- батман тандю жете (викидання ноги в точку 30^0 , 45^0):
 - I-е півріччя – з I позиції в сторону;
 - II-е півріччя – вперед, назад;
 - I-е півріччя – піке в сторону;
 - II-е півріччя – піке вперед, назад.
- положення ноги сур ле ку-де-п'є (вперед, назад «умовне»);
- релєве (підйом з витягнутих ніг на півпальцях в I, II позицію);
- пор де бра (перегинання корпусу назад і в сторону).

3. Екзерсис посеред залу – як удосконалення стійкості, навичок володіння рухами, корпусом, розвитку координації:

- точки залу – 8;
- положення корпусу ан фас (прямо), згодом – епольман (діагональ);
- позиції рук: підготовче положення, I, II, III позиції;
- уклін;
- демі пліе за I, II позиціями (ан фас);
- перше пор де бра (для рук);
- па польки;
- обертання на місці (ноги у VI позиції).

4. Аллегро (стрибки) обличчям до станка.

Соте за I, II позиціями (біля станка) – стрибок з двох ніг на дві, позиція голови під час стрибків – ан фас (прямо).

5. Партерна гімнастика (програма окремо).

6. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення відкритого підсумкового уроку.
Перспективний план роботи на наступний рік.

Тематичний план другий рік навчання (3 клас)

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Езерсис біля станка, подальше вивчення рухів	34	4	30	Опитув., Оцінюван.
3.	Екзерсис на середині залу – в положенні анфас, епольман.	30	4	26	- // -
4.	Оберти на місці, тури.	20	3	17	- // -
5.	Оберти по діагоналі	20	3	17	- // -
6.	Аллегро	36	4	32	- // -
7.	Заклучне заняття	2	-	2	Підсум. відкритий урок
	Всього	144	20	124	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Екзерсис біля станка, подальше вивчення нових рухів.

2.1. Демі гран пліє за I, II, V позиціями (музичний розмір – 4/4):

- 1-е півріччя – батман тандю з I позиції;
- 2-е півріччя – батман тандю з V позиції:
 - хрестом, вперед, в сторону, назад;
 - з демі пліє вперед, в сторону, назад.

2.2. Батман жете:

- 1-е піврічч'я – з I-ї позиції;
- 2-е піврічч'я – з V-ї позиції хрестом (вперед, в сторону, назад).

2.3. Батман жете піке:

- 1-е піврічч'я – з I-ї позиції;
- 2-е піврічч'я – з V-ї позиції.

2.4. Ронд де жамб партер ан деор та ан дедан (півколо).

2.5. Батман фондю (вбік):

- 1-е піврічч'я – батман фондю (вбік);
- 2-е піврічч'я – хрестом з V позиції (вперед, вбік, назад, вбік).

2.6. Батман фрапе (удар):

- 1-е піврічч'я – з I-ї позиції вбік;

- 2-е піврічч'я – з V-ї позиції.

2.7. Батман релєвелян на 90⁰:

- 1-е піврічч'я – з I-ї позиції вбік (підйом ноги з I-ї позиції на 90⁰ вбік);
- 2-е піврічч'я – хрестом з V позиції.

2.8. Підготовка до ронд де жамб ан лер на 45⁰ (підйом ноги на 45⁰ по прямій лінії).

2.9. Гран батман жете з I-ї позиції в сторону, потім вперед, назад.

2.10. Ретіре (підйом та опускання ноги з V позиції попереду); з V позиції назад через пасе (підйом та опускання ноги почергово вперед-назад).

2.11. Пор де бра (перегинання корпусу назад і в сторону).

2.12. Релєве I і II позиції.

2.13. Розтяжка біля станка:

- «шпагати»,
- «хвиля».

2.14. Па баянсе (похитування корпусом в сторони). Вивчення біля станка.

2.15. Партерна гімнастика.

3. Екзерсис посеред залу – в положенні анфас, епольман:

- поняття анфас, епольман;
- демі пліє, гранд пліє, I, II позиції;
- батман тандю з I-ї позиції (анфас);
- батман жете;
- ронд де жамб партер ан де ор та ан де дан;
- пор де бра (I, II позиції);
- тан ліє.

4. Оберти на місці, тури:

- оберти на місці за VI, V позиціями.

5. Оберти по діагоналі:

- оберти по діагоналі: па шене, тур ан лер.

6. Аллегро.

Стрибки починаємо вчити, стоячи обличчям до станка. Після того, як діти оволодіють технікою стрибка, переходимо на середину залу, додаємо рухи голови, а згодом рук:

- соте з I, II, V позицій (маленькі стрибки з 2-х ніг на 2);
- шанжман де п'є (V позиція) – зміна ніг;
- па ешапе (великий стрибок);
- па польки;
- релєве;
- сісон (стрибок з двох ніг на одну).

7. Заключне заняття.

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення відкритого підсумкового уроку. Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
третьй рік навчання (4 клас)**

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Екзерсіс біля станка однією рукою за палку з лівої та правої ноги.	34	4	30	Опитув., Оцінюван.
3.	Екзерсіс на середині залу – в положенні анфас, епольман на усій ступні.	32	4	28	- // -
4.	Вивчення позицій: маленькі пози, арабески.	10	2	8	- // -
5.	Подальше вивчення обертів на середині та по діагоналі.	30	2	28	- // -
6.	Аллегро	34	2	32	- // -
7.	Заключне заняття	2	-	2	Відкритий Урок
	Всього	144	16	128	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Екзерсіс біля станка однією рукою за палку з лівої та правої ноги.

Діти тримаються однією рукою за палку і працюють з лівої та правої ноги. Спочатку позиція голови – ан фас (прямо), а потім, згідно з правилами, напрямок повороту голови і погляду – за кисть, вперед, в кисть руки. Звертаємо особливу увагу на поставу корпусу (корпус над ногами), положення рук у II-й позиції і виворотність ніг. Музичний супровід у четвертому класі вимагає більшої різноманітності малюнка і поступового прискорення темпу:

а) 1-е піврічч'я – з I-ї та II-ї позиції;

б) 2-е піврічч'я – з V-ї позиції:

- 2.1. Демі гран пліе (I, II, V позиції);
- 2.2. Батман тандю (хрестом);
- 2.3. Батман тандю з демі пліе (хрестом);
- 2.4. Батман тандю жете (хрестом);
- 2.5. Батман тандю жете піке (хрестом);
- 2.6. Ронд де жамб партер (ан деор та ан дедан на всій ступні) з пор де бра (назад);
- 2.7. Батман фондю (носок в підлогу, а потім – підйом ноги на 45⁰ хрестом);
- 2.8. Батман фрапе (на всій ступні хрестом носком у підлогу, згодом – підйом ноги на 45⁰);
- 2.9. Батман дубль фрапе (у всіх напрямках);

- 2.10. Ронд де жамб ан лер (підйом ноги на 45° по прямій лінії, стоячи обличчям до станка, згодом – ан деор та ан дедан);
- 2.12. Розтяжка біля станка (з пор де бра з рукою, у III-й позиції);
- 2.13. Гран батман жете (хрестом);
- 2.14. Релєве (I, II, V позиція).

3. Екзерсис посеред залу в положенні анфас та епольман на усій ступні:

- демі гран пліє по всіх позиціях, з роботою рук;
- батман тандю (в маленьких позах);
- батман жете, піке;
- ронд де жамб партер;
- релєвелян на 90° ;
- гран батман жете (в позах);
- пор де бра (I, II, III позиція);
- тан ліє партер;
- па де буре (зі зміною ніг, спочатку вивчається біля станка);
- поворот на обох ногах у V, VI позиції.

4. Вивчення поз:

маленькі пози:

– ефасе, круазе (вперед, назад);

арабески:

– 1, 2, 3, 4 - носком у підлогу на витягнутій нозі.

Поступово пози застосовуються у різних вправах.

5. Подальше вивчення обертів на середині та по діагоналі:

- оберти на місці по III, V позиції, підготовка до IV позиції;
- оберти по діагоналі: па шене; тур ан лер; тур ан дедан.

6. Аллєгро:

- соте (за I, II, V позиціями);
- шанжман де п'є;
- па ешапе в II-й позиції;
- па асамбле з винесенням ноги в сторону;
- па балянсе;
- па де бурре;
- па жете;
- па гліссад (з винесенням ноги в сторону);
- па шене;
- сісон ферме (вперед в I-й арабеск);
- пті шассе анфас (вперед).

7. Заключне заняття.

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення відкритого підсумкового уроку. Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
четвертий рік навчання (5 клас)**

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Екзерсис біля станка. Введення вправ на півпальцях.	28	2	26	Опитув., оцінюван.
3.	Робота над технікою та характером виконання екзерсису біля станка.	8	2	6	- // -
4.	Екзерсис посеред залу в положенні анфас на всій стопі.	26	2	24	- // -
5.	Робота над технікою та характером виконання екзерсису посеред залу.	8	2	6	- // -
6.	Оберти та піруети.	20	2	18	- // -
7.	Оберти по діагоналі та по колу	18	2	16	
8.	Аллегро.	26	3	23	
9.	Комбінації на основі вивченого матеріалу.	6	-	6	
10.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсум. відкритий урок
	Всього	144	17	127	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Екзерсис біля станка. Введення вправ на півпальцях.

- демі, гран пліє (I, II, V позиції);
- батман тандю:
 - дубль (з подвійним опусканням п'ятки у II-у позицію);
 - поур де п'є (на розсуд педагога);
 - в маленьких позах;
- батман тандю жете:
 - піке;
 - балансуар;
- ронд де жамб партер (ан деор та ан дедан);
- демі ронд де жамб на 45⁰ ан деор та ан дедан (на всій ступні, пізніше - на півпальцях).
- батман фондю на 45⁰:
 - на півпальцях;
 - в позах (за рішенням педагога);
- батман сутеню в сторону, вперед, назад. Носком в підлогу і на 45⁰ на всій ступні.
- батман фrape та батман дубль фrape на півпальцях.
- пті батман сюр ле ку-де-п'є на всій ступні, пізніше на півпальцях.

- ронд де жамб ан лер ан деор та ан дедан на всій ступні.
- па томбе на місці, інша нога на сюр ле ку-де-п'є.
- батман релевелян на 90^0 в позах, круазе, ефасе, екарте вперед і назад.
- батман де велоппе на 90^0 (в сторону, вперед, назад).
- гран батман жете (пуанте у всіх позах).
- перше і третє пор-де-бра як завершення різних вправ: пізніше вивчення пор-де-бра може виконуватися з ногою, витягнутою на носок вперед, назад і в сторону, третє пор-де-бра з демі пліє на опорній нозі.
- релєве на півпальцях: в I-V позиціях, з ногою що працює в положенні сюр ле ку-де-п'є. Розтяжка біля станка.
- Поворот на двох ногах в V позиції на півпальцях з переміною ніг (з витягнутих ніг і з демі пліє).
- напівповороти на одній нозі ан деор та ан дедан:
 - нога, що працює в положенні сюр ле ку-де-п'є;
 - з переміною ноги.
- препарасьйон до піруету сюр ле ку-де-п'є ан деор та ан дедан з V позиції.
- пірует з V позиції.

3. Робота над технікою та характером виконання екзерсису біля станка.

Робота над технікою виконання проходить у більш швидкому темпі.

4. Екзерсис посеред залу в положенні ан фас на всій ступні.

Вправи виконуються ан фас на всій ступні, з поступовим введенням маленьких і великих поз:

- батман тандю:
 - в маленьких і великих позах;
 - дубль по II-й позиції;
- батман тандю жете:
 - в маленьких і великих позах;
 - піке;
- ронд де жамб партер ан деор та ан дедан на демі пліє;
- батман фондю:
 - в маленьких і великих позах, на 45^0 ;
 - з пліє релєве;
- батман сутеню ан фас в маленьких і великих позах носком в підлогу і на 45^0 ;
- ронд де жамб ан лер ан деор та ан дедан;
- пті батман сюр ле ку-де-п'є рівномірно і з акцентом ан фас і епольман;
- батман релевелян, батман де велоппе ан фас і в позах: круазе, ефасе, атітюд ефасе і круазе, 1, 2, 3 арабески;
- гран батман жете, гран батман жете пуанте (в позах);
- пор де бра:
 - з нахилом корпусу в сторону;
 - з нахилом і перегином корпусу, з ногою, витягнутою на носок вперед, назад;
 - пози 1, 2, 3, 4 арабеск, нога на 90^0 ;
- тан ліє партер авес пор де бра (з перегином корпусу назад і в сторону).
- релєве на півпальцях:

- в позах круазе і ефасе;
- нога, що працює, в положенні сюр ле ку-де-п'є або піднята в будь-якому напрямку на 45⁰.

5. Робота над технікою та характером виконання екзерсису по серед залу.

6. Оберти та піруети:

- оберти на двох ногах в V позиції на півпальцях і на місці (з поворотом голови в дзеркало);
- препарасьйон до піруету ан дедан та ан деор з V, IV та II позиції;
- пірует ан деор та ан дедан з V, IV і III позиції з закінченням в V та IV позицію (один оберт).

7. Оберти по діагоналі та по колу:

- па шене по діагоналі та по колу;
- тур ан лер ан деор та ан дедан.

8. Аллегро:

- темп соте ступні IV позицією;
- гран шанжмон де п'є;
- пті шанжман де п'є;
- шанжман де п'є антурнан на 1/4, 1/2 та цілий оберт (чоловічий клас);
- гранд па ешапе за II та IV позиціями на круазе і ефасе;
- па ешапе за II і IV позиціями з закінченням на одну ногу, друга в положенні сюр ле ку-де-п'є вперед чи назад;
- па асамбле вперед і назад ан фас, пізніше на круазе і ефасе;
- па жете (ан фас, пізніше з закінченням у маленькі пози);
- па глісад вперед, назад, ан фас і в маленькі пози;
- па шассе у всіх напрямках ан фас і в позах;
- сісон ферме вперед, назад, вбік.

9. Комбінації на основі вивченого матеріалу.

На розсуд педагога.

10. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення відкритого підсумкового уроку.
Перспективний план роботи на наступний рік.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- назви вивчених рухів класичного екзерсису біля станка та на середині залу;
- знати принципи чіткої послідовності в оволодінні лексиною і технічними прийомами класичного танцю;
- основні вимоги класичного танцю: виворотність, осанка, гнучкість, танцювальний крок, пліє, музикальність;
- як орієнтуватись на площині, грамотно закріпити сталу рівновагу.

Учні повинні вміти:

- виконувати вивчені рухи та вправи біля станка;
- технічно грамотно виконувати аллегро (вивчені стрибки);
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу;
- слухати музику, розрізняти темпоритм, перевтілюватись в образ, характер.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
перший рік навчання (6 клас)

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Езерсіс біля станка в комбінаціях. Закріплення сталої рівноваги та виразність поз.	30	5	25	Опитув., Оцінюван.
3.	Розтяжка біля станка з пор де бра.	8	1	7	- // -
4.	Підготовка до піруету біля станка.	6	1	5	- // -
5.	Робота над технікою виконання вивченого матеріалу.	30	2	28	- // -
6.	Екзерсис посеред залу. Подальший розвиток сили та витривалості.	28	1	27	- // -
7.	Аллегро, ускладнення комбінацій	30	1	29	
8.	Робота над постановкою танцювальних Комбінацій на основі вивченого матеріалу	8	2	6	
9.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсум. іспит
	Всього	144	15	129	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Екзерсис біля станка в комбінаціях. Закріплення сталої рівноваги та виразність поз:

- батман тандю пур батрі;
- демі ронд де жамб на 45⁰:
 - на всій ступні;
 - на півпальцях;
 - на демі пліє;
- батман фондю:
 - дубль на всій ступні на півпальцях;
 - з пліє релеве на 45⁰;
 - з пліє релеве і ронд де жамб на 45⁰;
- батман сутеню на 90⁰ у всіх напрямках та позах;
- батман фрапе і батман дубль фрапе:
 - на півпальцях;
 - з закінченням в демі пліє;
- пті батман сюр ле ку-де-п'є, закінчуючи в демі пліє;
- томбе з напівпоротом сюр ле ку-де-п'є в підлогу і на 45⁰;

- батман релєвелян та батман де велоппе в усіх напрямках ан фас та в позах з підніманням на півпальці та на демі пліє;
- гран батман в позах з пуанте.
- 3. Розтяжка біля станка з пор де бра:**
- розтяжка на станку з пор де бра;
- шпагати.
- 4. Підготовка до піруету біля станка:**
- пірует з V позиції ан деор та ан дедан біля станка.
- 5. Робота над технікою виконання вивченого матеріалу:**
- набуття навичок правильного і чистого виконання;
- закріплення сталої рівноваги;
- розвиток координації руху;
- виразність поз;
- подальший розвиток сили та витривалості.
- 6. Екзерсис посеред залу, подальший розвиток сили і витривалості:**
- гран пліє (I, II, IV, V позиція) ан фас та епольман круазе та ефасе.
- демі ронд та ронд де жамб на 45^0 ан деор та ан дедан на всій ступні, пізніше на півпальцях (за рішенням педагога).
- батман фондю з підніманням ноги на півпальці ан фас і в позах.
- батман фрапе та батман дубль фрапе :
 - на півпальцях;
 - з закінченням на демі пліє;
- пті батман на півпальцях;
- па супе на півпальці;
- демі ронд де жамб де велоппе ан деор та ан дедан ан фас;
- гран ронд де жамб де велоппе ан деор та ан дедан;
- батман де велоппе та де влоппе у всіх позах;
- гран батман жете у всіх позах;
- па де бурре балоте на ефасе та круазе носком у підлогу і на 45^0 ;
- па де бурре семпл (з переміною ніг) ан турнан, ан деор та ан дедан;
- пірует ан деор та ан дедан з V, II та IV позиції;
- тан ліє на 90^0 ан деор та ан дедан.
- 7. Аллегро, ускладнення комбінацій:**
- темп соте в V позиції з просуванням вперед, в сторону, назад;
- пті і гран шанжман де п'є з просуванням вперед, в сторону, назад і ан турнан на $1/8$, $1/4$ і $1/2$ оберта;
- па ешапе на II та IV позиції ан турнан по $1/4$ і $1/2$ оберта;
- дубль ассамбле;
- пті жете в маленьких позах;
- па де ша (з ногами, зігнутими вперед);
- темп леве з ногою в положення сюр ле ку-де-п'є;
- сісон вверх на 45^0 у всіх напрямках;
- па баянсе ан фас та ан турнан на 90^0 ;
- сісон томбе ан фас і в позах;
- руаяль;

- па шене;
- тур ан лер.

8. Робота над постановкою танцювальних комбінацій на основі вивченого матеріалу.

На розсуд педагога.

9. Заключне заняття.

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення підсумкового іспиту.

Перспективний план роботи на наступний рік.

Тематичний план другий рік навчання (7 клас)

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Повторення і закріплення 5-го року навчання.	8	1	7	Опитув., Оцінюван.
3.	Екзерсис біля станка.	30	2	28	- // -
4.	Екзерсис посеред залу.	30	2	28	- // -
5.	Оберти посеред залу.	18	1	17	- // -
6.	Аллегро.	30	2	28	- // -
7.	Робота над технікою та характером виконання вивченого матеріалу.	24	-	24	- // -
8.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсум. Іспит
	Всього	144	10	134	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Повторення і закріплення матеріалу 5-го року навчання.

Робота над закріпленням стійкості на півпальцях, над подальшим розвитком координації рухів за рахунок прискорення темпу і збільшення навантаження у вправах.

3. Екзерсис біля станка:

- батман тандю та батман тандю жете в усіх маленьких та великих позах;
- батман фондю:
 - з пліе релеве на всій ступні, півпальцях і в позах;
 - з пліе релеве і демі ронд де жамб на 45⁰ ан фас і з позиції в позицію;
- па балянсе вперед-назад;
- батман фрапе та батман дубль фрапе з релеве на півпальці і закінченням в демі пліе ан фас і в позах;
- пті батман сюр ле ку-де-п'є з пліе релеве на всій ступні і на півпальцях;
- флік-фляк ан фас;
- рон де жамб ан лер ан деор та ан дедан з закінченням на демі пліе, з пліе релеве;

- батман релєве лян та батман де велоппе ан фас та в позах:
 - на півпальцях;
 - з пліє релєве і демі ронд де жамб ан фас та з пози в позу;
- демі і гран ронд де жамб де велоппе на демі пліє та на півпальцях ан фас та з пози в позу;
- гран батман жете:
 - пассе на 90^0 ;
 - де велоппе;
 - балансуар;
- поворот (тур) фуєте ан фас.

4. Екзерсис посеред залу:

- маленьке адажіо;
- батман тандю ан турнан ан деор та ан дедан на 45^0 , 90^0 , та на 180^0 ;
- батман тандю жете ан турнан ан деор та ан дедан на 45^0 , 90^0 ;
- ронд де жамб на 45^0 , 90^0 ан деор та ан дедан партер на всій ступні на демі пліє;
- батман фондю:
 - з пліє релєве та демі ронд де жамб на 45^0 з пози в позу на півпальцях;
 - дубль на всій ступні і на півпальцях;
- ронд де жамб ан лер ан деор та ан дедан на півпальцях;
- флік-фляк ан фас;
- батман релєве лян ан фас в позах з підніманням на півпальцях, крім екарте та 4 арабески;
- батман де велоппе ан фас та в позах з підніманням на півпальці;
- демі ронд де жамб де велоппе ан деор та ан дедан ан фас, переходячи з однієї пози в іншу на всю ступню;
- тан ліє вперед та назад на 90^0 ;
- гран батман жете ан фас і в позах на всій ступні;
- пор де бра:
 - III-є пор де бра – нога витягнута на носок вперед-назад на демі пліє;
 - V-є пор де бра – нога витягнута на носок вперед-назад;
 - III-є з розтяжкою без переходу з опорної ноги;
- па де бурре десу-десон ан фас.

5. Оберти посеред залу. Техніка виконання:

- Тур (пірует) ан деор та ан дедан з II, V, IV позицій;
- Поворот фуєте.

6. Аллегро:

- глісад у всіх напрямках ан фас та в позах;
- гран шанжман де п'є ан фас, ан турнан на 90^0 та 180^0 ;
- гран на ешапе ан фас, ан турнан на 90^0 та 180^0 ;
- тан лєве з пози 1 та 2 арабеска (сценічний сісон);
- па жете з просуванням ноги в положення сюр лє ку-де-п'є та на 45^0
- па дубль асамблє;

- па де баск вперед-назад;
- па де ша (ноги зігнуті назад);
- сісон увер
 - на 90^0 у всіх напрямках та позах;
 - гран сісон увер з просуванням у великих позах;
- амбуате на сюр ле ку-де-п'є та на 45^0 на місці та з просуванням вперед;
- па ешапе бату;
- тур ан лер на 180^0 (для хлопців).

7. Робота над технікою та характером виконання вивченого матеріалу.

Рекомендується давати багато танцювальних комбінацій у поєднання із стрибками.

8. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення підсумкового іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
третій рік навчання (8 клас)**

№ п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Завершення вивчення вправ біля станка.	26	2	24	Опитув., Оцінюван.
3.	Робота над виразністю рухів, чіткості їх виконання. Техніка та характер виконання класичного екзерсису.	22	2	20	- // -
4.	Екзерсис посеред залу.	30	2	28	- // -
5.	Техніка. Оберти.	20	-	20	- // -
6.	Аллегро.	22	2	20	- // -
7.	Постановка танцювальних комбінацій на основі вивченого матеріалу	20	2	18	- // -
8.	Заклучне заняття.	2	-	2	Випуск. Іспит
	Всього	144	12	132	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Завершення вивчення вправ біля станка:

- батман дубль фрапе з релєве на півпальцях з демі пліє з поворотом на 90^0 та 180^0 ;
- па баллате вперед-назад;
- ронд де жамб ан лер ан деор та ан дедан з пліє релєве на півпальцях;
- демі і гран ронд де жамб де велоппе на демі пліє та на півпальцях ефасе та з пози в позу;

- гран батман жете де велоппе на всій ступні та з релєве на півпальцях;
- піруети ан деор та ан дедан з V, II та IV позицій;
- 1/2 тур ан деор та ан дедан з пліє релєве з ногою, витягнутою вперед та назад на 90^0 ;
- тур фуєте на 45^0 ан деор та ан дедан.

3. Робота над виразністю рухів, чіткості їх виконання. Техніка та характер виконання класичного екзерсису.

Велика увага приділяється правильності та чіткості виконання вправ, свободі та виразності рухів у більш складному їх поєднанні.

4. Екзерсис посеред залу:

- батман тандю та батман жете ан турнан ан деор та ан дедан на 180^0 ;
- ронд де жамб на 45^0 на півпальцях та на демі пліє;
- батман фрапе в позах на півпальцях;
- батман дубль фрапе з пліє релєве ан фас та в позах;
- флік-фляк ан фас з зупинкою в позі на 45^0 ;
- батман релєве лян та батман де велоппе:
 - в позі 4-го арабеску, екарте вперед-назад з підніманням на півпальці та демі пліє;
 - на півпальцях ан фас та в позах;
 - з пліє релєве ан фас та в позах;
 - з поворотом фуєте на 90^0 та 180^0 .
- тан ліє на 90^0 з переходом на півпальці;
- гран батман жете:
 - в позі 4 арабеску;
 - де велоппе, м'який батман ан фас та в позах.
- поворот фуєте ан деор та ан дедан;
- тур ан деор та ан дедан у великих позах;
- па де бурре ан турнан зі зміною ніг.

5. Техніка. Оберти:

- тур шене;
- пірует ан деор, ан дедан по діагоналі;
- тур фуєте;
- VI пор де бра.

6. Аллєгро:

- па ассамбле баттю;
- антраша катр;
- па ешапе ан турнан баттю (із заноскою V та II поз.);
- гран па ешапе ан турнон на 90^0 та 180^0 ;
- па фаі вперед та назад;
- тан ле ве, нога витягнута на 45^0 в усіх напрямках та позах;
- тан сіссон увер в позах без просування;
- гран амбуате (з просуванням) вперед та по діагоналі;
- гран па асамбле вбік і вперед в положенні епольман з прийомом: з V позиції купе – крок, па глісад, сісон томбе, де велоппе – томбе вперед;
- руаяль;

- тур ан лер.

7. Постановка танцювальних комбінацій на основі вивченого матеріалу.

На розсуд педагога.

8. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення випускного іспиту.
Перспективний план роботи на наступний рік.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- назви рухів класичного екзерсису біля станка та на середині залу;
- знати принципи чіткої послідовності в оволодінні лексикою і технічними прийомами класичного танцю;
- основні вимоги класичного танцю: виворотність, осанка, гнучкість, танцювальний крок, пліє, музикальність;
- як орієнтуватись на площині, грамотно закріпити сталу рівновагу, розвинути координацію рухів та виразність поз, розвинути силу та витривалість.

Учні повинні вміти:

- виконувати всі рухи та вправи біля станка;
- технічно грамотно виконувати аллегро (стрибки);
- скласти заліки та іспити з класичного танцю (грудень, травень);
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу;
- органічно існувати на сцені в заданому образі із застосуванням отриманих знань і навичок;
- слухати музику, розрізняти темпоритм, перевтілюватись в образ, характер, що є важливим для виконання рухів класичного танцю;
- самостійно придумувати та ставити концертні етюди та номери на аматорському рівні;
- спілкуватися з глядачем;
- аналізувати власні виступи та виступи товаришів.

ПРОГРАМА дисципліни “Український народно-сценічний танець”

Український народний танець є невід'ємною частиною хореографії в нашій державі. Широка популярність українського народного танцю у нашій країні та за кордоном пояснюється невичерпним багатством танцювальних барв, життєрадісним запалом, великою щирістю, тонким і м'яким народним гумором. Наявність яскравих побутових рис і особливостей, поєднаних з віртуозною технікою, надає українському танцю своєрідного колориту, а самобутні виразні танці західних областей доповнюють і збагачують хореографічне мистецтво України.

Поряд з народним та класичним танцями український танець вивчається окремим предметом. Мета та завдання українського народно-сценічного танцю полягає в тому, щоб ознайомити і навчити підрастаюче покоління зразків української народної хореографії всіх регіонів, а також сприяти зміцненню м'язового апарату, дати можливість оволодіти різноманітністю стилів і манер виконання народних танців, їх складністю темпів і ритмів.

Курс українського народного танцю розрахований на сім років навчання (4 роки – основний рівень, 3 роки – вищий рівень).

Група I року навчання основного рівня комплектується з учнів 2-го класу (7-8 років), кількісний склад групи – 12-16 учнів. Мета першого року навчання полягає в тому, щоб ознайомити дітей з особливостями української хореографії, а саме хореографії Центральної України, навчити їх простих рухів даного регіону, а також вивчити позиції та положення рук і ніг, положення голови і корпусу під час виконання найпростіших елементів, освоєння навичок координації рухів. На програму I року навчання відводиться 72 години. Заняття проходять 1 раз на тиждень по 2 години.

Група II року навчання основного рівня комплектується з учнів 3-го класу (8-9 років), кількісний склад групи 12-16 учнів. Другий рік навчання включає в себе вправи біля станка, які вивчаються паралельно з народно-сценічним танцем. В цьому році діти вивчають танцювальне мистецтво Гуцульщини. Продовжуються вивчати ускладнені рухи Центральної України. На програму II року навчання відводиться 72 години. Заняття проходять 1 раз на тиждень по 2 години.

Група III року навчання основного рівня комплектується з учнів 4-го класу (9-10 років), кількісний склад групи 12-14 учнів. На третьому році навчання продовжується вивчення більш складних елементів біля станка, які вимагають відповідної координації рухів. У цьому році діти знайомляться з хореографією Поділля та Полісся, а також продовжують вивчати більш складні рухи Центральної України та Гуцульщини. У виконанні значно зростають фізичні навантаження. На програму III року навчання відводиться 72 години. Заняття проходять 1 раз на тиждень по 2 години.

Група IV року навчання основного рівня комплектується з учнів 5-го класу (11-12 років), кількісний склад групи 12-14 учнів. Протягом четвертого року навчання діти вивчають нові елементи рухів біля станка. Значна увага приділяється манері виконання, акторській майстерності. У цьому році вивчаємо танці Волині, ускладнені рухи Центральної України та більш складні танцювальні

номери Гуцульщини. На програму IV року навчання відводиться 72 години. Заняття проходять 1 раз на тиждень по 2 години.

Група I року навчання вищого рівня комплектується з учнів 6-го класу (13 років), кількісний склад групи 12-14 учнів. У цьому році розпочинається вивчення Західного регіону, а саме Покуття та Бойківщини. Поряд з тим продовжується вивчення танцювального мистецтва Центральної України. Іде робота над технікою. Ускладнюються комбінації біля станка. На програму цього року навчання відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група II року навчання вищого рівня комплектується з учнів 7-го класу (14 років), кількісний склад групи 10-12 учнів. Завданням цього року навчання є розвиток танцювальної та акторської майстерності в учнів. У цьому році вивчається Закарпаття та Буковина, а також продовжується вдосконалення техніки та вивчення нових рухів Центральної України. На програму II року навчання вищого рівня відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Група III року навчання вищого рівня комплектується з учнів 8-го класу (15 років), кількісний склад групи 10-12 учнів. У цьому році іде вдосконалення виконавської майстерності учнів. В 1-му та II-му півріччі повтор всього матеріалу, який був вивчений протягом всього періоду навчання, а також постановка нових номерів. На програму III року навчання вищого рівня відводиться 144 години. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 години.

Навчальний матеріал програми поданий у десяти розділах, який вивчається за принципом дидукції: від простого до складного.

1 розділ - тренувальні вправи на основі елементів рухів Центральної України

2 розділ - танцювальне мистецтво Гуцульщини

3 розділ - тренувальні вправи біля станка

4 розділ - танцювальне мистецтво Поділля

5 розділ - танцювальне мистецтво Полісся

6 розділ - танцювальне мистецтво Волині

7 розділ - танцювальне мистецтво Покуття

8 розділ - танцювальне мистецтво Бойківщини

9 розділ - танцювальне мистецтво Закарпаття

10 розділ - танцювальне мистецтво Буковини

Вправи біля станка (розділ 3) вивчаються на 2-му році навчання і узгоджуються з програмою класичного та народно-сценічного танцю.

Коли матеріал біля станка засвоєний, екзерсис радимо змінювати.

Кожний з розділів ознайомлює учнів з хореографічним мистецтвом окремого регіону України. Вивчення матеріалу посеред залу розвиває техніку ніг, гнучкість корпусу, пластичність рук і рухів в цілому. Отже, головна мета полягає в тому, щоб виховати у дітей вміння емоційного виразного виконання танцю, точної передачі національного стилю і манери виконання, розвиток танцювальної та акторської майстерності.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
І рік навчання (2 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
І півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Позиції рук і ніг. Основні положення рук, ніг, корпусу, голови у танцях Центральної України.	8	1	7	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Основні танцювальні рухи України №1.	21	3	18	-//-
II півріччя					
4	Основні рухи танців Центральної України №2.	33	4	29	-//-
5	Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.	6	-	6	-//-
6	Заключне заняття.	2	-	2	Підсумковий урок
	Всього	72	10	62	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

І півріччя

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Предмет і завдання курсу "Український танець". Танець в житті українського народу. Техніка безпеки.

2. Позиції рук і ніг.

Основні положення рук, ніг, корпусу і голови у танцях Центральної України.

а/ І-ша, 2-га, 3-тя позиція рук.

б/ І-ша, 2-га, 3-тя, 4-та, 5-та, 6-та позиція ніг.

в/ прості положення рук.

г/ комбіновані положення рук.

д/ положення рук у парах.

3. Основні танцювальні рухи Центральної України №1.

3.1. Танцювальні кроки.

а/ простий хід / зальотний/

б/ урочистий хороводний хід / винесення ноги вперед/

в/ пружний крок

г/ потрійний крок

3.2. Танцювальні біги.

а/ легкий біг

3.3. Тинки / падебаски/

а/ розкладний півтинок

3.4. Доріжки

а/ доріжки-припадання

3.5. Вихилясники-колупалочки

а/ вихилясник з однієї ноги

б/ вихилясник з потрійним притулом

3.6. Притупи

а/ притуп на одну ногу

б/ подвійний притуп

в/ потрійний притуп

3.7. Присядки

а/ присядка-"м'ячик"

3.8. Танцювальні комбінації на основі вивченого матеріалу

а/ комбінації повільні і швидкі

б/ комбінації парні і масові

3.9. Фрагменти хороводів, веснянок.

II півріччя

4. Основні рухи танців Центральної України №2.

4.1. Танцювальні кроки

а/ хід польки

б/ простий крок назад

в/ потрійний крок назад

г/ крок з виносом ноги на каблук

4.2. Танцювальні біги

а/ бігунець

4.3. Тинки

а/ повільний тинок

4.4. Доріжки

а/ доріжка вперед

б/ доріжка назад

в/ доріжка плетена

4.5. Вихилясники-колупалочки

а/ вихилясник з угинанням

4.6. Віршовочки

а/ віршовочка назад

4.7. Голубці

а/ подвійні голубці з потрійним притупом

5. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

а/ комбінації в характері польки

б/ комбінації в характері кадрилі.

6. Заключне заняття

Підведення підсумків за рік. Проведення підсумкового відкритого уроку.
Перспективний план на наступний рік.

**Тематичний план
II рік навчання (3 клас)**

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
I півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України №1.	14	2	12	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Танцювальне мистецтво Гуцульщини №1.	15	2	13	-//-
4	Тренувальні вправи біля станка.	10	2	8	-//-
II півріччя					
5	Танцювальне мистецтво Центральної України №2.	15	2	13	-//-
6	Танцювальне мистецтво Гуцульщини №2.	14	2	12	-//-
7	Заключне заняття	2	-	2	Підсумковий відкритий урок
	Всього	72	12	60	

**Зміст програми
I півріччя**

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Роль танцювального мистецтва у житті українського народу. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України №1.

2.1. Основні рухи танців Центральної України.

2.1.1. Танцювальні кроки:

а/ вальсова доріжка.

2.1.2. Танцювальні біги:

а/ комбінований біг.

2.1.3. Тинки:

а/ простий малий тинок;

б/ тинок з просуванням вперед.

2.1.4. Віршовочки:

а/ віршовочка вперед;

б/ віршовочка через такт.

2. 1.5. Присядки:

- а/ присядка звичайна;
- б/ присядка з виносом ноги вперед навхрест;
- р/ бокова присядка;
- г/ присядка-розтяжка.

2.1.6. Голубці:

- а/ крок навхрест з голубцем.

2.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу:

- а/ комбінації в характері козачка.

3. Танцювальне мистецтво Гуцульщини №1.

3.1. Основні рухи танців Гуцульщини:

- а/ танцювальні ходи і біги:

- простий танцювальний біг /жете/;
- простий хід з носка;
- галоп;
- низька;
- прості бокові кроки.

- б/ рухи, що виконуються на місці:

- змійка поодинча;
- тропітка поодинча.

- в/ присядки:

- присядка-м'ячик.

- г/ парні оберти:

- погаренка середня;
- галоп у парі.

3.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення жіночих та чоловічих танцювальних комбінацій, постановка двох-трьох етюдів.

4. Тренувальні вправи біля станка.

Завданням даного розділу програми є розвиток м'язевого апарату на основі системи вправ, що склались у народно-сценічній хореографії / див. А.В.Лопухов, А.В.Ширяєв, А.І.Бочаров "Основи характерного танцю", Ленінград-Москва, Искусство 1939р./, а також виховання манери виконання українського танцю того чи іншого регіону. Ця робота є підготовкою до вивчення танцювальних рухів та комбінацій на середині залу.

Тривалість уроку біля станка, а також розподіл вправ по півріччях залежить від вікової категорії та ступеню підготовленості учнів.

В основу тренувальних вправ покладена методика, яка використовується на уроках народно-сценічного танцю. Паралельно на цих уроках вивчаються нові вправи, що узгоджуються з програмою класичного танцю.

II півріччя

5. Танцювальне мистецтво Центральної України №2.

5.1. Основні рухи танців Центральної України.

5. 1.1. Тинки:

а/ тинок в повороті на 90⁰;

б/ тинок з просуванням вперед;

в/ тинок з просуванням назад.

5.1.2. Вихилясники-колупалочки:

а/ вихилясник в повороті;

б/ вихилясник в повороті з потрійним притупом на 360°.

5.1.3. Вірьовочки:

а/ вірьовочка в повороті.

1.1.4. Голубці:

а/ голубці в повороті.

5.1.5. Оберти:

а/ кружальце / дрібні переступання/;

б/ кружальце на носках обох ніг одночасно / за 6-ю позицією/.

5.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу:

а/ етюди на основі танцю "Козачок".

6. Танцювальне мистецтво Гуцульщини №2.

6.1. Основні рухи танців Гуцульщини:

а/ танцювальні ходи та біги:

- висока;

- дрібні переступання вперед на витянутих колінах.

б/ рухи, що виконуються на місці:

- змійка подвійна;

- чесанка;

- вихилясник з одної ноги.

в/ присядки:

- гайдук.

г/ парні оберти:

- погаренка висока.

6.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення жіночих та чоловічих танцювальних комбінацій, постановка 2-х, 3-х етюдів.

7. Заключне заняття

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення підсумкового відкритого уроку.

Перспективний план на наступний рік.

**Тематичний план
III рік навчання (4 клас)**

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
I півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України №1.	10	2	8	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Танцювальне мистецтво Гуцульщини №1.	10	2	8	-//-
4	Тренувальні вправи біля станка.	5	1	4	-//-
5	Танцювальне мистецтво Поділля.	4	1	3	-//-
II півріччя					
6	Танцювальне мистецтво Центральної України №2.	12	1	11	-//-
7	Танцювальне мистецтво Гуцульщини №2.	12	1	11	-//-
8	Вивчення нових вправ біля станка.	10	2	8	-//-
9	Танцювальне мистецтво Полісся.	5	1	4	-//-
10	Заключне заняття	2	-	2	Підсумковий відкритий урок
	Всього	72	13	59	

Зміст програми

I півріччя

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості танців Поділля та Полісся. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України №1.

2.1. Основні рухи танців Центральної України:

2.1.1.кабріолі;

2.1.2.присядки;

а/ присядка з плескачем на підшві;

б/ присядка з випадом на каблук в позу.

2.1.3. повзунці:

а/ повзунець з опорою на дві руки;

б/ повзунець з опорою на одну руку;

2.1.4.голубці:

а/ голубці в повороті.

2.2. танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу:

а/ комбінації на основі танцю "Гопак".

3. Танцювальне мистецтво Гуцульщини №1.

3.1. Основні рухи танців Гуцульщини:

а/ основні положення рук, корпусу та голови, поєднання рук в парі, масі в танцях "Гуцулка" та "Коломийки";

б/ основні рухи танців "Гуцулка" і "Коломийки";

3.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення танцювальних комбінацій та постановка 2-х, 3-х етюдів за вибором викладача.

4. Тренувальні вправи біля станка.

Вправи біля станка узгоджуються з програмами класичного та народно-сценічного танцю.

5. Танцювальне мистецтво Поділля.

5.1. Характерні особливості танців Поділля. Спільні риси та особливості танців Поділля. Своєрідність лексики та композиції.

5.2. Основні рухи Подільських танців:

а/ положення рук, корпусу, голови. Поєднання рук в парі, масі. Характер і манера виконання;

б/ основні рухи танців "Подільська полька", "Клин", "Подільська полька", "Василечки".

5.3. Вивчення чоловічих та жіночих танцювальних комбінацій. Постановка 2-х, 3-х етюдів на основі вивченого матеріалу за вибором.

II півріччя

6. Танцювальне мистецтво Центральної України №2.

6.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ присядки;

- присядка-розніжка.

б/ оберти;

- обертання з переступанням в повороті.

в/ голубці:

- голубці з акцентованим просуванням;

- голубець з повороті з притопом.

6.2. танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу;

а/ етюди на основі танцю "Гопак".

7. Танцювальне мистецтво Гуцульщини №2.

7.1. Основні рухи танців Гуцульщини:

а/ основні положення рук, корпусу та голови, поєднання рук в парах, масі у танцях "Аркан", "Півторак";

б/ основні рухи танців "Півторак", "Аркан";

7.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення танцювальних комбінацій та постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

8. Вивчення нових вправ біля станка.

Тренувальні вправи біля станка на основі елементів рухів Центральної України та Поділля.

9. Танцювальне мистецтво Полісся.

9.1. Основні рухи танців Полісся:

а/ основні положення рук, корпусу, голови. Поєднання рук в парі, масі.
Характер та манера виконання;

б/ основні рухи танців "Поліська топотуха", "Ойра", "Поліська кадриль”;

9.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу:

а/ вивчення танцювальних комбінацій жіночих та чоловічих, постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

10. Заключне заняття.

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення підсумкового відкритого уроку. Перспективний план на наступний рік.

Тематичний план IV рік навчання (5 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
I півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України №1.	10	1	9	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Повторення вивченого матеріалу з розділу “Танцювальне мистецтво Гуцульщини”.	6	1	5	-//-
4	Тренувальні вправи біля станка.	8	1	7	-//-
5	Характерні особливості танців Волині.	5	1	4	-//-
II півріччя					
6	Танцювальне мистецтво Центральної України №2.	14	2	12	-//-
7	Характерні особливості танців Гуцульщини .	14	2	12	-//-
8	Тренувальні вправи біля станка.	11	2	9	-//-
9	Заключне заняття	2	-	2	Підсумковий відкритий урок
	Всього	72	12	60	

Зміст програми

I півріччя

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості танців Гуцульщини та Волині. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України №1.

2.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ присядки:

- присядка-галоп;
- присядка-розтяжка в повороті.

б/ оберти:

- обертас.

в/ повзунепь з подвійним винесенням робочої ноги.

2.2. танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

а/ етюди в характері танцю "Гопак".

3. Повторення вивченого матеріалу з розділу

“Танцювальне мистецтво Гуцульщини”

Основні рухи танців Гуцульщини.

4. Тренувальні вправи біля станка.

Тренувальні вправи біля станка на основі елементів рухів Центральної України, Поділля, Полісся та Гуцульщини.

5. Характерні особливості танців Волині.

5.1. Основні рухи танців Волині:

а/ основні положення рук, корпусу, голови. Поєднання рук в парі, масі. Характер та манера виконання рухів;

б/ основні рухи танців "Волинська полька", "Буянський скакунець", "Крутях".

5.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення жіночих та чоловічих танцювальних комбінацій, постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

II півріччя

6. Танцювальне мистецтво Центральної України №2.

6.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ тинки:

- великий тинок;
- голубець з тинком по колу.

б/ присядки:

- присядка на каблук і носок в повороті;
- присядка-розтяжка в бік.

в/ підсічка.

6.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу:

а/ розширений етюд на основі танцю "Гопак".

7. Характерні особливості танців Гуцульщини.

7.1. Основні рухи танців Гуцульщини:

а/ основні положення рук, корпусу та голови. Поєднання рук р парі, масі. Характер та манера виконання рухів, їх різниця з іншими регіонами України;

б/ основні рухи танців "Космачанка".

7.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Вивчення жіночих та чоловічих танцювальних комбінацій, постановка етюд.

8. Тренувальні вправи біля станка.

Тренувальні вправи біля станка на основі елементів рухів Центральної України, Поділля, Полісся, Волині та Гуцульщини.

9. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення підсумкового відкритого уроку. Перспективний план на наступний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

- назви танцювальних рухів Центральної України, їх характерні особливості;
- назви тренувальних вправ біля станка;
- назви танцювальних рухів Гуцульщини, їх характерні особливості;
- характерні особливості танців Поділля;
- характерні особливості танців Полісся;
- характерні особливості танців Волині;

Учні повинні вміти:

- показати основні положення рук, ніг, корпусу і голови у танцях Центральної України;
- виконувати основні танцювальні рухи Центральної України;
- виконувати основні рухи танців Гуцульщини;
- виконувати тренувальні вправи біля станка у заданому характері;
- виконувати основні рухи танців Поділля;
- виконувати основні рухи танців Полісся;
- виконувати основні рухи танців Волині;
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
І рік навчання (6 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
І півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України №1.	28	4	24	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Тренувальні вправи біля станка.	20	2	18	-//-
4	Характерні особливості танців Покуття.	16	2	14	-//-
II півріччя					
5	Танцювальне мистецтво Центральної України №2.	32	4	28	-//-
6	Тренувальні вправи біля станка.	24	2	22	-//-
7	Характерні особливості танців Бойківщини.	20	2	18	-//-
8	Заключне заняття	2	-	2	Підсумкового іспит
	Всього	144	18	126	

Зміст програми
I півріччя

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості танців Покуття та Бойківщини. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України №1.

2.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ тинки:

- упадання з великим тинком в повороті.

б/ присядки:

- присядка-закладка.

р/ млинок;

г/ оберти:

- обертас.

2.2. Танцювальні етюди та комбінації на основі вивченого матеріалу:

а/ розширений етюд з танцю "Гопак".

3. Тренувальні вправи біля станка.

Розучування нових вправ біля станка на основі вивченого матеріалу.

4. Характерні особливості танців Покуття.

4.1. Основні рухи танців Покуття:

а/ основні позиції та положення рук, корпусу та голови. Поєднання рук в парі та масі. Характер та манера виконання рухів;

б/ основні рухи танців "Голубка", "Варварка";

4.2. Танцювальні етюди на основі вивченого матеріалу.

Постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

II півріччя

5. Танцювальне мистецтво Центральної України №2.

5.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ повзунці:

- повзунець-мітелочка;

- гусиний хід з розкритими руками / з повзунця/;

б/ оберти:

- крутка по колу на одній нозі / жете ан турнан/;

- крутка з переступанням з ноги на ногу / ам бу а те/ (бігунок);

- бочонок - оберт по колу для хлопців.

в/ стрибки:

- кільце;

- яструб.

5.2. Танцювальні етюди та комбінації на основі вивченого матеріалу.

Розширений етюд з танцю "Гопак"

6. Тренувальні вправи біля станка.

Розучування нових вправ біля станка на основі вивченого матеріалу.

7. Характерні особливості танців Бойківщини

7.1. Основні рухи танців Бойківщини:

а/ основні положення рук, корпусу та голови. Поєднання рук в парі та масі. Характер та манера виконання рухів;

б/ основні рухи танців "Бойківчанка", "Бойківські коломийки".

7.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу

Постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

8. Заключне заняття.

Підведення підсумків роботи за рік. Проведення іспиту. Перспективний план на наступний рік.

Тематичний план
II рік навчання (7 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
I півріччя					
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України №1.	26	2	24	Опитування, оцінювання практичних занять
3	Тренувальні вправи біля станка.	22	2	20	-//-
4	Характерні особливості танців Закарпаття.	16	2	14	-//-
II півріччя					
5	Танцювальне мистецтво Центральної України №2.	32	2	30	-//-
6	Тренувальні вправи біля станка.	24	2	22	-//-
7	Характерні особливості танців Буковини.	20	2	18	-//-
8	Заключне заняття	2	-	2	Підсумковий іспит
	Всього	144	14	130	

Зміст програми

I півріччя

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості танців Закарпаття та Буковини. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України №1.

2.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ оберти:

- одинарні тури у повітрі / чоловічі/;

- коза;

- бідуїнський;

- голубець з вихилясником у повороті.

б/ присядки:

- вихилясник на глибокому присіданні;

- закладка-розтяжка на глибокому присіданні.

р/ стрибки:

- пістолет.

2.2. Танцювальні етюди та комбінації на основі вивченого матеріалу.

Постановка танцю "Гопак"

3. Тренувальні вправи біля станка.

Підбір комбінацій біля станка на основі вивченого матеріалу.

4. Характерні особливості танців Закарпаття

4.1. Основні рухи танців Закарпаття:

а/ основні позиції та положення рук, корпусу та голови, поєднання рук в парі та масі;

б/ Основні рухи танців "Раківчанка", "Березнянка", "Дубо-танець".

4.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Постановка двох, трьох етюдів за вибором викладача.

II півріччя

5. Танцювальне мистецтво Центральної України №2.

5.1. Основні рухи танців Центральної України:

а/ оберти:

- двійні тури;

- млинчики.

б/ присядки:

- жабка.

в/ голубці:

- голубець низький з великим тинком у повороті на 180° /чоловічий/.

г/ стрибки:

- підготовка до розніжки, розніжка;

- щупак.

5.2. Танцювальні етюди та комбінації на основі вивченого матеріалу.

Постановка танцю "Гопак".

6. Тренувальні вправи біля станка

Підбір комбінацій біля станка на основі вивченого матеріалу.

7. Характерні особливості танців Буковини

7.1. Основні рухи танців Буковини:

а/ основні положення рук, корпусу та голови. Поєднання рук в парі та масі. Характер та манера виконання рухів;

б/ основні рухи танців "Буковинська весела", "Буковинський парубочий", "Буковинські забави".

7.2. Танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

Постановка 2-ох, 3-ох етюдів за вибором викладача.

8. Заключне заняття.

Підведення підсумків за рік. Проведення іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
III рік навчання (8 клас)**

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Танцювальне мистецтво Центральної України.	22	2	20	Оцінювання практичних занять
3	Танцювальне мистецтво Гуцульщини.	22	2	20	-//-
4	Тренувальні вправи біля станка.	22	2	20	-//-
5	Танцювальне мистецтво Поділля.	10	1	9	-//-
6	Танцювальне мистецтво Полісся.	10	1	9	-//-
7	Танцювальне мистецтво Волині.	10	1	9	-//-
8	Танцювальне мистецтво Покуття.	12	1	11	-//-
9	Танцювальне мистецтво Бойківщини.	10	1	9	-//-
10	Танцювальне мистецтво Закарпаття.	10	1	9	-//-
11	Танцювальне мистецтво Буковини.	12	2	10	-//-
12	Заключне заняття	2	-	2	Підсумковий іспит
	Всього	144	16	128	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

2. Танцювальне мистецтво Центральної України.

Повторення вивченого матеріалу протягом попередніх років, удосконалення техніки виконання основних танцювальних рухів Центральної України, робота над акторською майстерністю. Удосконалення виконання трюків. Танець “Гопак”, “Повзунець”.

3. Танцювальне мистецтво Гуцульщини.

Вдосконалення техніки виконання основних танцювальних рухів Гуцульщини, постановка нових комбінацій та етюдів в гуцульському характері, робота над акторською майстерністю. Хореографічна композиція “Гуцульська сюїта”, танець “Аркан”.

4. Тренувальні вправи біля станка.

Вивчення нових комбінацій біля станка в заданому характері. Вдосконалення техніки виконання вправ.

5. Танцювальне мистецтво Поділля.

Вдосконалення техніки виконання основних танцювальних рухів Поділля, постановка комбінацій в характері подільського танцю, робота над акторською майстерністю.

6. Танцювальне мистецтво Полісся.

Повторення вивченого матеріалу. Вдосконалення техніки виконання та акторської майстерності.

7. Танцювальне мистецтво Волині.

Вдосконалення техніки виконання основних танцювальних рухів Волині. Постановка танцювальних комбінацій (чоловічих, жіночих) та нових етюдів.

8. Танцювальне мистецтво Покуття.

Постановка нових комбінацій та етюдів на основі вивченого матеріалу. Танець “Голубка”.

9. Танцювальне мистецтво Бойківщини.

Повторення вивченого матеріалу. Постановка етюдів у характері танців Бойківщини. Робота над акторською майстерністю.

10. Танцювальне мистецтво Закарпаття.

Вдосконалення техніки виконання основних рухів танців Закарпаття: “Раківчанка”, “Березнянка”, “Дубо-танець”. Постановка танцювальних комбінацій та етюдів.

11. Танцювальне мистецтво Буковини.

Повторення вивченого матеріалу. Вдосконалення техніки виконання основних танцювальних рухів Буковини. Постановка комбінацій та етюдів. Робота над акторською майстерністю. Танці “Букорійка”, “Буковинський парубоцький”.

12. Заключне заняття.

Підведення підсумків. Проведення випускного іспиту.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні повинні знати:

- назви танцювальних рухів Центральної України, їх характерні особливості;
- назви тренувальних вправ біля станка;
- назви танцювальних рухів Гуцульщини, їх характерні особливості;
- характерні особливості танців Поділля;
- характерні особливості танців Полісся;
- характерні особливості танців Волині;
- характерні особливості танців Покуття;
- характерні особливості танців Бойківщини;
- характерні особливості танців Закарпаття;
- характерні особливості танців Буковини;
- діючий репертуар колективу.

Учні повинні вміти:

- скласти заліки та іспити з українського танцю (грудень, травень);
- показати основні положення рук, ніг, корпусу і голови у танцях Центральної України;
- виконувати основні танцювальні рухи Центральної України;
- виконувати основні рухи танців Гуцульщини;
- виконувати тренувальні вправи біля станка у заданому характері;
- виконувати основні рухи танців Поділля;
- виконувати основні рухи танців Полісся;
- виконувати основні рухи танців Волині;
- виконувати основні рухи танців Покуття;
- виконувати основні рухи танців Бойківщини;
- виконувати основні рухи танців Закарпаття;
- виконувати основні рухи танців Буковини;
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу;
- органічно існувати на сцені в заданому образі із застосуванням отриманих знань та навичок;
- самостійно придумати та поставити концертні етюди та номери на аматорському рівні;
- спілкуватися з глядачем;
- аналізувати власні виступи та виступи товаришів.

ПРОГРАМА дисципліни “Народно-сценічний танець”

Народно-сценічний танець є дієвим засобом залучення підростаючого покоління до багатства танцювального та музичного мистецтва, виховання у дітей почуття національної приналежності, проникнення дитини в образну сутність танцювальної культури інших народів.

Учні школи вивчають народно-сценічний танець з другого року навчання, починають займатись на середині залу, засвоюють елементи народного танцю у тих формах і з тим ступенем технічної складності, який стає доступний їм після першого року підготовки з класичного танцю.

Заняття з народного танцю сприяють зміцненню м'язового апарату, розвивають ті групи м'язів, які є недостатньо залучені під час класичного тренажу, дають можливість оволодіти різноманітністю стилів і манер виконання народних танців, їх складністю темпів і ритмів. Виконання народних танців повинно бути природним, характерним відповідно до вікової групи дітей.

Програма розрахована на 7 років навчання (4 роки – основний рівень, 3 роки – вищий рівень).

Група першого року основного рівня формується з учнів 2 класу (7-8 років), кількісний склад групи 12 – 16 учнів. Основним завданням 1-го року навчання є знайомство з особливостями народно-сценічного танцю, з основними позиціями і

положеннями рук, ніг, голови, корпусу під час виконання найпростіших елементів, освоєння їх на середині залу, освоєння навичок координації рухів. Вивчаються основні елементи українського, російського та білоруського танців. Складаються невеликі комбінації. На програму 1-го року навчання відводиться 72 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 1 годині.

Група другого року основного рівня формується з учнів 3-го класу (8-9 років), кількісний склад групи 12-16 учнів. Другий рік навчання включає в себе вправи біля станка, які потім можуть перейти на середину залу, а також більш складні танцювальні комбінації, які приймають розвитку координації рухів у дітей. Вивчаються елементи українського, російського і литовського танців. На програму другого року навчання відводиться 144 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 год.

Група 3-го року основного рівня формується з учнів 4-го класу (9-10 років), кількісний склад групи 12-14 учнів. На 3-му році навчання продовжується вивчення більш складних елементів біля станка, які вимагають відповідної координації рухів. У виконанні значно зростає фізичне навантаження, додаються вправи для голови, згинання корпусу, на півповороти. На середині залу допускається побудова не дуже складних композицій та етюдів, побудованих на вивченому матеріалі. Поруч з українськими вивчаються російські, молдавські танці. На програму 3-го року навчання відводиться 144 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 год.

Група 4-го року основного рівня формується з учнів 5-го класу (11-12 років), кількісний склад 12-14 учнів. Протягом 4-го року навчання діти вивчають нові елементи рухів біля станка та на середині залу. Збільшується кількість елементів парного танцю, що дає змогу розвивати навички спілкування між партнерами. Значна увага приділяється манері виконання, акторській майстерності. Протягом 4-го року вивчаються танці Галичини, Волині та Полісся. Починається вивчення польського та італійського танців. На програму 4-го року навчання відводиться 144 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 год.

Група 1-го року навчання вищого рівня формується з учнів 6-го класу (13 років), кількісний склад 12-14 учнів. Завданням цього року навчання є ускладнення комбінацій біля станка, продовження вивчення українських танців, робота над технікою виконання та артистизмом. Вивчаються угорські, болгарські, чеські та словацькі танці. На програму 1-го року навчання вищого рівня відводиться 144 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 2 год.

Група 2-го року навчання вищого рівня формується з учнів 7-го класу (14 років), кількісний склад групи 10-12 учнів. Завданням цього року навчання є удосконалення та вивчення нових вправ біля станка, розвиток танцювальності та акторської майстерності. Вивчаються циганський, іспанський та грузинський танці. На програму 2-го року навчання вищого рівня відводиться 216 год. Заняття проходять 2 рази на тиждень по 3 год.

Група 3-го року навчання вищого рівня формується з учнів 8-го класу (15 років), кількісний склад групи 10-12 учнів. У цьому році продовжується вдосконалення виконавської майстерності учнів. Протягом року іде повторення всього матеріалу, який вивчався з 1-го року навчання. Здійснюється постановка

нових номерів, вдосконалюється акторська майстерність. На програму 3-го року навчання вищого рівня відводиться 216 год. Заняття проходить 2 рази на тиждень по 3 год.

Навчальний матеріал має три розділи:

1. вправи біля станка;
2. вправи на середині залу;
3. робота над етюдами, побудованими за вивченим матеріалом (танці різних регіонів України та народів світу).

Вправи біля станка дозволяють включити в роботу всі м'язи і набути виконавських навичок різного плану: координацію рухів, емоційність і пластичність в танці, чистоту виконання технічних прийомів, акторську майстерність, вміння перетворюватися.

Вправи на середині залу розвивають техніку ніг, гнучкість корпусу, пластичність рук і рухів в цілому. Нескладні комбінації з двох-трьох рухів готують майбутнього танцюриста до оволодіння формою і стилем народно-сценічного танцю, до більш ускладнених комбінацій в майбутньому, розвивають координацію рухів всього тіла, виразність танцю.

Навчальний танцювальний етюд – це незавершений по формі фрагмент танцю, який займає один або два періоди музичного супроводу. Його особливість у тому, що він виконується усіма танцюристами одночасно, або якщо цього не дозволяє площа залу, то повторюється 2-ма або 3-ма групами.

Остання частина уроку може складатися з тренувальних вправ на розвиток техніки обертань, стрибків тощо.

Отже, головною метою курсу є оволодіння основами народно-сценічного танцю, розвиток природних нахилів у дітей в галузі хореографії, виховання емоційної виразності виконання, точної передачі національного стилю і манери народного танцю, розвиток танцювальності, музикальності та акторської майстерності.

ОСНОВНИЙ РІВЕНЬ

Тематичний план

перший рік навчання (2 клас)

№п/п	Тема	Кількість год.			Контроль
		Всього	Теорет.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	---	Опитув.
2.	Позиції ніг.	8	1	7	Опитув., Оцінюван.
3.	Позиції і положення рук.	8	1	7	- // -
	Заняття на середині залу				
4.	Український народний танець				
4. 1.	Положення рук, вправи для рук	5	1	4	- // -
4. 2.	Основні ходи та рухи	9	1	8	- // -
4. 3.	Вправи для хлопців	8	1	7	- // -
4. 4.	Вправи для пластичності корпусу	4	1	3	- // -
5.	Російський народний танець				
5. 1.	Положення рук, вправи для рук	4	1	3	- // -

5. 2.	Основні ходи та рухи	6	1	5	- // -
5. 3.	Вправи для хлопців	4	1	3	- // -
6.	Білоруський народний танець				
6. 1.	Положення рук	2	1	1	- // -
6.2.	Основні елементи танцю «Крижачок»	3	1	2	-//-
6.3.	Вправи для хлопців	3	1	2	-//-
6.4.	Основні елементи танцю «Бульба»	4	1	3	-//-
7.	Заключне заняття	2	-	2	Відкритий підсумковий урок
	Всього	72	15	57	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості українського, російського та білоруського танцю.

2. Позиції ніг:

- п'ять прямих:
 - 1-а – обидві ноги стоять поруч і торкаються внутрішніми стопами ніг;
 - 2-а – обидві ноги поставлені паралельно на відстані стопи одна від другої;
 - 3-я – обидві ноги стоять поруч і торкаються внутрішніми сторонами стоп, каблук однієї ноги знаходиться навпроти середини стопи другої;
 - 4-а – обидві ноги стоять на одній прямій лінії одна за другою на відстані стопи,
 - 5-а – обидві ноги стоять на одній прямій лінії одна за одною, каблук однієї торкається до носка другої.
- п'ять вільних: у всіх п'яти вільних позиціях ноги поставлені так, що стопи розміщені у напрямку між відповідними відкритими і прямими позиціями.
- дві закриті: 1-а – обидві ноги повернуті носками в середину, носки торкаються один до одного, каблуки розведені у різні сторони, 2-а – обидві ноги повернуті в середину носками і поставлені на відстані ступні одна від одної (відстань однієї ступні між носками), каблуки розведені у сторони.

3. Позиції положення рук:

- сім позицій: 1-а, 2-а, 3-я позиції аналогічні 1-й, 2-й, 3-й позиціям рук класичного танцю, 4-а – руки зігнуті в ліктях, кисті лежать на талії, великий палець позаду, чотири інших зібрані разом попереду. Плечі опущені до низу, лікті направлені в сторони і злегка вперед. 5-а – обидві руки схрещені на рівні грудей, але не торкаються до корпусу, кисті витягнуті, пальці зібрані разом лежать на зігнутих руках трошки вище ліктя. 6-а – обидві руки зігнуті у ліктях, злегка піднесені і направлені в сторони. Великі, вказівні і середні пальці обох рук торкаються до

потилиці. 7-а – обидві руки зігнуті і закладені за спину на талії. Кисть однієї лежить на кисті другої руки.

- підготовча позиція: обидві руки опущені вниз вздовж корпусу, кисті вільні і повернуті долонями до корпусу:
 - 1-е положення (позиція) – обидві руки вільні в ліктях, розкриті і підняті на висоту між підготовчою та другою позиціями, пальці вільно зібрані і відкриті долонями вверху;
 - 2-е положення (позиція) – обидві руки вільні в ліктях і розкриті в сторони, підняті на висоту між другою і третьою позиціями, пальці вільно зібрані і відкриті долонями вверху.

Заняття на середині залу

4. Український народний танець.

4.1 Положення рук, вправи для рук (пор-де-бра). Діти роблять ці вправи у заданому стилі і характері українського танцю.

4.2 Основні кроки та рухи:

- колупалочка;
- вірьовочка;
- припадання, упадання;
- па-де-баск;
- голубці;
- бігунець;
- повільні дівочі ходи.

4.3 Вправи для хлопців:

- присядка з 1-5 позицій, м'ячик;
- присядка з викидом ноги;
- підсічка, бочечка, розтяжка на підлозі;
- бокова присядка.

4.4 Вправи для пластичності корпусу (пор-де-бра).

Діти роблять ці вправи у заданому стилі й характері українського танцю.

5. Російський народний танець

5.1 Положення рук, вправи для рук.

Виконується у стилі і характері російського танцю.

5.2 Основні кроки та рухи:

- простий хід на 1/4 такту;
- народний човгаючий хід;
- змінний крок з носка вперед і назад;
- сценічний хід російського танцю;
- боковий хід, припадання;
- повороти на місці;
- дрібний хід (дрібні кроки з пристукуванням каблучком чи всією ступнею);

- прості перетупи;
- гармошка;
- потрійні перетупи;
- припадання;
- бокові перескоки з ноги на ногу;
- біг на місці (вперед і назад, високо піднімаючи коліна);
- підскоки (корпус рівний, не тремтить, не сіпається і не згинається);
- вірьовочка;
- колупалочка (з подвійним притупом, з потрійним притупом);
- ключ (простий).

5.3 Вправи для хлопців:

- плескання – складова частина російського чоловічого танцю – удари у долоні, по ногах (халява, стегно, підшва) і корпусу. Удар і плескання повинні бути сильними і чіткими, долоня – міцною і напруженою;
- одинарні плескання і удари:
 1. плескання (удари долонями);
 2. удари по стегну;
 3. удари по халяві перед собою;
 4. удари по стегну до себе і від себе:
 - присядка з винесенням ноги вперед на каблук, на шпагат;
 - гусячий крок.

6. Білоруський народний танець

6.1 Положення рук.

6.2 Основні елементи танцю «Крижачок»:

- основний хід «Крижачка»;
- потрійний притуп.

6.3 Вправи для хлопців:

- присядка на двох ногах;
- перескоки зі сторони в сторону з виносом ноги вперед за 6-ю позицією на каблук.

6.4 Основні елементи танцю «Бульба»:

- основний хід;
- па-галоп;
- оберти.

7. Заключне заняття

Підведення підсумків. Проведення підсумкового відкритого уроку.
Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
другий рік навчання (3 клас)**

№п	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	опитув.
2.	Екзерсис біля станка.				
2.1.	Демі пліє та гран пліє.	5	1	4	Опитув.оцінюв практ.знань
2.2.	Батман тандю.	4	1	3	- // -
2.3.	Батман тандю жете.	4	1	3	- // -
2.4.	Характерний рон де жамб партер	4	1	3	- // -
2.5.	Підготовка вправа до флік – фляку.	4	1	3	- // -
2.6.	Па тортьє.	4	1	3	- // -
2.7.	Каблучні вправи.	4	1	3	- // -
2.8.	Вправи на вистукування.	4	1	3	- // -
2.9.	Підготовка до “вірьовочки”.	4	1	3	- // -
2.10.	Батман девелопе.	4	1	3	- // -
2.11	Гран батман.	4	1	3	- // -
3.	Заняття на середині залу. Український танець.				
3.1.	Основні елементи рухів українського танцю.	13	1	12	- // -
3.2.	Основні положення, кроки та рухи гуцульського танцю.	12	1	11	- // -
3.3.	Оберти.	10	1	9	- // -
3.4.	Віртуозні трюки для хлопчиків.	10	1	1	- // -
4.	<i>Російський танець</i>				
4.1.	Основні елементи рухів російського танцю.	10	1	9	- // -
4.2.	Оберти.	10	1	9	- // -
4.3.	Вправи для хлопців.	10	1	9	- // -
5.	Литовський танець				- // -
5.1.	Положення рук.	5	1	4	- // -
5.2.	Положення рук в парі.	5	1	4	- // -
5.3.	Хід полька, галоп, в повороті.	5	1	4	- // -
5.4.	Прості підскоки на двох ногах.	5	1	4	- // -
6.	Заключне заняття.				Відкрит. урок
	Всього	144	24	120	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості литовського танцю.

2. Екзерсис біля станка:

- демі пліє та гран пліє (на пів присідання та повні присідання) за 1-ю, 2-ю, 3-ю позиціями (плавні й уривчасті);
- батман тандю (вправи для розвитку рухливості стопи:
 - з переводом ступні робочої ноги з носка на каблук;
 - з демі пліє в момент переходу ступні з носка на каблук;
 - з демі пліє в момент повернення робочої ноги в задану позицію, з двійним ударом.
- батман тандю жете (маленькі кидки):
 - простий вид;
 - з демі пліє на опорній нозі і з підйомом п'ятки опорної ноги;
 - жете вперед, назад через першу позицію.
- характерний ронд де жамб партер (коло ногою по підлозі);
- підготовча вправа до флік-фляку, те ж на круазе з ударом ноги об підлогу (розмір – 2/4, 3-я і 6-а позиції);
- па тортъє (змійка, повороти стопи):
 - одинарна;
 - подвійна.

Каблучні вправи:

- каблучна вправа зі скороченням підйому до кісточки, а також з виносом ноги на 90^0 і вище:
 - з виносом ноги від гомілки;
 - з виносом ноги від коліна.
 - вправи на вистукування.
- У вправах на вистукування ступня напружена, удари її об підлогу – основа цих рухів.
- підготовка до вірьовочки:
 - на всій ступні;
 - з підйомом на пів пальці;
 - з поворотом стегна робочої ноги.
 - батман девелопе (плавне й уривчасте):
 - відкривання ноги на 90^0 .
 - гран батман (великі кидки):
 - на усій ступні і на пів пальцях.

3. Заняття на середині залу. Український танець:

- основні елементи рухів українського танцю.

Продовжується робота над технікою виконання рухів, вивчених на першому році навчання.
- основні положення, ходи та рухи гуцульського танцю:
 - приставний крок, боковий крок;
 - чесанка, дрібунці;
 - основний хід;
 - присядки (сверло, гайдук-круч, перекидний).

- оберти:
 - обертас;
 - шене по діагоналі, по колу;
 - вірьовочка в повороті;
 - тури для хлопців.
- віртуозні трюки для хлопчиків:
 - підготовчі вправи;
 - «Щучка»;
 - «Кільце»;
 - «Млинець»;
 - розніжка у повітрі.

4. Російський танець:

- основні елементи рухів російського танцю:
 - дрібушки, комбінації (для дівчат);
 - вірьовочки, моталочки, комбінації.
- оберти:
 - обертання на місці та з просуванням по колу.
- вправи для хлопців:
 - присядки, ляскання, комбінації.

5. Литовський танець

За характером литовські танці спокійні та стримано жваві. Їм характерні простота й безпосередність. Основною рисою литовського танцю є продуманість побудови, різноманітність і багатство фігур, в основному вони парні. У литовських танцях часто відтворюється образи тварин.

Положення рук:

- дівчатка – на поясі, пальцями за спідничку;
- хлопчики – руки схрещені на грудях.

Положення рук в парі:

- хлопчики і дівчатка тримаються за руки (дівчинка з правої сторони, друга рука у дівчат на спідниці, у хлопців – на поясі);
- партнерка тримає хлопця під руку;
- хлопець тримає дівчинку правою рукою за талію, а у лівій руці – ліву руку партнерки;
- руки навхрест перед собою за ходом танцю;
- знаходяться обличчям одне до одного, хлопець тримає руки на талії дівчини, її руки лежать на плечах хлопця;
- хлопчик і дівчинка у позі вальсу, обличчям одне до одного: дівчина з правої сторони, хлопчик – з лівої (ліва рука партнерки лежить на правому плечі хлопця, його права рука – на дівочій талії).

Хід полька, галоп в повороті.

В литовському танці рухи польки є найбільш розповсюдженими. Є два види литовської польки, з яких перший вид більш поширений:

1-й вид: полька виконується маленькими дрібними кроками на низьких пів пальцях по 1-й прямій позиції. Перед першим кроком кожного такту робиться невеликий підскок. Музичний розмір – 2/4.

2-й вид: полька виконується більшими кроками з швидким рухом вперед. Підскок перед першим кроком виконується на низьких пів пальцях; перший крок на рахунок «раз» робиться на всю ступню, наступні кроки – на низьких пів пальцях.

Галоп: боковий крок однією ногою, невеликий підскок, під час якого друга нога підбиває опорну і опускається на її місце. Удар виконується внутрішньою стороною ступні по ступні опорної ноги.

Прості підскоки на двох ногах: танцюрист робить підскоки на двох ногах по 1-й прямій позиції, з невеличкою зупинкою після трьох підскоків.

6. Заключне заняття

Підведення підсумків. Проведення відкритого підсумкового уроку. Перспективний план роботи на наступний рік.

Тематичний план третій рік навчання (4 клас)

№	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	опитув.
2.	Екзерсис біля станка.				
2.1.	Демі пліє та гран пліє.	4	1	3	опитув. оцінюв. практич. знань
2.2.	Батман тандю та батман тандю жете	4	1	3	- // -
2.3.	Рон де жамб партер	4	1	3	- // -
2.4.	Батман тандю каблучний	4	1	3	- // -
2.5.	Підготовка до “віршовочки”.	4	1	3	- // -
2.6.	Флік – фляк.	4	1	3	- // -
2.7.	Батман фондю.	4	1	3	- // -
2.8.	Па тортъє.	4	1	3	- // -
2.9.	Дрібні вистукування.	4	1	3	- // -
2.10.	Батман девелопе.	4	1	3	- // -
2.11.	Гран батман жете.	4	1	3	- // -
3.	Заняття на середині залу. Український танець.				
3.1.	Основні рухи буковинського танцю.	11	1	10	- // -
3.2.	Елементи закарпатських народних танців.	10	1	9	- // -
3.3.	Елементи танців Прикарпаття та Покуття.	10	1	9	- // -

3.4.	Технічно складні рухи та трюки укр. Танцю	10	1	9	- // -
4.	Російський танець.				
4.1.	Техніка виконання рухів російського танцю.	15	2	13	- // -
4.2.	Трюки, обертаси, повороти.	15	2	13	- // -
5.	Молдавський танець.				
5.1.	Положення рук.	7	1	6	- // -
5.2.	Основні кроки та рухи.	8	1	7	- // -
5.3.	Етюди на основі молдавських танців.	10	1	9	відкрит. уроки
6.	Заключне заняття.	2	-	2	підсумк. іспит
	Всього	144	24	120	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості молдавського танцю.

2. Екзерсис біля станка

- демі пліє та гран пліє.

Напівприсідання та повні присідання в не виворотних позиціях.

- батман тандю та батман тандю жете:

Вправи для розвитку рухливості стопи:

- з роботою п'ятки опорної ноги;
- з томбе на робочу ногу в 5-у позицію.

Маленькі кидки:

- з роботою п'ятки опорної ноги;
- наскрізні кидки через 1-у позицію з роботою п'ятки опорної ноги.

- рон де жамб партер.

Коло ногою по підлозі з розворотом п'ятки опорної ноги

- батман тандю каблучний.

Каблучні вправи.

Підготовка до «вірьовочки».

- флік-фляк:

- з переступанням;
- зі стрибком на опорній нозі.

- батман фондю.

М'які розвороти ноги.

- па тортъє.

«Змійка» (одинарна, подвійна)

- дрібні вистукування:

- в характері російського танцю;

- в характері українського танцю;
 - в характері молдавського танцю;
- батман девелопе.
- Відкривання ноги на 90^0 :
- плавне й різке з поворотом на 90^0 ;
 - з додаванням удару п'ятки опорної ноги об підлогу.

Гран батман жете.

Великі кидки:

- з роботою п'яки опорної ноги;
- з томбе на робочу ногу в 5-у позицію;
- з витягнутим та скороченим підйомом.

3. Заняття на середині залу

Український танець.

Основні рухи буковинського танцю:

- основні положення, ходи та рухи буковинського танцю.

Елементи закарпатських народних танців.

Елементи танців Прикарпаття та Покуття.

Технічно складні рухи та трюки українського танцю.

Подальша робота над засвоєнням та вивченням технічно складних рухів, обертів та трюків українського танцю

4. Російський танець

Техніка виконання рухів російського танцю.

Трюки, обертаси, повороти

5. Молдавський танець:

- положення рук.

- основні ходи та рухи:

- хід з підскоком;
- біг на місці;
- боковий хід на одну ногу;
- припадання (перехресний хід);
- хід на одну ногу з підскоком;
- боковий хід з каблука;
- викиди ніг навхрест.

- етюди на основі молдавських танців: «Хора», «Жок», «Молдовеняска», «Сирба».

6. Заклучне заняття

Підведення підсумків. Проведення підсумкового іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

**Тематичний план
четвертий рік навчання (5 клас)**

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Екзерсис біля станка.				
2.1.	Демі, гран пліє.	4	1	3	Опитув., оцінюв.
2.2.	Батман тандю.	5	1	4	-//-
2.3.	Рон де жамб партер.	4	1	3	-//-
2.4.	Каблучні вправи.	5	1	4	-//-
2.5.	Батман фондю.	5	1	4	-//-
2.6.	Підготовка до віршовочки.	4	1	3	-//-
2.7.	Дрібні вистукування.	5	1	4	-//-
2.8.	Па тортъє.	4	1	3	-//-
2.9.	Флік – фляк.	4	1	3	-//-
2.10	Гран батман жете.	5	1	4	-//-
3.	Вправи на середині залу.				
3.1.	Основні елементи танців Волині та Полісся.	20	2	18	-//-
3.2.	Етюди на основі танців Волині та Полісся.	20	2	18	-//-
3.3.	Елементи італійського танцю.	15	2	13	-//-
3.4.	Етюди на основі італійських танців.	15	1	14	-//-
3.5.	Польський танець. Основні положення рук, ніг.	5	1	4	-//-
3.6.	Основні елементи польського танцю.	10	1	9	-//-
3.7.	Етюди на основі польських танців.	10	1	9	-//-
4.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсумко- вий іспит
	Всього	144	22	122	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки

Характерні особливості польського та італійського танців.

2. Екзерсис біля станка (у характері різних народностей):

Демі, гран пліє:

Напівприсідання та повне присідання в характері українського танцю.

Батман тандю:

Вправи для розвитку рухливості ступні. Рекомендується виконувати у характері гуцульського танцю.

Рон де жамб партер:

Коло ногою по підлозі. Характер молдавського танцю.
Каблучні вправи:
Характер білоруського танцю.
Батман фондю:
М'які розвороти ноги. Характер російського танцю.
Підготовка до вірьовочки:
Характер українського танцю.
Дрібні вистукування:
Дрібушки в характері російського танцю.
Па тортъє:
- «Змійка»;
- флік-фляк;
Характер циганського танцю.
Гран батман:
Великі кидки в характері польського танцю.

3. Вправи на середині залу

Основні елементи танців Волині та Полісся:

- положення рук та переведення їх з позиції в позицію;
- положення в парах;
- основні ходи та рухи: потрійний біг з підніманням зігнутої у коліні ноги назад; потрійний біг з перестрибуванням з однієї ноги на другу; крок з підскоком – «Скакунець»; полка в парі з перегинанням корпусу з боку в бік; високі тинки; тинок з переступанням на каблук, потрійний трясучий біг з пристукуванням ногою об підлогу.

Етюди на основі танців Волині та Полісся:

- «Буянський скакунець»;
- «Поліська полька»;
- «Крутях»;
- «Трясуха».

Елементи італійського танцю:

- хід вперед з «балоне»;
- хід вперед з «амбуате» назад;
- перекидання ніг хрест-навхрест (па-де-баск);
- «Ешапе» в комбінації з «тербушон» і з поворотом;
- стрибки на арабеск;
- потрійна дрібушечка із зупинкою на напівзігнутій нозі з просуванням вперед і назад;
- навички володіння тамбурином.

Етюди на основі італійських танців:

- етюд на основі танцю «Тарантелла».

Польський танець. Основні положення рук, ніг.

- положення ніг. Основні 1-а і 2-а – прямі; 1-а, 3-я, 4-а, 5-а – вільні; 1-а – закрыта і 5-а – відкрита позиції ніг;

- положення рук: у польському танці зустрічаються усі позиції рук. Характерне положення кисті руки в польському сценічному танці – кисть відкрита, пальці вільно зібрані, відкриті.

Основні елементи польського танцю:

- «Ключ»;
- крок в сторону з наступними переступаннями (па баянсе);
- «Голубець» (6-а позиція ніг);
- «Перебори» (6-а позиція ніг).

Етюди на основі польських танців:

- «Полонез»;
- «Краков'як»;
- «Мазурка»;
- «Оберек».

4. Заключне заняття

Підведення підсумків. Проведення підсумкового іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- назви тренувальних вправ біля станка;
- назви українських танцювальних рухів, їх характерні особливості;
- характерні особливості російських танців;
- характерні особливості білоруських танців;
- характерні особливості молдавських танців;
- характерні особливості литовських танців;
- характерні особливості італійських танців;
- характерні особливості польських танців.

Учні повинні вміти:

- виконувати тренувальні вправи біля станка в заданому характері;
- показувати основні положення рук, ніг, корпусу і голови в танцях різних регіонів України;
- виконувати основні рухи танців різних регіонів України;
- виконувати основні рухи танців Росії;
- виконувати основні рухи танців Білорусії;
- виконувати основні рухи танців Молдавії;
- виконувати основні рухи танців Литви;
- виконувати основні рухи танців Італії;
- виконувати основні рухи танців Польщі;
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
перший рік навчання (6 клас)

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Екзерсис біля станка.				
2.1.	Демі та гран пліє.	4	1	3	Опитув., оцінюв.
2.2.	Батман тандю, батман жете.	4	1	3	-//-
2.3.	Рон де жамб партер.	4	1	3	-//-
2.4.	Каблучні вправи.	4	1	3	-//-
2.5.	Флік – фляк.	4	1	3	-//-
2.6.	Батман фондю.	4	1	3	-//-
2.7.	Підготовка до вірьовочки.	4	1	3	-//-
2.8.	Дрібні вистукування.	4	1	3	-//-
2.9.	Батман де велопе.	4	1	3	-//-
2.10	Гран банман жете.	4	1	3	-//-
3.	Заняття на середині залу.				
3.1.	Комбінації та етюди на основі вивченого українського матеріалу.	15	1	14	-//-
3.2.	Трюки, крутки.	10	1	9	-//-
3.3.	Етюди на основі української хореографії.	15	1	14	-//-
3.4.	Угорський танець. Основні положення.	5	1	4	-//-
3.5.	Кроки і рухи угорського танцю «Чардаш»	8	1	7	-//-
3.6.	Етюди на основі угорських танців.	7	1	6	-//-
3.7.	Чеський танець. Положення рук, основні рухи, ходи.	10	1	9	-//-
3.8.	Кроки та основні рухи словацького танцю.	10	1	9	-//-
3.9.	Болгарський танець. Положення рук, ніг.	10	1	9	-//-
3.9.	Кроки та основні рухи болгарського танцю.	5	1	4	-//-
3.10	Етюди на основі болгарського танцю.	8	1	7	-//-
3.11.	Етюди на основі болгарського танцю.	7	1	6	-//-
4.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсумко- вий іспит
	Всього	144	23	121	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Характерні особливості угорських, болгарських, чеських та словацьких танців.

2. Екзерсис біля станка.

Демі та гран пліє:

Напівприсідання та повні присідання з поєднанням нахилу та перегинання корпусу в усіх позиціях (Україна, Іспанія).

Батман тандю, батман жете:

Вправи для розвитку рухливості стопи (Буковина).

Рон де жамб партер:

Коло ногою по підлозі у поєднанні з нахилами та перегинаннями корпусу.

Каблучні вправи:

У поєднанні з колупалочкою, з демі ронд та переходами з ноги на ногу (Росія).

Флік-фляк (циганський танець).

Батман фондю:

М'які розвороти ноги (циганський танець).

Підготовка до вірьовочки (Україна).

Дрібні вистукування (Іспанія).

Батман девелопе:

Відкривання ноги на 90^0 (Східні танці).

Гран батман жете:

Великі кидки (Угорщина).

3. Заняття на середині залу

Комбінації та етюди на основі вивченого українського матеріалу

Трюки, крутки (розножка, кабріолі, оберти за 3-ю, 5-ю позиціями, обертас, «піджати» в повороті).

Етюди на основі української хореографії:

- «Плескач»;
- «Гуцулята»;
- «Веселуха»;

Угорський танець. Основні положення.

Положення рук, ніг, корпусу, ключові завершення, положення партнерів у парі.

Ходи і рухи угорського танцю «Чардаш»:

- синкопована вірьовочка;
- почергове викидання ніг, стоячи у парі один до одного обличчям;
- обертас (жіночий поворот);
- біг у повороті під рукою партнера;
- хід з підбивкою;
- хід з потрійним переступанням;
- хід з підскоком;
- хід з винесенням ноги – рухом девелопе на 90^0 ;
- голубець одинарний та подвійний;
- одинарний та подвійний ключ;
- ключ у повороті;

- па де буре з підбивкою;
- опускання на коліно з кроку та зі стрибка;
- обертання голубцями на місці.

Етюди на основі угорських танців:

- «Чардаш»;
- «Понтозоо».

Чеський танець. Положення рук, основні ходи, рухи:

- крок з підскоком;
- вальсоподібні рухи без поворотів та з поворотами в парі;
- притупи;
- бокові кроки;
- полька без підскоків;
- підскоки в парі з поворотом;
- ключ.

Ходи та основні рухи словацького танцю:

- хід з однієї ноги;
- маршоподібний хід;
- хід через ногу;
- крок з підскоком;
- хід вперед з прослизанням на півпальцях;
- біг з перехресним переступанням;
- «Вірвовочка», «шпори» з плесканням та опусканням на коліно;
- парні повороти на переступання;
- перестипування через топірець;
- присядка з переходом у 2-гу позицію;
- піднімання дівчат юнаками.

Болгарський танець. Положення рук, ніг.

- положення ніг «звивка» (любє положення ноги, зігнутої в коліні);
- низька та висока «звивка» (ступня злегка та значно віддалена від підлоги);
- положення рук «Хват»: за долоні рук, опущених до низу; за долоні при зігнутих ліктях під гострим кутом; переплетення («тином») – за пояс, руки схрещені.

Ходи та основні рухи болгарського танцю:

- прості кроки;
- перехресні кроки;
- переступання на півпальцях пружними ступнями;
- па де бурре;
- «чукче-молоточок» (п'ятка поставленої ноги на всю ступню вдаряється об підлогу);
- «Пружинка» (ритмічне напівприсідання);
- «Натрисане» (послідовне виконання «пружинок», плечі злегка трясуться).

Етюди на основі болгарських танців:

- «Северняшки»;

- «Хоро».

4. Заключне заняття

Підведення підсумків. Проведення підсумкового іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

Тематичний план другий рік навчання (7 клас)

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування.
2.	Екзерсис біля станка.	42	10	32	Опитування, Оцінювання
3.	Вправи на середині залу.				
3.1.	Грузинський танець. Основні положення.	24	2	22	-//-
3.2.	Основні кроки грузинського танцю.	24	2	22	-//-
3.3.	Етюди на основі грузинського танцю.	24	2	22	-//-
3.4.	Циганський танець.	25	2	23	-//-
3.5.	Етюди на основі вивченого матеріалу циганського танцю.	24	2	22	-//-
3.6.	Іспанський танець.	25	2	23	-//-
3.7.	Етюди на основі іспанських танців.	24	2	22	-//-
4.	Заключне заняття.	2	-	2	Підсумовий Іспит
	Всього	216	26	190	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки

Характерні особливості циганського, іспанського та грузинського танцю.

2. Екзерсис біля станка.

Виконується у характері різних народностей, в комбінаціях.

3. Вправи на середині залу.

Грузинський танець. Основні положення:

- положення рук;
- рухи для рук.

Основні кроки грузинського танцю:

- «Свла» (переступання у парі кроками);
- «Адгилзе» (кроки на місці);
- «гвердзе» (кроки з просуванням в сторону);
- «Укусвла» (кроки з просуванням назад);
- «Цинсвла» (кроки вперед);

- «Сріала» (ковзний хід);
- «Сада мухлура» (із згинанням коліна, хід для хлопця);
- «Сада сріала» (потрійна зміна ніг);
- «Сарулі» (із зупинкою на носок);
- «Бруні» (повороти на одній нозі з переходом на іншу);
- «Чаквра» (ударні рухи, поворти на колінах);
- «Согда» (удар з переходом на носок);
- «Гасма» (швидкий перебір ногами на місці).

Етюди на основі грузинських танців:

- «Лезгінка»;
- «Хорумі».

Циганський танець:

- положення та переклади рук.
- кроки та основні рухи:
 - перехресний крок з гойдалочкою;
 - флік-фляк;
 - біг по колу з плесканням по нозі і перегинанням корпусу назад;
 - кружляння на місці з нахилом корпусу (для дівчат);
 - плескання обома руками по халявах зпереду та позаду;
 - почергові потрійні плескання по халявах з переступанням з ноги на ногу;
 - стрибки в аттіюд з плесканням руками та плесканням по нозі;
 - ранверсе з подальшим переступанням;
 - плескач (для юнаків).

Постановка етюда на вивченому матеріалі циганського танцю.

Іспанський танець

- положення рук, рухи рук.
- кроки та основні рухи:
 - «Пасо ленто» (повільний крок);
 - «Пасо ларто» (довгий крок);
 - падебаск (почергові вистукування);
 - глісад, балансе (жіночий хід з акцентом каблука па-де-ша у повороті);
 - балансе на ефасе (з «Хоти»);
 - ранверсе;
 - кроки на випадах і розвороти;
 - голубець на стрибку (з «Хоти»);
 - «Колупалочка»;
 - кабріолі з боку в бік (з «Хоти»);
 - опускання на коліно;
 - крок-випад;
 - рон де жамб ан лер;
 - підскоки з 4-ї позиції.

Етюди на основі іспанських танців:

- «Хота»;
- «Пасодобль».

4. Заключне заняття

Підведення підсумків. Проведення підсумкового іспиту. Перспективний план роботи на наступний рік.

Тематичний план третій рік навчання (8 клас)

№ п/п	Тема	Кількість годин			Контроль
		всього	теорет.	практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитув.
2.	Екзерсис біля станка.	42	8	34	Опитув., оцінюв.
3.	Вправи на середині залу.				
3.1.	Український народний танець.	25	3	22	-//-
3.2.	Російський народний танець.	12	2	10	-//-
3.3.	Білоруський народний танець.	12	2	10	-//-
3.4.	Молдавський народний танець.	12	2	10	-//-
3.5.	Литовський народний танець.	12	2	10	-//-
3.6.	Італійський народний танець.	15	2	13	-//-
3.7.	Польський народний танець.	12	2	10	-//-
3.8.	Угорський народний танець.	15	2	13	-//-
3.9.	Болгарський народний танець.	12	2	10	-//-
3.10.	Грузинський народний танець.	12	2	10	-//-
3.11.	Циганський народний танець.	15	2	13	-//-
3.12.	Іспанський народний танець.	16	3	13	-//-
4.	Заключне заняття.	2	-	2	Провед. випускно- го іспиту
	Всього	216	36	180	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.
Народно-сценічний танець, як складова національної культури.
2. Екзерсис біля станка.
Виконуються всі вивчені вправи біля станка у характері різних народностей в комбінаціях.
3. Вправи на середині залу
Український народний танець:
 - характерні особливості українського танцю;
 - основні елементи, робота над технікою виконання;
 - постановка нових комбінацій, етюдів.Російський народний танець:
 - характерні особливості російського танцю;
 - основні елементи, робота над технікою виконання комбінацій, етюдів.Білоруський народний танець:
 - характерні особливості білоруського танцю, основні елементи;
 - робота над постановкою нових комбінацій, етюдів.

Молдавський народний танець:

- характерні особливості молдавського танцю. Основні елементи;
- робота над технікою виконання;
- постановка нових комбінацій, етюдів.

Литовський народний танець:

- характерні особливості литовського танцю. Основні елементи;
- робота над технікою виконання комбінацій, етюдів.

Італійський народний танець:

- характерні особливості італійського танцю. Основні елементи;
- постановка нових комбінацій, етюдів, робота над технікою виконання.

Польський народний танець:

- характерні особливості польського танцю. Основні елементи;
- постановка нових комбінацій та етюдів.

Угорський народний танець:

- характерні особливості угорського танцю. Основні елементи;
- робота над технікою виконання комбінацій, етюдів.

Болгарський народний танець:

- характерні особливості болгарського танцю. Основні елементи;
- робота над технікою виконання комбінацій, етюдів.

Грузинський народний танець:

- характерні особливості грузинського танцю. Основні елементи;
- постановка нових комбінацій та етюдів.

Циганський народний танець.

- характерні особливості циганського танцю. Основні елементи;
- робота над постановкою нових комбінацій та етюдів.

Іспанський народний танець:

- характерні особливості іспанського танцю. Основні елементи;
- постановка нових комбінацій та етюдів.

4. Заключне заняття.

Підведення підсумків. Проведення випускного іспиту.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- назви тренувальних вправ біля станка;
- назви українських танцювальних рухів, їх характерні особливості;
- характерні особливості російських танців;
- характерні особливості білоруських танців;
- характерні особливості молдавських танців;
- характерні особливості литовських танців;
- характерні особливості італійських танців;
- характерні особливості польських танців;
- характерні особливості угорських танців;
- характерні особливості болгарських танців;
- характерні особливості грузинських танців;

- характерні особливості циганських танців;
- характерні особливості іспанських танців.

Учні повинні вміти:

- скласти заліки та іспити з народно-сценічного танцю (грудень, травень);
- виконувати тренувальні вправи біля станка в заданому характері;
- показувати основні положення рук, ніг, корпусу і голови в танцях різних регіонів України;
- виконувати основні рухи танців різних регіонів України;
- виконувати основні рухи танців Росії;
- виконувати основні рухи танців Білорусії;
- виконувати основні рухи танців Молдавії;
- виконувати основні рухи танців Литви;
- виконувати основні рухи танців Італії;
- виконувати основні рухи танців Польщі;
- виконувати основні рухи танців Угорщини;
- виконувати основні рухи танців Болгарії;
- виконувати основні рухи танців Грузії;
- виконувати основні рухи циганських танців;
- виконувати основні рухи танців Іспанії;
- виконувати танцювальні комбінації та етюди на основі вивченого матеріалу;
- органічно існувати на сцені в заданому образі із застосуванням отриманих знань та навичок;
- самостійно придумувати та ставити концертні етюди та номери на аматорському рівні;
- спілкуватися з глядачем;
- аналізувати власні виступи та виступи товаришів.

ПРОГРАМА дисципліни “Історія костюму”

Програма “Історія костюму” розрахована на дітей 6 класу школи народного танцю «Серпанок» (вищий рівень) і розрахована на один навчальний рік (2 год. x 1 раз на тиждень = 80 год.).

Основна мета цього предмету:

зацікавити дітей, коли з’явився одяг, як він розвивався протягом віків, навчити розбиратися та відрізняти сценічні костюми різних народів та вивчити традиційне народне вбрання різних регіонів України. Вивчити зв’язок характеру народного костюму, його деталей, крою, фактури тканини з природно-кліматичними умовами, особливостями господарського укладу. Зв’язок костюму і народної обрядовості (народний костюм може бути засобом пізнання життя народу, його побуту і культури).

Програма має такі розділи:

- загальна характеристика одягу та історія його розвитку;

- народний одяг різних етнографічних регіонів України;
- народно-сценічний костюм.

Перший розділ вивчає, що таке одяг, чому він з'явився, як поступово створився національний костюм, а також європейський костюм до XVIII ст.

Другий розділ вивчає зародження українського народного одягу, складові частини українського народного вбрання, а також колорит і різноманітність різних етнографічних регіонів України.

Третій розділ вивчає сценічний одяг України, Росії, Польщі, Іспанії, Італії та інших народів, танці та рухи яких вивчаються на уроках народного танцю, а також зв'язок костюмів і танцювальної культури різних народів та сценічне оформлення народних танців.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
один рік навчання (6 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		всього	теор.	практ.	
	Вступ до предмету “Історія костюму”, його значення та завдання. Будова сцени та її одяг. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
I	Загальна характеристика одягу та історія його розвитку.	19	18	1	- // -
1	Загальна характеристика одягу.	2	2	-	- // -
2	Одяг стародавнього Єгипту та Ассирії.	2	2	-	- // -
3	Вбрання стародавньої Греції, Риму та Візантії.	4	4	-	- // -
4	Західноєвропейський костюм.	10	10	-	- // -
5	Контрольна робота.	1	-	1	Контр. роб.
II	Народний одяг різних етнографічних регіонів України.	21	20	1	Опитування
1	Зародження українського народного одягу.	2	2	-	- // -
2	Складові частини українського народного вбрання.	4	4	-	- // -
3	Етнографічний поділ України. Комплекти одягу різних етнографічних регіонів.	2	2	-	- // -
4	Народний одяг Середнього Подніпров'я, Слобожанщини, Полтавщини та Півдня України.	2	2	-	- // -
5	Народне вбрання Полісся та Волині.	2	2	-	- // -

6	Вбрання Поділля.	2	2	-	- // -
7	Народний одяг Західної України.	6	6	-	- // -
8	Контрольна робота.	1	-	1	Контр. роб.
III	Народно-сценічний костюм.	40	36	4	
1	Костюм і танцювальна культура народів. Вплив костюму на стилеві особливості народної хореографії.	2	2	-	Опитування
2	Характеристика українського сценічного костюму.	14	14	-	- // -
3	Загальна характеристика костюмів росіян, білорусів та молдаван. Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народних танців.	4	4	-	- // -
4	Загальна характеристика костюмів народів Прибалтики (литовців, латишів, естонців). Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народного танцю.	2	2	-	- // -
5	Загальна характеристика костюмів народів Закавказзя (грузинів, вірменів, азербайджанців). Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народного танцю.	2	2	-	- // -
6	Загальна характеристика костюмів народів Східної Європи (поляків, чехів, словаків, угорців, румунів, болгарів). Сценічне оформлення народного танцю.	10	10	-	- // -
7	Сценічне оформлення італійських, іспанських, циганських танців.	2	2	-	- // -
8	Практичне заняття в костюмерній.	1	-	1	Практична робота
9	Контрольна робота.	1	-	1	Конт. роб.
10	Іспит	2	-	2	Іспит
	Всього	82	76	6	

Зміст програми

Вступ до предмету “Історія костюму”. Значення одягу в житті людини. Одяг народний і сценічний. Будова сцени та її одяг. Техніка безпеки.

I. Загальна характеристика одягу та історія його розвитку.

1. Загальна характеристика одягу. Виникнення одягу. Поняття “одяг” та “костюм”. Складові частини одягу. Залежність вбрання від кліматичних умов та інших природних умов.
2. Одяг Стародавнього Єгипту та Ассирії. Одяг Єгипту. Чоловічий та жіночий одяг періоду Давнього та Середнього царства. Одяг часів Нового царства. Зачіски та прикраси. Одяг Вавілону та Ассирії.
3. Вбрання Стародавньої Греції, Риму та Візантії. Одяг та антична культура. Особливості одягу Давньої Греції. Зачіски та прикраси. Одяг Стародавнього Риму. Тога як національний одяг. Догляд за шкірою та тілом в Стародавньому Римі. Зачіски, прикраси та взуття. Візантійська мода як спадкоємниця моди античної та передвісниця моди Середньовіччя.
4. Західноєвропейський костюм. Коротка характеристика давньоєвропейського одягу до XI ст. Романський середньовічний одяг (XI-XIII ст.). Готичний одяг (XIII-XV ст.). Ренесанс та Реформація (XV-XVI ст.). Іспанська мода (1550-1618 рр.). Одяг XVII ст. Костюм XVIII-поч.XIX ст.
5. Контрольна робота.

II. Народний одяг різних етнографічних регіонів України.

1. Зародження українського народного одягу. Давньослов'янський одяг. Одяг періоду Київської Русі. Вбрання українців X-XVIII ст.
2. Складові частини українського народного вбрання – сорочка, поясний одяг, верхній плечовий одяг, убрання голови, взуття, окремі прикраси.
3. Етнографічний поділ України. Комплекти одягу різних етнографічних регіонів.
Різноманітність українського народного вбрання. Райони, в яких у силу історичних, економічних і географічних причин існують різні комплекти вбрання.
4. Народний одяг Середнього Подніпров'я, Слобожанщини, Полтавщини та Півдня України.
Народне вбрання Наддніпрянщини, Полтавщини, Слобожанщини, Дніпропетровщини, Чернігівщини та Київщини. Одяг півдня України.
5. Народне вбрання Полісся та Волині. Вплив клімату та рельєфу краю на костюм. Особливості лівобережного та правобережного Полісся. Особливості південної Волині, що межує з Поділлям та північно-західним Прикарпаттям. Вплив Білорусі на костюми регіону.
6. Вбрання Поділля. Своєрідний колорит убрання Поділля. Техніка вишивки. Костюм Східного та Західного Поділля. Комплекти чоловічого та жіночого вбрання.
7. Народний одяг Західної України. Східна Галичина. Буковина і Покуття. Гірські райони Карпат і Закарпаття.

8. Контрольна робота.

III. Народно-сценічний костюм.

1. Костюм і танцювальна культура народів. Вплив костюму на стилеві особливості народної хореографії.

Народний костюм і національний характер танцю. Силует костюму, фактура тканин і характер танцювальних рухів. Символіка деталей костюму. Костюм – частина сценічного образу. Основні закони сцени. Сценічний танцювальний костюм в постановках професійних та аматорських колективів України.

2. Характеристика українського сценічного костюму.

Костюм центральної України. Гуцульський костюм. Закарпатський костюм. Буковинський і Покутський костюм. Бойківський костюм. Костюм Полісся та Волині. Костюм Поділля. Їх компоненти, прикраси, головні убори, взуття, пояси, кольори.

3. Загальна характеристика костюмів росіян, білорусів та молдаван. Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народних танців.

Основні види давньоруського одягу. Сюжети і мотиви орнаменту російської вишивки. Особливості співвідношення кольорів у костюмах різних регіонів. Вплив російського народного костюму на манеру і характер танцю. Сценічне вирішення російського народного костюму. Оформлення постановок, створених на основі російського народного танцю в аматорських та професійних хореографічних колективах.

Історико-географічні райони Білорусі, західне і східне Полісся, Придніпров'я, центральна Білорусь. Культурно-побутовий уклад цих областей. Основні комплекти і обласні різновидності білоруського народного одягу. Зв'язок білоруського народного костюму з народними обрядами і танцювальною культурою. Костюм і характер танцювальних рухів.

Молдавський національний костюм. Основний комплект буденної і святкової одягу у чоловіків та жінок. Танці в житті молдаван та одяг їх учасників. Молдавське весілля. Центральна, північна та південна Молдавія. Зв'язок орнаменту молдавської вишивки з особливою побудовою композицій. Молдавський сценічний костюм у хореографічних постановках державного та академічного ансамблю “Жок”.

4. Загальна характеристика костюмів народів Прибалтики (литовців, латишів, естонців). Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народних танців.

Основні групи литовців: верхні (аукшайти), нижні (жемайти). Особлива група західних литовців. Розмаїття форм національного костюму. Литовський сценічний костюм у литовських ансамблях народного танцю.

Етнічний склад латишів. Три основні групи: північні (відземе), південні (земчале), західні (курземе). Основний комплекс народного костюму. Його схожість з литовським. Вишивка та прикраси. Сценічний костюм та його вираження в ансамблі народного танцю.

Монолітність естонської нації та її склад. Групи народного одягу. Вікова різниця та суспільне положення, як вони виражають через одяг (головні убори, прикраси, довжина кафтана, орнамент).

Схожість костюму з литовцями та латишами.

Сценічний танцювальний костюм в постановках ансамблю народного танцю Естонії.

5. Загальна характеристика костюмів народів Закавказзя (грузинів, вірменів, азербайджанців). Особливості танцювальної культури. Сценічне оформлення народного танцю.

Одяг вірменського народу. Спільність рис вірменського костюму з грузинським та азербайджанським. Типові риси вірменського жіночого костюму: довга сорочка, довгий архалук, пояс, головні убори. Східні і західні вірмени. Зв'язок костюму з народними традиціями, обрядами та особливостями патріархального укладу сім'ї.

Вірменський національний костюм та його сценічний варіант.

Зв'язок азербайджанців з вірменами та грузинами. Основний комплекс азербайджанського одягу. Основні мотиви вишивки (мотив двох пташок, що розташовані на гілочці симетрично). Азербайджанський народний танець, його характерні особливості. Азербайджанський народний танець в ансамблях народного танцю.

Корінне населення Грузії і його етнографічні групи (грузини, картвелі, мартгали, населення Макгрелії, шоні – мешканці Сванетії). Характерні особливості одягу грузинів та відносна однорідність для всіх районів Грузії.

Основні комплекти чоловічого та жіночого одягу. Своєрідність костюмів горян (особливо хеваз ретті), а також яднарців і гурійців.

Різниця між жіночими костюмами Хевсурі, Сванетії, Пшави. Прикраси і головні убори.

Грузинський святковий одяг. Народний костюм у героїчних та ліричних танцях. Сценічний костюм в ансамблях народного танцю.

6. Загальна характеристика костюмів народів Східної Європи (поляків, чехів, словаків, угорців, румунів, болгарів). Сценічне оформлення народного танцю.

Історичні умови розвитку Польщі. Виникнення трьох типів польського народного одягу. Жіночий костюм: широка вовняна спідниця, нижня спідниця (накрохмалена), блузка, корсаж (зі шнурівкою), на плечах велика хустка.

Основні елементи чоловічого костюму: споді з білого грубого сукна (по боках чорні та червоні лампаси), сорочка біла лляна, «чуня» - тип піджака, пояс, на голові чорна або зелений капелюх з широкими полями, інколи з пір'ям, на ногах м'які шкіряні туфлі («кербуз») і білі шкарпетки. Відозміна костюму під впливом шляхетського пафосу. Основна гама кольорів, прикраси та ювелірні вироби. Народний одяг в різних регіонах Польщі.

Зв'язок польської народної хореографії з особливостями народного костюму. Народний одяг в ансамблях пісні і танцю «Мазовше», «Шльонськ», «Краков'янки» та гуральських пісенно-танцювальних колективах.

Зв'язок болгарського костюму з природно-географічними умовами. Класифікація традиційного жіночого одягу по видах плаття.

- двопрестилочний тип (дунайська рівнина, північні схили Балканів);
- сукманний тип (широка полоса від Балканів на півночі і до Редоп на сході);
- саячний тип (південно-західні обл. Болгарії, включаючи Родопи);
- однопрестилочний тип (західна частина Родопи).

Два типи чоловічого одягу, різновидність кольору і крою:

- білодрішка (білий колір – захід Болгарії);
- чорнодрішка (чорний колір – східні та південні області).

Своєрідність чоловічого та жіночого взуття. Святковий костюм і його місце у народних обрядах. Сценічні варіанти народного костюму в ансамблі пісні і танцю.

Етнічні групи угорського народу: Палоці, Матьо, Район Альфельда, Орманьшаг. Основні елементи чоловічого та жіночого костюму. Своєрідність чоловічого взуття. Пишнота вишивки, прикраси, якість та кількість тканин, кольорова гама.

Угорський народний костюм і танцювальна культура. Своєрідність характеру хореографії (пастушкові танці, танці з топірцями, палицями, батогоми, капелюшками).

Угорські сценічні костюми в ансамблі «Будапешт» та аматорських колективах.

Етногенез чехів та словаків. Вплив сусідів на формування одягу. Складові частини чоловічого костюму. Різнобарвність жіночого одягу чехів і словаків. Прикраси та орнамент. Головні убори та взуття. Плечовий та поясний одяг. Манера ношення. Фактура тканини, крій одягу. Характерні риси рухів у танцях. Сценічні варіанти народного одягу у колективах народного танцю.

Спільність культури Румунії з культурою карпатських народів. Національні тканини – сукно, льон. Районні відмінності національного костюму і орнаменту. Деталі у народному одязі. Чоловіча біла сорочка на випуск, жилетки, шкіряні безрукавки, головні убори. Жіночі довгі сорочки, нагрудники, передники і плаhti у різних районах. Яскраво розшиті спідниці і корсажі. Широкі білі блузки і запаски. Головні убори. Характерне поєднання білого та чорного кольорів. Доповнення костюмів капелюшками, сумками та коралями.

7. Сценічне оформлення італійських, іспанських, циганських танців.

Сценічне оформлення італійських, іспанських та циганських танців. Загальні відомості про Італію та її населення. Залежність костюму від природнокліматичних умов. Зв'язок костюму з характером танцювальних рухів. Основні комплекти чоловічого та жіночого одягу. Прикраси, взуття, головні убори.

Мистецтво танцю в Іспанії. Своєрідний колорит та манера виконання в залежності від місця виникнення танцю.

Масові танці північних провінцій, південь Іспанії (Андалузія). Своєрідність фламенко, фаруккі, сегедильї, хоти, севільяни та ін. Класичні іспанські танці. Сценічне оформлення народних та класичних іспанських танців.

8. Практичне заняття в костюмерній.

9. Контрольна робота.

10. Іспит

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- різницю між народним та народно-сценічним костюмом;
- особливості національної культури;
- костюми та танцювальну культуру народів;
- вплив костюму на її стильові особливості народної хореографії.

Учні повинні вміти:

- скласти залік і іспит з історії костюму;
- розрізняти комплекти одягу різних етнографічних регіонів:
 1. костюм Центральної України;
 2. гуцульський костюм;
 3. закарпатський костюм;
 4. буковинський і Покутський костюм;
 5. бойківський костюм;
 6. костюми Полісся та Волині;
 7. костюм Поділля.

ПРОГРАМА дисципліни “Візаж”

(О. Є. Тузяк – керівник гуртка школи народного танцю «Серпанок» ЦТДЮГ)

Предмет “Візаж” в школі народного танцю має на меті розвиток у дітей та юнацтва естетичного смаку та художньо-творчих здібностей до моделювання зачісок, макіяжу.

Предмет викладання розрахований на 1 рік навчання (вищий рівень, один рік навчання, учні 7 класу).

В основу навчального процесу покладено:

- косметологія (загальні властивості);
- макіяж і грим (з історії гриму);
- залучення дітей до творчої праці з натуральним волоссям;
- правильне використання декоративної косметики;

Програма предмету “Візаж” розрахована на дітей старшого шкільного віку.

Заняття у групі проводиться за індивідуально-груповим принципом. У групі 10-12 дітей. Заняття розраховані по 3 год на тиждень.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
один рік навчання (7 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	3	3	-	Опитування
2.	Професія візажист (“Історія гриму”, “Історія косметики”, “3 історії косметики”).	27	27	-	Опитування
3.	Макіяж як частина косметики.	19	-	19	Практичні заняття
4.	Макіяж і грим (з історії гриму):	24	24	-	Опитування
	А) Загальні правила гримування.	15	15	-	
	Б) Роль гриму у створенні сценічного образу.	9	9	-	
5.	Естетичний вигляд дитини перед концертним виступом.	32	-	32	Практичні заняття, сцена
	А) Макіяж	10			
	Б) Макіяж та грим	22			
6.	Підсумкове заняття	3	3	-	Відкритий урок
	Всього	108	57	51	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Співбесіда про їх уподобання та бажання. Ознайомлення з технікою безпеки при вивченні предмету “Візаж”. Як правильно користуватися електричними приладами, гребінцями з насадками, гострими предметами.

2. Професія “візажист”.

Комплексний підхід до професії візажиста (знання основ перукарської справи, лікарської, хіміка, художньо-образне бачення). Предмет косметології, дерматології. Анатомія голови, лиця, будова шкіри, її типи, властивості, способи обробки, індивідуальний підхід до особистості. Закон світла й тіні, кольористика, формування творчого почерку у роботі.

3. Макіяж, як частина косметики.

Мода і макіяж. Індивідуальність і макіяж. Макіяж буденний, діловий, святковий. Роль макіяжу в загальному образі. Стиль. Макіяж як мистецтво.

4. Макіяж і грим.

Макіяж і грим – спільне і протилежне Грим як театральний образ.

Декоративна косметика.

5. *Естетичний вигляд дитини перед концертним виступом.*

Єдиний образ колективу на сцені – запорука успіху. Поетапний макіяж. Макіяж “швидкоруч”. Гігієна шкіри при користуванні гримом.

6. *Підсумкове заняття.*

Відкритий урок. Концертний макіяж та зачіска. Вечірній макіяж та зачіска. Денний макіяж та зачіска. Дискотечний макіяж та зачіска.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- як наноситься макіяж;
- його послідовність;
- якими тіннями користуватися;
- яка має бути гама помади.

Учні повинні вміти:

- гладко розчісувати волосся і збирати його до купи;
- формувати вузол з волосся;
- робити яскравий концертний макіяж;
- робити довільну форму макіяжу.

ПРОГРАМА дисципліни

“Історія хореографічного мистецтва”

Дисципліна “Історія хореографічного мистецтва” є складовою частиною естетичного розвитку та виховання учнів школи народного танцю “Серпанок”, творчої людини. Адже танцювальне мистецтво в нашій країні з кожним роком набуває все більшої популярності, стає одним із найдійовіших факторів формування гармонійно розвиненої, духовно багаті особистості.

В програмі передбачені лекції про народний танець та шляхи його розвитку, класичний танець – вершину хореографії, сучасний фольклорний та історико-побутовий танець. Значна увага приділяється вивченню українського народного хореографічного мистецтва, яке, як і всі інші види народної творчості, розвиваючись впродовж всієї історії українського народу, збагачується новим змістом і своєрідними засобами виразності. У ньому знайшли відображення радість творчої праці, героїка боротьби, завзяття, м’який гумор та інші риси притаманні українському національному характеру. Але найзначніше місце в програмі “Історія хореографічного мистецтва” посідає історія балету – зарубіжного, російського, радянського, українського. Діти ознайомлюються з витоком балету як видом музичного театру, зародженням та етапами розвитку російського балету, з реформами балетної музики.

В основі курсу – короткий опис творчості видатних хореографів та балетмейстерів, діяльність яких визначила розвиток професійного мистецтва, зокрема – народного артиста СРСР П.П. Вірського, В. Верховинця. Учні

ознайомлюються також з принципами російської школи класичного танцю, які отримали яскраве вираження у творчості таких балетмейстерів та педагогів, як Р.Захарова, А.Ваганової, Л. Лавровського, О. Лепешинської, М. Габовича, В.Чабукіані, М. Тарасова, М. Плісецької та ін.

Мета курсу – ознайомити зі специфікою танцю, як видом мистецтва, знати визначних майстрів балету як минулого, так і сучасності, привити дітям любов до всього прекрасного засобами хореографічного мистецтва, виховати естетично розвинутих та духовно багатих особистостей.

Вік дітей – 14-15 років (вищий рівень, 8 клас)

Кількість годин на рік – 70 год.

Програма розрахована на 1 рік навчання, 2 год. x 1 р. в тиждень.

ВИЩИЙ РІВЕНЬ
Тематичний план
один рік навчання (8 клас)

№	Тема	К-ть годин			Контроль
		Всього	Теор.	Практ.	
1	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	2	-	Опитування
2	Походження та види хореографічного мистецтва.	4	2	2	Опитування
3	Балет як вид музичного театру.	2	1	1	Похід в театр на балет
4	Зародження балетного театру.	2	2	-	Опитування
5	Балетний театр XVIII ст.	4	3	1	Закріплення та повторення
6	Творчість Ж.Ж. Новерра та його послідовників.	2	2	-	Контрольна робота
7	Балетний театр епохи романтизму.	2	2	-	Опитування
8	Романтизм у балетному театрі Західної Європи.	2	2	-	Закріплення матеріалу
9	Балетний театр XIX ст.	2	2	-	Опитування
10	Реформа балетної музики.	2	1	1	Опитування
11	Балетний театр поч. XX ст.	4	3	1	Сам. роб.
12	“Російські сезони” в Парижі та відродження зарубіжного балету.	3	2	1	Опитування
13	Радянський балетний театр.	2	2	-	Опитування
14	Загальна характеристика балетного театру 20-х р.р.	3	2	1	Повторення матеріалу
15	Загальна характеристика балетного театру 30-х р.р.	2	2	-	Опитування

16	Пошуки та відкриття радянських балетмейстерів.	2	2	-	Опитування
17	Радянський балетний театр 80-х р.р.	2	2	-	Контрольна робота
18	Сучасний зарубіжний балет.	3	2	1	Опитування
19	Ансамблі народного танцю.	2	1	1	-//-
20	Українське хореографічне мистецтво.	3	2	1	-//-
21	Народний танець у театральних та концертних видовищах.	2	1	1	Сам. роб.
22	Балетні вистави на Україні наприкінці XVIII та в XIX століттях.	2	2	-	Опитування
23	Українське хореографічне мистецтво XX ст.	2	1	1	-//-
24	Верховинець та його "Теорія українського танцю".	2	2	-	-//-
25	Перші кроки балетних колективів.	2	1	1	Сам. роб.
26	Український балет 30-х р.р.	2	2	-	Опитування
27	Український балетний театр 40-50-х р.р.	2	2	-	-//-
28	Український балетний театр 60-80-х р.р.	2	2	-	-//-
29	Творчість П.Вірського (1905-1975).	2	1	1	Похід на концерт анс. ім.Вірського
30	Ансамблі народного танцю України.	2	2	-	Повторення та закріплення. Іспит.
	Всього	70	55	15	

Зміст програми

1. Вступне заняття. Техніка безпеки.

Знайомство дітей з правилами поведінки в Центрі творчості, на сцені, в балетному чи теоретичному класах, на уроках.

Правила поведінки з різноманітними технічними засобами, реквізитами та іншими предметами, які застосовуються для роботи.

2. Походження та види хореографічного мистецтва.

Походження танцю. Танок первіснообщинного ладу. Танок у культурі стародавніх цивілізацій - Єгипту, Індії, древньої Греції, древнього Риму.

Основні види хореографічного мистецтва. Танцювальний фольклор. Пляска, танець. Умови формування народного танцю. Класики хореографії про народний танець. Хореографічні форми народних танців: хороводи, перепляси, та ін. Зміст народної хореографії. Народний танець - виток хореографічної культури народів.

Побутові танці. Вплив народного танцю на еволюцію побутового танцю. Основні етапи розвитку європейського побутового танцю, від XI до XX ст. Салонні танці. Сучасні побутові танці.

3. Балет як вид музичного театру.

Балет як вид музичного театру. Єдність в балетній виставі сценарної, музичної, етнографічної, хореографічної драматургії.

4. Зародження балетного театру.

Витоки західноєвропейського балету. Мистецтво жонглерів, гістріонів. Турніри, процесії, карнавали, маскаради. Зародження придворного балету. Перша придворна балетна вистава "Цирцея".

Балетний театр Франції XVII століття.

Комічні балети. Балети-маскаради. Мелодраматичні балети. "Звільнення Рена". Балети-виходи. Комедії-балети Ж.Б. Мольєра. Опері-балети Ж.-Б.Люлі. Балетмейстер П.Бошан. Створення Паризької Академії танцю.

5. Балетний театр XVIII ст.

Зародження та становлення дійового балету.

Загальна характеристика балетного театру XVIII століття. Бароко та рококо у балетному театрі.

Самовизначення балету як самостійного театрального жанру. Класицизм у балетному театрі. Австрійський балетмейстер Ф.Гільфердині та його діяльність в Росії. Італійський балетмейстер Г.Анджоліні, його діяльність в Росії.

6. Творчість Ж.-Ж. Моверра та його послідовників.

Суттєвість реформи Ж.-Ж. Моверра, його дійові балети. Книга Ж.Ж. Моверра "Листи про танець". Значення спадщини Ж.-Ж. Моверра для розвитку хореографічного мистецтва.

Учні та послідовники Ж.Ж. Моверра. Родина Вестрісів. Брати Гардел. Загальна характеристика творчості Ж. Доберваля, його балети "Дезертир", "Марна пересторога".

Виконавське мистецтво.

7. Балетний театр епохи романтизму.

Загальна характеристика балетного театру епохи романтизму. Романтизм у балетному театрі. Оновлення ідей, тем, сюжетів. Поява нових виразних засобів. Періодизація епохи романтизму у балетному театрі.

8. Романтизм у балетному театрі Західної Європи.

Творчість С. Вігано, А. Бурисвіля. Літературна спадщина К.Бладіса.

Творчість Ф.Тальоні. Суть його хореографічної реформи. Оновлення проблематики, образів, виразних засобів, хореографічних форм, структури балетної вистави. Балет "Сільфіда".

Розквіт романтизму. Танцюристкі епохи романтизму.

Творчість Ж. Перро. Перро - балетмейстер, його фантастичні /"Наяда та рибак"/, безсюжетні /"Па-де-катр"/ балети, хореографічні романтичні драми /"Есмеральда", "Корсар"/. Балет "Жізель" - перлина романтичного балету, його творці: Т. Гот'є, Ж. Сен-Жорж, А. Аден, Ж. Кораллі, Ж. Перре.

9. Балетний театр ХІХ століття.

Загальна характеристика епохи. Криза європейського балетного театру. Балети-феєрії. Творчість Л.Мандотті "Ексцельсіор".

Творчість А.Сен-Леона. Загальна характеристика творчості. Проблематика балетів Сен-Леона, як відображення духовної кризи за часів ІІ імперії. Сен-Леон як майстер варіації. Характерний танок у творчості Сен-Леона. А.Сен-Леон в Росії. Балети "Горбоконики", "Коппелія".

І. Вальберх - перший російський балетмейстер. Значення його творчості для розвитку російського балету.

Романтизм у російському балетному театрі. Ш. Дідло. Загальна характеристика творчості. Еволюція від класицизму до романтизму. Значення творчості Ш.Дідло для російського та світового балетного мистецтва.

Творчість А. Глушковського. Балети на сюжети російської літератури. Значення творчості А. Глушковського на становлення московського балету. Педагогічні принципи А. Глушковського.

О. Пушкін та балетний театр його часу.

Розвиток нових тенденцій в романтичному балетному мистецтві в 30-40-х рр. ХІХст. Поглиблення змістовності та внутрішнього драматизму. Роль Ф.Тальоні та М.Тальоні в становленні цих тенденцій.

Виконавське мистецтво.

10. Реформа балетної музики.

Балетмейстер М. Петіпа. Загальна характеристика творчості. Ранні балети. Симфонізація танцю в балетах М. Петіпа. Балет "Баядерка".

П.І.Чайковський та створення російської балетної класики. Погляд композитора на балет та балетну музику, та розуміння їм необхідності перенесення принципів симфонічного мислення в балетну партитуру.

Творча співдружність М. Петіпа та П. Чайковського. Хореографічне втілення симфонічної музики в балетах Петіпа.

Балетмейстер Л.І. Іванов. Балет "Лускунчик".

Творча співдружність Л.Іванова та М.Петіпа при створенні балету "Лебедине озеро".

11. Балетний театр початку ХХ століття.

Зародження та становлення танцю "модерн".

Загальна характеристика епохи. Поглиблення кризи європейського балетного театру. Зародження танцю "модерн". Танець "модерн" у США. Творчість А. Дункан, М. Грехем. Танець "модерн" у Німеччині. Творчість М. Вігман, Р. Лабан.

12. "Російські сезони" в Парижі, та відродження зарубіжного балету.

С.П. Дягілев як організатор "Російських сезонів". Репертуар, виконавці. В.Ніжинський - балетмейстер. Балети "Весна священна", "Ігри", "Післяполуденний відпочинок фавна".

Значення "Російських сезонів" для ствердження світової слави російського мистецтва та відродження зарубіжного балету.

13. Радянський балетний театр.

Періодизація з розвитку радянського балетного театру. Оновлення ідей, тем, сюжетів. Розширення жанру балетних вистав. Поява нових форм хореографічного мистецтва: естрадний танок, ансамблі народного танцю, ансамблі класичного танцю.

14. Загальна характеристика балетного театру 20-х р.р.

Загальна характеристика епохи. Пошуки у балетному театрі 20-х р.р.

О.Горський - перший радянський балетмейстер.

Творчі пошуки К.Голейзовського. Створення ансамблю "Московський камерний балет". Постановки у Великому театрі. Літературна спадщина та значення творчості К.Голейзовського.

Балетмейстер Ф.Лопухов. Загальна характеристика творчості. Вистави 20-х р.р. Створення нової форми сценічної хореографії - танцсимфонії. Синтетичні вистави. Симфонічні балети. Хореографічні драми та комедії. Літературна спадщина. Значення творчості Ф.Лопухова.

Балет "Червоний мак" - перший багатоактний радянський балет на сучасну тему. Творці вистави. Московська та Ленінградська постановки.

15. Загальна характеристика балетного театру 30-х р.р.

Загальна характеристика 30-х р.р. Ствердження жанру хореодрами, його характерні риси.

Балетмейстер Р. Захаров. Загальна характеристика творчості. Утвердження естетики хореодрами. Проблеми втілення літературних шедеврів на балетній сцені. Літературна спадщина Р. Захарова. Естетичні погляди балетмейстера. Значення творчості - Р. Захарова.

Творчість Л. Лавровського. Засвоєння принципів хореодрами. Балет "Ромео та Джульєтта».

Балетмейстр В. Вайнонен, його хореографічні мініатюри. Соціальна тема в балетах В. Вайнонена. Звернення до народно-характерного танцю.

Формування та становлення театрів союзних та автономних республік. Визначні виконавці.

Радянська хореографічна школа. А.Я. Ваганова та її «Основи класичного танцю». Педагоги жіночого класу. Підручники з класичного та характерного танцю.

16. Пошуки та відкриття радянських балетмейстерів.

Л. Якобсон. Загальна характеристика творчості. Казкові балети.

Використання народно-характерного танцю. Оновлення виразних засобів. Ансамбль "Хореографічні мініатюри". Репертуар. Значення творчості Л. Якобсона.

Ю. Григорович. Загальна характеристика творчості. Оновлення естетики сюжетного балету. "Кам"яна квітка". Жанр філософсько-психологічної драми. "Легенда про любов". Жанр героїчного балету. "Спартак". Жанр історичного балету. "Іван Грозний". Балет на сучасну тему. "Ангара", "Золотий вік".

І. Бельський. Загальна характеристика творчості. Відродження жанру танцсимфонії. Проблема публіцистичності у балетному театрі.

О.Віноградов. Загальна характеристика творчості. Нове прочитання класичних партитур. Ленінградські вистави: "Ліза та Колен", "Ревізор", "Броненосець Потьомкін".

М. Боярчиков. Загальна характеристика творчості. Робота у Пермі. "Орфей та Еврідіка". Балетні версії літературних шедеврів: "Три карти", "Цар Борис", «Макбет», "Одруження".

17. Радянський балетний театр 80-х р.р.

Балетмейстерські роботи визначних виконавців: М. Плисецької "Анна Кареніна", "Чайка", "Дама з собачкою"; В. Васільєва "Ікар", "Макбет"

Телевізійні балети. "Ромео і Джульєтта" /муз. П. Чайковського/, "Пустотливі частушки" /муз. Р. Щедріна/, «Анюта» /муз. О. Гавріліна/.

Визначні виконавці.

18. Сучасний зарубіжний балет.

Творчість Дк. Баланчина. Балети "Серенада", «Кришталевий палац». Творчість Р. Петі. Балет "Собор Паризької Богоматері". Творчість М. Бежара. Балети "Ромео та Юлія", "Болеро". Творчість Д. Ноймайера. Балет "Сон у літню ніч".

19. Ансамблі народного танцю.

Державний ансамбль народного танцю СРСР. Творчість І. Моїсеєва. Репертуар ансамблю. Виконавський рівень.

Державний ансамбль танцю БССР. Творчість О.Г. Опанасенна. Репертуар ансамблю.

Ансамбль народного танцю ГрРСР. Творчість Н. Рамішвілі та І. Сухішвілі.

Ансамблі російського народного танцю. Хореографічний ансамбль "Берізка". Балетмейстер Н. Надеждіна. Хореографічний ансамбль хору ім.П'ятницького. Балетмейстер Т. Устінова.

20. Українське хореографічне мистецтво.

Танці у житті українського народу.

Середовище, в якому побутували та розвивалися українські народні танці.

Танці інших народів у мистецькому житті України.

Стилистичні особливості українських народних танців та їх районування.

21. Народний танець у театральних та концертних видовищах.

Танцювальне мистецтво у творчості та виконавській діяльності скоморохів.

Танці у вертепній драмі.

Танці у народних виставах "Миланка" та "Коза".

Народний танець в українському народному театрі.

22. Балетні вистави на Україні наприкінці ХУІІІ та в ХІХ століттях.

Г.Квітка-Основ'яненко про балет Іваницького. Труппа поміщика Д. Ширая. Діяльність російсько-української труппи І. Штерка.

Гастролі російських та зарубіжних труп. Антреприза М. Піона, її репертуар. Вистави Італійської опери, балети Ж. Перро на її сцені.

23. Українське хореографічне мистецтво ХХ століття.

Балетний театр першої чверті ХХст.

Активізація діяльності балетної труппи С. Ленчевського. Спроби постановок фрагментів балетних вистав.

Гастролі Є. Гельцер, Петербурзької та Московської балетних труп. Знайомство українських глядачів з взірцями класичної хореографії.

Балетні вистави Б. Ніжинської та О. Кочетковського на сцені Київської опери.

Відкриття Державного оперного театру УРСР ім. К. Лібкнехта. "Жізель" А. Адана за участю М. Фроман та М. Мордкіна. Малочисельність балетної труппи у перші повоєнні роки.

Відкриття Державної української музичної драми /1919/. Творчий склад колективу - визначні діячі української культури. Виконавська та балетмейстерська діяльність М.Мордкіна. Перші повоєнні балетні вистави у театрах України.

Дві тенденції у підході до українського народного танцю.

24. Верховинець та його "Теорія українського народного танцю".

Роки навчання. Робота в трупі М. Садовського. діяльність у "Товаристві українських артистів".

Дослідження народнопісенної творчості, танцювального фольклору. Книга "Теорія українського народного танцю". Складання "Весняночки". Створення "Жінхорансу". Новий жанр театральної пісні. Участь В. Верховинця у постановці першого національного балету "Пан Каньовський". Значення діяльності та літературної спадщини В. Верховинця.

25. Перші кроки балетних колективів.

Відкриття Державної української опери у Харкові. Балетні сцени у "Сорочинському ярмарку" М. Мусоргського. Прем'єра "Лебединого озера".

Створення об'єднання державних українських оперних театрів. Репертуар, балетмейстери, виконавці. Харківського, Київського, Одеського театрів.

"Червоний мак" Р. Глієра на сценах українських театрів.

26. Український балет 30-х р.р.

Перші українські балети "Карманьола" В. Фемеліді та "Ференджі" Б. Яновського.

"Пан Каньовський" - перший національний український балет. Творці балету. Тема та ідея. Виконавці.

Класична спадщина на українській сцені. "Покращення" та "осучаснення" класичних балетів. Пошуки нового.

Відображення загального ідейно-художнього піднесення радянського балету у творчому житті українського балету. Повернення до відтворення класичних хореографічних редакцій. Постановка І. Березового "Сплячої красуні" та "Лебединого озера" на київській сцені. Постановки Ф. Лопухова та К. Голейзовського на балетних сценах України.

Розвиток та збагачення українського народно-сценічного танцю. Український танець у національних оперних виставах. Участь українських артистів у Міжнародному фестивалі народного танцю в Лондоні. Створення Державного ансамблю народного танцю.

Балет "Лілея" - перша українська хореодрама. Творці балету. Поєднання у виставі прогресивних вітчизняних класичних традицій, плідного досвіду театралізації хореографічного фольклору й естетичних досягнень радянського багатонаціонального балетного театру.

Втілення на балетних сценах України багатонаціональної радянської балетної класики.

Розквіт балетного виконавства.

27. Український балетний театр 40-50х р.р.

Український балет під час Великої Вітчизняної війни. Концертна діяльність артистів балету на фронтах Великої Вітчизняної війни.

Відновлення та створення нового репертуару в умовах евакуації.

Творче відродження балетних колективів у повоєнні роки. Відновлення класичної спадщини. Нові інтерпритації балетів радянських композиторів.

Танець як головний виражальний засіб балетної вистави у постановках українських радянських балетмейстерів. "Лісова пісня" М. Скорульського.

Імостративна пантомімічність в балетному театрі першої половини 50-х р.р.

Активізація балетмейстерських пошуків у другій половині 50х р.р. Творчість М. Трегубова. Балети "Сойчине крило" А. Кос-Анатольського, "Сорочинський ярмарок" В. Гомоляки. Народно-сценічний танець у цих виставах.

Творчість В. Вронського. Балети "Ромео та Джульєтта" С. Прокоф'єва, "Лілея" К. Данькевича. "Лісова пісня" М. Скорульського - визначна подія українського національного балетного театру.

Виконавське мистецтво.

28. Український балетний театр 60-80х р.р.

Загальна характеристика українського балетного театру 60-80х р.р

Зміцнення новаторських тенденцій у балетмейстерських пошуках. "Тіні забутих предків" В. Кирейка. Постановка Т. Романової у Львові. Постановка Н. Сокульського у Києві.

Різноманітність художньо-виражальних принципів та образних рішень у виставах українських балетмейстерів.

Творчість В. Шекери. Львівські вистави. Балети на сцені Київського театру опери та балету. "Камінний господар" В. Губаренка, "Ромео і Джульєтта" С. Прокоф'єва, "Легенда про любов" А. Мелікова. Сучасне режисерське мислення, тонке розуміння принципів симфонізму в балеті Є. Станкевича "Ольга".

Балетмейстер І. Чернишов. Піднесення професійного рівня та активізація шукань одеської трупи. Репертуар. Балет "Свіччине весілля" Ю. Знатокова.

Балетмейстер Г. Майоров. Хореографічні мініатюри. Ствердження тенденції одноактних вистав. "Світанкова поема". Вистави для дітей. Балети "Чіполіно", "Белосніжка та семеро гномів".

Репертуар, балетмейстери, виконавці обласних театрів опери та балету.

Створення нових хореографічних колективів. Репертуар, балетмейстерські пошуки, виконавці.

29. Творчість П. Вірського /1905-1975/.

Загальна характеристика творчості.

Балет "Червоний мак" Р. Глієра - балетмейстерський дебют П. Вірського та М. Болотова. Своєрідність творчих пошуків молодих балетмейстерів. Нові версії "Есмеральди" Ц. Пуні - Р. Глієра, "Корсара" А. Адана, "Міщанин з тоскани" В. Нахабіна - перший комедійний український балет.

Організація П. Вірським та М. Болотовим державного ансамблю народного танцю УРСР. Дбайливе збереження та розвиток народного хореографічного мистецтва. П. Вірський - взірць талановитого підходу самобутнього митця до скарбниці народного мистецтва. Аналіз репертуару Державного заслуженого ансамблю танцю України. Роль П. Вірського в збереженні та розвитку українського хореографічного мистецтва.

30. Ансамблі народного танцю України.

Український народний хор ім.Г. Верьовки. Балетмейстер О. Гомон. Репертуар.

Державний заслужений ансамбль танцю України. Художній керівник М.Вантух. Репертуар.

Гуцульський ансамбль пісні та танцю. Балетмейстер В. Петрик.

Ансамбль пісні та танцю Буковини. Балетмейстер Д. Ластівка. Закарпатський народний хор. Балетмейстер К. Балог.

Творчість балетмейстерів А. Кривохижі, Я. Чуперчука, Д. Чернишової, Л. Калініна, М. Ромадова.

Прогнозований результат

Учні повинні знати:

- історію зародження та розвитку класичного танцю; на яких новаторських розуміннях заснована система школи російського балету; визначних майстрів балетного мистецтва Росії;
- як виникли перші обрядові та релігійні танці, що вплинуло на формування народного танцю у деяких народів країн, з якими видами мистецтва найбільше пов'язаний народний танець; хто були першими професійними творцями і виконавцями народних танців; як формувалася і мінявся народний танець;
- які в наш час є ансамблі народного танцю України, хореографи сучасності, які зберегли танцювальні традиції, які балети створені на українську тематику та чим збагатилася українська хореографія у післявоєнний період аж до наших днів;
- класифікацію українських народних танців та інших народностей, які відрізняються своєрідними стилістичними особливостями, пошуки та відкриття балетмейстерів.

Учні повинні вміти:

- Розрізняти різні жанри хореографічного мистецтва: народний, класичний, естрадний, сучасний бальний тощо.
- Розпізнавати та добре розбиратися в засобах класичного танцю, особливості яких відзначаються новим змістом балетного репертуару, єдиною сценарною, музичною і хореографічною драматургією вистави, глибиною психологічного трактування образу;
- Розбиратись в основах теорії композиції та лексики танцю, музичного супроводу та атрибутики, використовуючи різноманітні технічні засоби: перегляд кінофільмів, відеофільмів, діафільмів, зразків хореографічних творів, які можуть бути прикладом у вивченні цього предмету.

Список рекомендованої літератури

1. Балет: енциклопедія. / Гл. ред. Ю. Н. Григорович. – М.: Советская энциклопедия, 1981. – 623 стр.
2. Ваганова А. Основы классического танца / А. Ваганова. – Л.: Искусство, 1963.
3. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. –5-те вид., доп. – К.: Муз. Україна, 1990. – 150 с.
4. Голдрич О. ХОРЕОГРАФІЯ: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю. – Львів: Край, 2003. 160 с.
5. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України : нормативно-правові документи : зб. Нормат док. / голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Міленіум, 2001. – С. 229-251. (Нормативно-правові документи).
6. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про позашкільну освіту» від 02.06.2005 р. № 2626-IV.
7. Зихлинская Л., Мей В. Примеры уроков для молодых педагогов профессиональных хореографических училищ: Практ. Пособие по методике преподавания классич. Танца в мл. классах (первый год обучения). – К.: ЛОГОС, 2003.
8. Зубатов С. Л. Основы викладання українського народно-сценічного танцю. навч. посібник. – Київ: ІПК ПК, 1995. – 133 с.
9. История костюма, сост. Н. Будур. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 480 с.
10. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка : навч. Посіб. – К.: ДАКККіМ, 2008. – 151 с.
11. Князєв Б. Танець на підлозі за системою Бориса Князєва. – М., 1973.
12. Колногузенко Б. М. Вди мистецтва та хореографії: методичний посібник для підготовки бакалаврів і спеціалістів за фахом «Хореографія» (6.020200). – Х.: ХДК, 2009. – 140 с.
13. Методика викладання класичного танцю у школі : методичні рекомендації / Укл. Л. Ю. Цвєткова. – К.: ІЗМН, 1998. – 76 с.
14. Методика викладання класичного танцю: підручник Київ «Альтерпрес», 2012р. – 324 с.
15. Програми для творчих об'єднань позашкільних і освітніх закладів (художньо-естетичний напрям, хореографія). – Суми, ТОВ «Антей», 2005.
16. Тараканова А. П. Танцюйте з нами / А. П. Тараканова. – Вінниця: Нова книга, 2010.
17. Тараканова А. П. Система хореографічного виховання у школах і позашкільних закладах: Навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 284 с.